

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

40. ISTUNGJÄRK

13.–16. mai 1991

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 40. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

13. mai 1991	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Panga Nõukogu esimehe nimetamine	4
Kompensatsiooni maksmise kohta eluruumide vabastamise eest	8
Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu kohta	25
Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi konkurentsiseaduse eelnõu kohta.....	26

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 40. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

14. mai 1991	30
Päevakorralised sõnavõttud	30
Eesti Vabariigi looduskaitse peainspektori kohta.....	38
Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi asutamisest	42

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 40. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

15. mai 1991	57
Kompensatsiooni maksmise kohta eluruumide vabastamise eest	58
Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses" eelnõu teine lugemine.....	58
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV töökoodeksi muutmise ja täiendamise kohta" eelnõu teine lugemine	62
Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses" eelnõu teise lugemise jätkamine.....	63
Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi asutamisest	74

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 40. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

16. mai 1991	86
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra osalise muutmise ja täiendamise kohta.....	86
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete komandeerimise korra kohta	100
Kompensatsiooni maksmise kohta eluruumide vabastamise eest	116

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

40. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

13. mai 1991

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, lugupeetud Ülemnõukogu! Asugem töökohtadele, 40. istungjärgu töö algab. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 33. Palun hilinejail end registreerida!

Kolleegid! Vastavalt reglemendi § 6 muudatusele ei ole keegi mind informeerinud soovist tulla Ülemnõukogu ette oma seadusandliku initsiatiiviga, nii et võime kohe päevakorra juurde minna. Enne seda vaadagem veel juhatusel saabunud seaduseelnõusid ja muid akte. Palun võtke ette tabel! Juhatus arutas kolleeg Ülo Uluotsa arupärimist justiitsministeeriumile ja teeb Ülemnõukogule ettepaneku lülitada arupärimine 41. istungjärgu päevakorda. See tähendab, et võtta arutusele 41. istungjärgul, kas päevakorda läheb, seda otsustab Ülemnõukogu. Kas võin panna hääletusele? Johannes Kassil on küsimus.

J. Kass

Lugupeetud juhataja! Kas saaks lühikese informatsiooni, mida see arupärimine endast kujutab, muidu ei oska hääletada?

Juhataja

Ma loen ette, see ei ole pikk. Ülo Uluots esitab sõltumatute demokraatide nimel arupärimise justiitsministeeriumile: "Ülemnõukogus arutlusele tulevates seaduseelnõudes maa- ja omandireformi kohta puudub selgus kinnis- ja vallasvara sisus ja definitsioonis. Esitatud seaduseelnõud käsitlevad mingit abstraktset omandit. Meie arvates (Uluots mõtleb fraktsiooni – Ü. N.) on kohtutel tulevikus lihtsalt võimatu käsitleda nende seaduste alusel tsiviilasju, kui ei tooda selgust omandi mõistesse. Loodame, et meie arupärimise tulemuseks on teie poolt ette valmistatud Ülemnõukogu otsuste projektid, mis on esitatud Ülemnõukogule arutamiseks vastavalt kehtivale korrale." Kas panen hääletusele? Juhatus teeb ettepaneku arutada seda

küsimust 41. istungjärgul. Teeme kindluse mõttes uue kohaloleku kontrolli. Kohal on 78 rahvasaadikut, puudub 26. Täna on päris tubli koosseis.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et sõltumatute demokraatide nimel Ülo Uluotsa poolt esitatud arupärimine tuleks arutusele 41. istungjärgul? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 8. Otsus on vastu võetud.

Kolleegid! Tuleme nüüd päevakorra juurde. Projekt on teil käes, selles on 8 punkti. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Ma palun nimelt täna kiireloomulise küsimusena päevakorda võtta Eesti Panga Nõukogu esimehe kinnitamise.

Juhataja

Suur tänu! Kord on niisugune, et kõigepealt paneme päevakorra paika ja siis täiendame seda kiireloomuliste küsimustega. Kas ma võin panna päevakorra hääletusele?

Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et kinnitada 40. istungjärgu päevakord vastavalt teile esitatud projektile? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 70 rahvasaadikut, üks on vastu, üks on erapooletu. Päevakord on kinnitatud. Ma palun jagada kiireloomulise küsimuse otsuse projekt saadikutele välja, muidu saadikud ei tea otsustada, kas lülitada päevakorda või mitte. Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Teen ette paneku võtta kiireloomulisena arutamisele otsuse projekt elamispinna vabastamise eest makstava kompensatsiooni kohta. Otsuse projekt jagati laiali möödunud istungjärgul.

Eesti Panga Nõukogu esimehe nimetamine

Juhataja

Kui selle vastu ei olda, siis alustame Eesti Panga Nõukogu pakutud päevakorratäiendusega, ühe kiireloomulise küsimusega, mis puudutab panga nõukogu esimehe nimetamist. Kas võin panna hääletusele?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusega, mis puudutab Ants Veetõusme nimetamist Eesti Panga Nõukogu esimeheks? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 65 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 6. Päevakorda on täiendatud.

Vastavalt reglemendile peame kohe asuma ka seda päevakorrapunkti arutama ja siis me tuleme Toomas Korgi, s.t. vabariiklaste ettepaneku juurde. Ettekandeks palun kõnetooli Eesti Panga Nõukogu nimel hr. Ülo Uluotsa!

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud seaduseandjad! 26. aprillil tegi Eesti Panga Nõukogu järjekordse katse tulla välja juhtimiskriisist, mille kunagi vallandas Ülemnõukogu. See oli juba kolmas katse. Kandidaate oli kaks, härra Sõrg ja meie saadik härra Veetõusme. Asi läks hääletusele ja tulemused olid järgmised: Veetõusme poolt oli 5, vastu 1 ja erapooletuid 1, härra Sõra poolt oli 1, vastu 4 ja erapooletuid 2. Seega pakub Eesti Panga Nõukogu kandidaadina teile nimetamiseks välja härra Ants Veetõusme. Kuid panga nõukogu esitas ühe tingimuse. Kuna kehtiva korra järgi on esmane Eesti Panga töö kontrollija Ülemnõukogu eelarve- ja majanduskomisjon, siis kinnitamise korral ei saa härra Veetõusme kontrollida iseennast. Järelikult kerkib päevakorra teema tagasiastumine selle komisjoni esimehe kohalt. Täna peab ta ise kinnitama, et on selleks valmis, ja komisjonile on tarvis uut juhtkonda. Kasutades võimalust, tahaksin lisaks sellele informatsioonile veel öelda, et juhul kui Ants Veetõusme läheb kinnitamisele, ei saa tal kerge olema. Minu isikliku arvamuse kohaselt ei ole Eesti Panka veel olemas. On olemas ainult sümbol. Sest ei ole olemas pank, kellel ei ole raha. Ja süüdi selles, et Eesti Pangal ei ole raha, oleme meie kõik, kes me siin saalis istume. Veetõusme püüab küll süüdistada teatud määral mind, et ma ei ole nõudnud küllalt järjekindlalt eelarvest lisaraha, eriti selle aasta eelarvest, Eesti Panga põhikirjafondi täiendamiseks. Ma võin sellega ju mingil määral nõustuda, aga siiski tekib küsimus, mispärast ainult mina. Oli ju momendil, kui me arutasime selle aasta eelarvet, saalis 104 täieõiguslikku ja volitustega saadikut. Olid kristlased, olid liberaalid, olid rahvarindlased ja sõltumatud. Ainus, mida ei olnud, see oli raha Eesti Panga jaoks. Ja ma ei tahaks tõesti, et Ants Veetõusme satuks kohe nii rasketesse tingimustesse. Aidata võib teda ainult Ülemnõukogu. Mis oleks selleks minu arvates tarvis? Esiteks. Kui tuleb arutamisele selle aasta eelarve reguleerimine, tuleb eelarvest leida raha panga põhikirjafondi täiendamiseks. Teiseks. Suurem osa erastamisest saadavast rahast on vaja kanda Eesti Panga põhikirjafondi. See on poliitiline otsus ja selle peab vastu võtma Ülemnõukogu. Kolmandaks. Eelarvelised arveldused tuleb

kanda sotsiaalpangast üle Eesti Panka, et kasutada vabu jääke krediidiressursina. Ja neljandaks. Riiklike aktsiaseltside aktsiapakid tuleb anda Eesti Panka.

Kui Ülemnõukogu on nõus Eesti Panka ja meie oodatavat panga nõukogu esimeest aitama, siis tuleb esitatud küsimustele leida positiivne vastus.

Nüüd võite kutsuda Veetõusme siia oma ette – minu pärast väänake temast vesi välja, kuid olge paid, kinnitage ta ära. Kui me täna jälle jõuame juhtimiskriisini, siis Eesti Panga Nõukogu peab sooritama enesetapu ja minema laiali ning pank lõpetab sellega oma tegevuse, sest enamik põhikirjalisi kohustusi on pandud Eesti Panga Nõukogule.

On veel teine probleem. Juhul, kui panga nõukogu läheb laiali, kust korjab Ülemnõukogu siis kokku uue panga nõukogu? Mina olen võib-olla ainuke, kelle võib välja vahetada ilma valuta, ilma selleta, et Ülemnõukogu ja panga nõukogu tunneksid mingit kahju ja saaksid sellest haiget. Ülejäänud panga nõukogu liikmed on antud juhul siiski Eesti parimad panganduse ja rahanduse tundjad, sealhulgas ka üks spetsialist Rootsist. Sellepärast ma kutsun teid arukusele ja mõistlikkusele ning nimetama Ants Veetõusme Eesti Panga Nõukogu esimeheks. Ma olen rääkinud.

Juhataja

Suur tänu, hr. Uluots, kuid enne me pigistame ettekandjast vee välja. Palun uuesti kõnetooli! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleeg Uluots! Te ütlesite, et Ants Veetõusme peab lahkuma eelarve-majanduskomisjoni esimehe kohalt. Täiesti õige, sest see komisjon peab kontrollima panga nõukogu. Ent kas teile ei näi, et sel juhul peab kolleeg Veetõusme panema maha ka saadikuvolitused, sest kõrgeima seadusandliku organi liikmena on tal õigus kontrollida Eesti Panga Nõukogu tööd? Loomulikult võib ta täita ühte või teist ülesannet Ülemnõukogus või vastupidi, teha midagi pankade heaks. Mida te sellest arvate? Kuidas üldse on tavaks tsiviliseeritud ühiskonnas? Tänan!

Ü. Uluots

Ei, seda ei ole tarvis teha. Kui peaminister võib olla Ülemnõukogu saadik, miks ei või siis seda olla panga nõukogu esimees, kes tegelikult peab seda ametit ühiskondlikus korras – ta ei ole panga president. Nii et ma ei näe mingeid juriidilisi ega praktilisi takistusi, et panga

nõukogu esimees ei võiks olla Ülemnõukogu saadik. Pealegi ei ole selle kohta praegu ka ühtki seadusandlikku sätet.

I. Raig

Härra spiiker! Austatud ettekandja! Te ütlesite, kui me täna ei kinnita härra Veetõusmet uuele postile, siis Eesti Pank peab tegema enesetapu. Mul on väga kahju Eesti Pangast, kes peaks tegema enesetapu, kuid kuidas Eesti Pank siiski on võimeline ennast ise, ilma Eesti valitsuse või Ülemnõukoguta tapma – võib olla te selgitaksite seda mehhanismi. Ja teiseks: kas härra Veetõusmet ei oleks võimalik kinnitada oma kohale ilma välise surveta? Tänan!

Ü. Uluots

Ma alustaksin lõpust. Härra Raig! Ma ei näe kuskil välist survet. Kas te tahate öelda, et ma olen väljaspool Ülemnõukogu? Kui ma olen oma volitused kaotanud, siis ma panen pileti lauale ja marsin koju tagasi. Teiseks. Enesetappu ma nimetasin sellepärast, et juhtimiskriis panga nõukogus kestab juba kuude viisi. Seal on läbi viidud juba neli hääletamisvooru ja praegu kõik panga nõukogu liikmed on olnud esimehe kandidaadid. Praegune panga nõukogu koosseis on selline, kust ei ole võtta selle esimeest, välja arvatud kaks meest: Siim Kallas ja Ants Veetõusme. Siim Kallase kukutas Ülemnõukogu läbi ja rohkem kandidaate ei ole. Kui ka Ants Veetõusme kukub täna läbi, siis peab panga nõukogu laiali minema. Aga nagu ma ütlesin, kannab panga juhtimisel põhikirjalisi kohustusi peaaegu 2/3 panga nõukogu. See tähendab, et panga funktsioone võib täita ainult sellisel juhul, kui panga nõukogu on andnud oma sanktsiooni ja aktsepteerib seda. Kui panga nõukogu läheb laiali, jääb pank seisma ja Ülemnõukogu peab hakkama otsima uut panga nõukogu. Ma juba ütlesin teile, et ainuke valutult väljavahetatav liige olen mina, ülejäänud on kõik targad ja tublid inimesed. Kust te uued võtate, ma ei tea. Kas vastus rahuldab teid, hr. Raig? Ta räägib juba liberaalidega, paistab, et rahuldab.

Juhataja

Suur tänu, hr. Uluots! Tõenäoliselt on Ivar Raig vastusega rahul. Rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan!

Kolleegid! Peame nõu. Kas me soovime enne läbirääkimisi pidada ja siis kutsume kõnetooli Ants Veetõusme või vastupidi? Kas me soovime esitada küsimusi kolleeg Ants Veetõusmele? Ei soovi. Kas me soovime läbirääkimisi pidada? Ei soovi. Otsuse eelnõu on teil käes. See

otsus kuulub vastuvõtmisele salajasel hääletamisel. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 81 rahvasaadikut, puudub 23. Pilt läheb kogu aeg paremaks. Panen otsuse eelnõu hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ants Veetõusme nimetamise kohta Eesti Panga Nõukogu esimeheks? Palun hääletada! Salajane hääletus. Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu 11, erapooletuid on 9. Ants Veetõusme on Eesti Panga Nõukogu esimees. (Aplaus.)

Kolleegid! Enne kui me läheme järgmise kiireloomulise küsimuse juurde, pean ma vahepeal manitsema kolleege. Nimelt on sellel reedel, 17. mail planeeritud sõit Kirde-Eestisse ja praeguseks on registreerunud ainult 17 rahvasaadikut. Kolleegid! Nii see ei lähe. See lihtsalt ei sobi. Mõelge nüüd ise, mida sellest arvatakse, milliseid järeldusi tehakse. Minu tuhanded vabandused ette, kuid palun registreeruda ja teha seda ruttu. Meil on vaja tellida bussid, küsimus vajab ettevalmistamist ja seda ei saa jätta viimaseks hetkeks. Rohkem lisada ei ole mõtet, te kõik saate aru selle küsimuse tähtsusest. Ma paluksin end registreerida nende heade kolleegide juures, kes on meie poolt volitatud asja ajama – härrade Tähiste, Koit Raua ja teiste, vajaduse korral ka minu juures. Ma tänan!

Kompensatsiooni maksmise kohta eluruumide vabastamise eest

Juhataja

Toomas Kork palub vabariiklaste fraktsiooni nimel lülitada täiendava küsimusena päevakorda ühe otsuse eelnõu, mis puudutab kompensatsiooni eluruumide vabastamise korral. See materjal on teile välja jagatud. Kas võin hääletusele panna? Me teeme jälle uue kohaloleku kontrolli, nagu reglement ette näeb: vähemasti üks kord tuleb ühes päevakorraküsimuses teha kohaloleku kontroll. Kohal on 85 rahvasaadikut, puudub 19.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastavalt §-le 15 käesoleva istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusena otsuse eelnõu, mis puudutab kompensatsiooni eluruumide vabastamise eest? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 14. Päevakorda täiendatakse eespool nimetatud küsimusega.

Ma palun kõnetooli ettekandeks hr. Toomas Korgi!

T. Kork

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelkõige pean vabandama hr. juhataja ees selle asja kiireloomuliseks viimise pärast, kuna me eelmisel nädalal leppisime mõnevõrra

teistmoodi kokku. Nimelt käisid täna minu juures Tallinna linnavolikogu esindajad ning nende soovil esitasin eelnõu kiireloomulisena.

Tutvustaksin mõne sõnaga otsuse eelnõu sisu. Otsuse vastuvõtmisel teeme ettepaneku maksta nendele isikutele, kes soovivad lahkuda Eestist N. Liidu vabariikidesse või Läti, Leedu, Moldova, Gruusia ja Armeenia vabariiki, rahalist kompensatsiooni korteri vabastamise eest. Asja sisu ja praktiline külg on välja pakutud järgmisena. Korter pannakse avalikule oksjonile. Oksjonilt laekunud summast arvutatakse maha oksjoni läbiviimise kulud ning korteri bilansiline maksumus. Bilansiline maksumus läheb selle ettevõtte või linnavalitsuse arvele, kelle bilansis on maja. Kui on linna maja, siis läheb linnavalitsusele, kui on ettevõtte maja, ametkondlik maja, siis ettevõttele või ametkonnale. Kogu ülejäänud summa võib inimene jätta endale, et ta saaks uues kohas sisse elada. Sellega me tuleksime vastu ühele osale Eesti Vabariigi elanikkonnast. Sotsioloogilised uuringud näitavad, et vähemasti 4% – erinevate uuringute alusel on see protsent ka suurem – on selliseid elanikke, kes rõõmsasti läheksid kusagile mujale elama, kui neil oleks võimalus seal ennast sisse sättida. Käesoleva eelnõuga me annamegi neile võimaluse end uues kohas sisse seada. Me ei kohusta kedagi vägisi minema, see ei sunni kedagi, kuid arvan, et me teeme heateo, kui saame rahuldada ühe osa elanikkonna soovi. Kui inimene saab vajaliku rahasumma oma elu sissesättimiseks uues kohas, siis ta tõenäoliselt ei vibuta tagantjärele rusikat Eesti Vabariigi suunas ning suhtub meisse lojaalselt, kuna me oleme sooritanud tema suhtes humaanse akti. Peale selle laheneksid veel mõned asjad just olmetasandil. Ilmselt paraneksid elamistingimused suurtes linnades, eelkõige tõenäoliselt Tallinnas ja Kohtla-Järvel. Oleks võimalus vähendada elamuehitust, rääkimata tarbekaubavajaduse vähenemisest ja toidukaupade müügi vähenemisest, rääkimata sellest, et väheneb meid varem või hiljem ähvardava tööpuuduse oht. Kortereid ostavad tõenäoliselt ära need inimesed, kes on praegu rikkad, nn. uusrikkad, ja nii saaks ka nende raha paika, ka nemad oleksid rahul. Peale selle läheks Eesti Vabariigi territooriumilt ära võib-olla mõnisada miljonit katteta rubla, mis omakorda aitaks stabiliseerida turgu. Lisaksin veel juurde, et pakutav operatsioon ei tähenda korteri ostu, see tähendab korteri, elamispinna kasutamise õiguse omandamist. Bilansiline maksumus, mis läheb kohalikule omavalitsusele või ettevõtjatele, jääks ühtlasi tulevasel privatiseerimisel korteri ostmise osamaksuks või sissemaksuks. Sest varem või hiljem korterite privatiseerimine tuleb. Me oleme eelnevalt otsustanud, et omandiasju põhimõtteliselt ei lahenda enne, kui omandiseadus valmis, ja ma ei taha vastuollu minna omaenda otsusega.

Võib-olla mõnele siinolijatest ei meeldi, et me nii nagu 50 viimast aastat võtame jälle eeskujuna Moskvast, kus samasugune süsteem on edukalt käiku läinud. Moskva linna juhtkond tegeleb

sellega ja umbes samas sõnastuses on sama asi käiku pandud. Ma arvan, ei ole sugugi patt, kui võtame positiivsest eeskujult.

Otsuse eelnõu näeb ette, et inimene, kelle valduses on enne seda korter, kui ta ostab oksjonil eluruumi asustamise õiguse, võib sama süsteemi järgi oksjonile panna oma eelmise korteri. Arvan, et see suurendab ka ostjate arvu. Näiteks, kui inimene elab kahetoalises korteris ja ta ostab asustamisõiguse kolmetoalisele, siis samadel tingimustel võib ta oksjonil maha müüa oma kahetoalise korteri, mille korraldab ka kohalik võim. Ja see asi ei lähe talle nii väga kalliks, sest ta ei maksa ju kogu korteri eest, sisuliselt ostab ta juurde ühe toa. Tänan tähelepanu eest! Mul on praegu kõik see öeldud, mida teile öelda tahtsin.

Juhataja

Suur tänu! Küsimused. Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Kuidas saab enne privatiseerimiseaduse vastuvõtmist määrata kindlaks teatud summa maksmise korteri eest? See oleks hiljem privatiseerimise lähtepunkt. Ja esimene lõik peaks kõlama nii: pidada vajalikuks toetada isikuid, kes tahavad Eesti Vabariigist lahkuda. Paljud inimesed sõidavad ju ka elama Läände. Miks me teeme vahet, kas keegi tahab minna elama Itta või Läände? Jälle hakkame inimesi lahterdama. Kõigile inimestele, kes vabastavad elamispinna, tuleb ühesugused tingimused esitada. Tänan!

T. Kork

Lugupeetud kolleeg Grigorjev! Ma ei arva, et see eelnõu läheb vastuollu privatiseerimiseadusega, kuna see inimene saab oksjonil korteri kasutamise õiguse. Ta ei saa omandiõigust. See osa, mis läheb bilansilise maksumuse katteks kas linnavalitsusele või ametkonnale, kelle bilansis korter on, jääb ühtlasi osamaksuks tulevasel privatiseerimisel. Oleneb sellest, millise korterite privatiseerimise otsuse me siin vastu võtame. Ma kujutan asja ette nii, et kui see bilansiline maksumus on suurem kui tulevane privatiseerimise hind, siis maksab kohalik võim talle selle vahe tagasi. Kui korteri privatiseerimise hind saab olema suurem kui osamaks, siis peab ta juurde maksma, et saada korteri omanikuks. Mis puudutab loetletud piirkondi, kuhu minnakse, siis ma olen täiesti nõus teie ettepanekuga preambulast see loetelu välja jätta ja lõpetada seal, kus te ütlesite.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleeg Kork! Mul on mitu küsimust. Kas te teate, kui palju inimesi tahab nii lahkuda ja seda kompensatsiooni saada? Mida te peate bilansiliseks maksumuseks? Meil on elumaja, mis on ehitatud töökollektiivi rahaga, s.t. töötajate töö arvel ja on üle antud kohalike nõukogude käsutusse. Inimesed maksavad korteriüüri. Seega, mida te siis bilansilise maksumuse all mõistate, kui jutt on sellisest elumajast, mis on ehitatud osalusmäära alusel? Kas seda teie ettepanekut arutati eelarve-majanduskomisjon? Mulle tuleb meelde, et kui me selles komisjonis arutasime elamispinna privatiseerimist, siis tekkis väga palju küsimusi, millele me ei suutnud vastust leida, sest pole seadusandlikku alust. Ja viimane küsimus. Kas teile ei näi, et see dokument ei peaks olema mitte Ülemnõukogu otsus, vaid seadus? See puudutab ju seadusandlikke funktsioone, omandi ja selle tagastamisega seotud probleeme, maksumuse kindlaksmääramise küsimusi jne. See on seadusandlik norm, mitte otsus. Tänan!

T. Kork

Aitäh! Ma alustaksin esimesest küsimusest. Soovijate arvu hinnatakse erinevalt. Erinevate ekspertide järgi on Eestis 20 000 – 70 000 inimest, kes nii sotsialoogiliste uurimuste põhjal kui ka muudel, demograafide andmetel meelsasti läheksid mujale elama, kui seal oleks võimalus ennast sisse sättida. 70 000 on ilmselt üle prognoositud, aga võib-olla 20 000 on tõesti neid elanikke, kellele meil oleks võimalus vastu tulla. Bilansilise maksumuse all mõistan seda, mida bilansiline maksumus tähendab majandusterminoloogias ja raamatupidamises – see on finantsiline maksumus. Kui ettevõtte või töökollektiiv on andnud maja üle linnavõimudele, siis see läks ka üle bilansilise maksumusega ja see, kas maja oli ehitatud töökollektiiv või ettevõtte, ei ole niivõrd oluline, oluline on, kelle bilansis ta praegu on. Tallinnas Lasnamäe elamurajoonis on praegu umbes pooled majad linna bilansis, pooled on ettevõtete bilansis. Kolmas küsimus, kas ettepanekut vaadati majanduskomisjonis. Jah, majanduskomisjonis arutati seda möödunud nädal ja toetati ühehäälselt. Ükski majanduskomisjoni kohal olnud liikmetest ei olnud selle vastu, kaasa arvatud seal viibinud härra Roose, rahandusministri asetäitja. Teie neljanda küsimuse kohta, kas ei pea olema seadus, mitte otsus, kuna asi puudutab omandit ja privatiseerimist, ütlen ma veel kord, et selle oksjoni võitja või summa väljapanija ei saa korteri omanikuks, ta saab eluruumi kasutamise õiguse. Omanikuks saab ta pärast seda, kui me oleme võtnud vastu privatiseerimisseaduse, siis järgneb seesama protsess rahaga, mida ma siin enne kirjeldasin. Nii et ma ei näe mingit vastuolu ega vajadust oodata selle otsusega kuni omandiseaduse vastuvõtmiseni.

J. Kass

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Mind teeb ettevaatlikuks sõnastus, et "pidades vajalikuks toetada isikuid, kes soovivad lahkuda". Kas siin ei peaks olema "kes on lahkunud Eestist"? Ma kujutan protsessi ette nõnda, et isikule, kes on lahkunud, makstakse üks osa ettenähtud summast, ülejäänud osa kohta antakse garantiikiri. Ja kui ta on esitanud oma sissekirjutuse juba väljaspool Eestit, siis makstakse kõik välja. Praegune sõnastus jätab võimaluse, et keegi soovib lahkuda, me maksame ära, aga siis keerab ta otsa kuskil piiri peal ringi ja asutab ennast Eestisse teise kohta. Teine küsimus. Millal otsus jõustub? Kas vastuvõtmise momendist või aasta pärast? See on ka siin lahtine. Samal ajal on märgitud, et valitsus peab kehtestama selle korra ühe kuu jooksul.

T. Kork

Lugupeetud härra Kass! Ma saan aru teie murest, kuid arvan, et selles eelnõus on küsimus lahendatud 6. punktiga: "Eesti Vabariigi Valitsusel esitada ühe kuu jooksul käesoleva otsuse rakendamise kord." Rakendamise korra kehtestamises ma näengi võimalust see asi ära reglementeerida. Siin on mitu võimalust. Praegu makstakse elamispinna eest teatud kompensatsiooni Kohtla-Järvel ja Tallinnas. Ja praegu kehtib tõesti see, et inimene peab olema uues kohas sisse registreeritud, siis ta saab raha kätte. Siin on teatud probleemid. Kas või sellega, et inimene, kes Tallinnas müüb oksjonil ära oma elamisõiguse siin, peaks enne uues kohas saama elamispinna, kuhu sisse kirjutada. Tõenäoliselt võib ta selle raha eest, mis ta siin korterist saab, enamikus piirkondades osta enam kui ühe korteri. Ma ei räägi Moskvast, Leningradist või suurlinnadest, aga väiksemates kohtades või maal saab ta osta korteri ja tal jääb veel elu sisseseadmise raha. Ma arvan, et sellest piisab, kui valitsus seda reglementeerib. Ma ei pidanud vajalikuks seda täpselt siin ära märkida.

Millal otsus jõustub? Ma kujutan ette, et see jõustub vastuvõtmise momendist.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Kas teile ei näi, et selle aktiga me keedame kokku ühe pudru? Tuleb välja, et inimene ostab teist korda selle korteri, mis minimaalhinna järgi hakkab maksma palju rohkem, kui on selle korteri maksumus. Kui Ülemnõukogu võtab vastu privatiseerimisseaduse, siis maksab ta jälle, s.t. maksab mitu tuhat sissekirjutamise eest. Kuidas on lood selle normi eetilisusega? Tuleb välja, et nendel inimestel, kes ostavad korteri oksjonil ja saavad selle oma käsutusse, on samasugused õigused kui kõigil ülejäänutel. Kuidas sellesse üldse suhtuda? Asume parem siiski elamispinna privatiseerimise seaduse kallale, siis

saab kõik paika panna. Meie aga oleme kõik need küsimused kõrvale heitnud ja pole neid ära lahendanud. Tuleb välja mingisugune absurd, millest midagi aru ei saa.

T. Kork

Võib-olla on teil tõesti mure, et siit võib puder välja tulla, aga ma eriti ei karda seda. Kõigepealt, mis puutub sellesse, et inimene peab pärast topelt maksma. Seaduseelnõu näeb siin ette, et see osa bilansilisest maksumusest, mis läheb elamu praegusele valdajale, jääb ühtlasi tema osamaksuks selleks ajaks, kui korter läheb privatiseerimisele. Kui me teeme korteri privatiseerimise seaduse nii, et osamaks on väiksem kui bilansiline maksumus, siis ma kujutan ette, et osa makstakse talle tagasi, kui me teeme vastupidi, siis tuleb tal juurde maksta. Ma usun iseenesest, et elamute privatiseerimisel me ei lähe kõrgete hindade peale, kuna meil on tarvis nad privatiseerida. Me peame saavutama olukorra, et elamud lihtsalt ostetakse ära. Ma ei näe vastuolu arutatava eelnõu ja praeguses seisus oleva omandiseaduse vahel.

T. Anton

Ma soovin kõigepealt toetada härra Johannes Kassi seisukohta. Nimelt piisab eelnõu § 1 järgi tõepoolest Eesti Vabariigist lahkumise ja eluruumi vabastamise soovist, et saada kompensatsioon. Kuidas siis ikkagi on? Soov lahkuda ja lahkumine on kaks eri asja. Ja teine küsimus. Sama eelnõu §-s 3 kasutatakse kahte üsna keerulist mõistet: ühekordse asustamise õigus ja ühekordse majutamise õigus, majutusõigus. Milline on nende mõistete vahekord ja mille poolest nad üksteisest erinevad? Aitäh!

T. Kork

Vastuseks kolleeg Antoni esimesele küsimusele ma ütleksin, et oksjonil saadud summa kättesaamiseks peab inimene eelkõige ikkagi olema elamispinnalt ja Eestist välja kirjutatud. Aga ma ütlen veel kord, et täpselt reglementeeritakse see rakendamise korraga, mille valitsus kinnitab ühe kuu jooksul.

Mis puutub terminitesse "ühekordse asustamise õigus" ja "majutamise õigus", siis ma pean tunnistama, et see on projekti koostajate ebajärjekindlus ja me peaksime siin üle minema ühele terminile. Mul on väga hea meel, kui me teiega nõu pidades saame selle ettepaneku punkti paremaks teha. Aitäh!

E. Leisson

Härra eesistuja! Hr. Kork! Te pakute oma eelnõuga välja eluruumi saamise õiguse. Varsti võib kellelegi pähe tulla hakata müüma õigust tööle või tervisekaitsele või puhkusele. Sellel asjal on ka puhteetiline külg. Eetiline külg, mida tõenäoliselt mitte ainult ei mõisteta, vaid ka vastu ei võeta. Kuidas te suhtute sellega süvenevasse sotsiaalsesse ebavõrdsusse? Te ütlesite nimelt, et see on uusrikaste veel rikkamaks muutmise võimalus. Teiseks. Ostjate ring pole teil determineeritud nii, et see oleks vastuvõetav. Te kirjutate: haldusterritooriumil registreeritud ettevõttel on ostuõigus. Kujutame nüüd ette, et näiteks Mererajoonis ostab kaubasadam või "Dvigatel" oma töötajale eluruumi saamise õiguse. Mis tolku on sellisest ringlusest? Ja kolmas küsimus. Kui õiguse ostja on välja maksnud bilansilise maksumuse, miks temast siis ei saa omanikku, nagu see oli Lasnamäel, kui Tallinna linnavalitsus otsustas 60 korteriga maja müüa? Seal maksti kinni bilansiline maksumus ja ülejäänud summat kasutatakse elamuehituse arendamiseks. Tänan!

T. Kork

Lugupeetud kolleeg! Siin kerkib mõningate kategooriate inimeste puhul võib-olla tõesti eetikaküsimus. Kuid ma ei näe eetikaküsimust nende puhul, kes on huvitatud selle asja müümisest, ja nende puhul, kes on huvitatud selle asja ostmisest. Sellega me saaksime siis rahuldada kahte kategooriat inimesi, kes ei moodusta küll kaugeltki enamust Eesti Vabariigi elanikest, kuid ühegi seadusega, ühegi otsusega me ei saa rahuldada kõiki. Ja ma arvan, et kui kahe kategooria rahulolu kandub kaudselt edasi ka teistele – siin oli juba juttu, et vähem kulub toiduaineid ja riigis väheneb tööpuudus ja muud sellised asjad –, siis me oleme oma ülesande täitnud. Mis puudutab majutamiseõigust, siis me näeme siis ette, et see isikute ring määratakse kindlaks kohalike omavalitsuste otsustega. Kohalik omavalitsus on kõikides linnades ja maakondades otsustanud, kes saab seal sissekirjutuse õiguse. Kui Tallinnas näiteks on praegu tingimuseks kas 25 aastat Eestis või 10 aastat Tallinnas elamist, ma ei mäleta täpselt, siis sellest samast tingimusest lähtuvalt saabki sisse kirjutada. Muud asjad peale selle käivad migratsiooniseaduse järgi, kvoodid jms. jäävad kehtima. Ma kujutan ette, et ostja on enamasti ikkagi sellesama piirkonna elanik või tuleb ta siis vastavalt migratsiooniseaduse kvoodile või mõnele muule sellisele näitajale. Teie kolmas küsimus oli väga otsekohene: miks ta ei saa omanikuks? Ma vastan kaudselt: omanikuks ei saa ta enne seda, kui me ei ole vastu võtnud omandiseadust. Kõiki teisi omandit puudutavaid küsimusi me oleme käsitlenud just nii. See Lasnamäe maja oli erandlik maja, aga ma ei taha praegu minna vastuollu eelmiste

Ülemnõukogu otsustega, mille järgi need asjad tuleb kuni omandiseaduse vastuvõtmiseni edasi lükata.

V. Kois

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Teie küsimus on väga ajakohane, ma tean ka ise mitut inimest, kes oleks nõus Eestist lahkuma, kui oleks võimalik mingit kompensatsiooni saada. Kahjuks ei olnud ma sellel komisjoni istungil, kus küsimust arutati, ja seepärast esitan nüüd oma argumendi. Tean mitut juhtumit, mis ei mahu teie konkreetse ettepaneku raamidesse. Kuidas te suhtuksite minu ettepanekusse jätta siin ainult preambula, 1. ja 7. punkt Ülemnõukogu otsustada – lubada välja maksta kompensatsioon ja teha valitsusele ülesandeks kindlaks määrata see kord? Tänan!

T. Kork

See on väga asjalik ja konkreetne ettepanek, aga andke andeks, ma ei võta praegu üksi otsustada, me arutame selle eelnõu koostajatega läbi. Teeme vajaduse korral vaheaja ja arutame läbi. Aga kuna see küsimus on väga lähedane omandiasjadele jms., siis pidasime otstarbekaks, et Ülemnõukogu otsustab. Võib-olla valitsus lihtsalt ei julge või ei pea oma pädevuses olevaks ja sellepärast me limiteerisime osa asju küllaltki üksikasjalikult. Mul on aga väga hea meel, et teil on samasuguseid andmeid nagu mulgi, et paljud inimesed soovivad oma elukohta muuta, kui nad saavad seda teha normaalsetes tingimustes.

R. Järlik

Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Juba kaks küsijat on puudutanud sõna "soovivad lahkuda". Kas te peate võimalikuks asendada sõnad "soovivad lahkuda" sõnaga "lahkuvad"? See on selge ja konkreetne, väljendab juba lõpetatud tegevust ja ei jäta võimalust asja kaksipidi mõista. Soov lahkuda ei tähenda aga veel lahkumist. Need kohad kõlaksid siis nii: "vajalikuks toetada isikuid, kes lahkuvad alaliselt" ja "maksta isikutele, kes lahkuvad Eesti Vabariigist". Aitäh!

T. Kork

Ma tänan, kolleeg Järlik! Ettepanek on vastu võetud.

N. Zahharov

Lugupeetud ettekandja! Lugupeetud juhataja! Lähtun oma küsimuses esimesest lõigust, mille kohaselt see seadus peaks ikkagi toetama neid inimesi, kes tahavad vabariigist lahkuda. Seejuures pean silmas seda, et praegu me lähtume kõnealuse seaduseelnõu koostamisel paljuski nendest elamispinnahindadest, mis eksperimendi korras Tallinnas välja selgitati. Aga tegelikult võib juhtuda nii, et kui nõudmine ületab pakkumise, siis ei saa see inimene, kes ära tahab sõita ja oma korteri oksjonile pani, tegelikult kopikatki. See tähendab, ta saab ainult bilansilise maksumuse. Kas poleks õigem tagada lahkujale elamispind seal, kus ta tahab elama hakata, selle korteri aga, mille ta vabastab, saaks oma käsutusse kohalik omavalitsus? See oleks õiglane. Tänan!

T. Kork

Palun korrake viimast lauset, ma ei saanud ettepanekust aru!

N. Zahharov

Minu ettepanek on järgmine. Kas seaduseelnõu autori seisukohast lähtudes ei oleks mitte õige maksta välja analoogilise korteri maksumus selles piirkonnas, kuhu inimene elama läheb, kompensatsiooniks vabariigile oleks aga see, et mainitud elamispind jääb täielikult kohalike omavalitsuste käsutusse, kes võib selle müüa oksjonil või mingil muul moel tagada inimesele teatud rahasumma mahajäetava elamispinna eest? Praegu seadus seda ei taga.

T. Kork

Kogu majandus on normaalses majandussüsteemis mõnevõrra riskantne ja ka otsused, mis me vastu võtame, ei ole sajaprotsendilised. Sellepärast ma ei oska praegu garanteerida, et ei tule juhus, kus inimene saab oksjonil bilansilise maksumuse või natuke üle selle. Kuid kui ta ei saa sobivat hinda, siis ta ei pea ju ära müüma, ta jääb siia edasi elama ja midagi ei ole teha. Ma kordan veel, et see ei ole kellelegi kohustus, see ei ole käsk ega keeld, vaid inimesele vaba tahte võimaldamine. Mis puudutab teist varianti, siis see oleks ka üks võimalus inimeste soove rahuldada, kuid käesoleva eelnõu arutamisel me ei kujutanud ette, kuidas neid vahetusi ja operatsioone nii palju reglementeerida. Siis peaks olema väga suur kontor, kes neid asju kooskõlastab, annab kortereid ära, võtab vastu jne. Kui saab asja ajada ilma mingi kontorita, omaalgatuslikul teel, siis on see ilmselt kasulikum nii elanikule kui ka kohalikule omavalitsusele nii Eesti Vabariigis kui mujal ja me lähtusime sellest. Muidugi võib arutada ka seda varianti, mis te pakkusite. Aitäh!

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja! Kas seda remigratsioonile innustamise otsust ei võiks laiendada ka neile, kes lahkuvad Soome, Rootsi, Ameerikasse või mujale või siis isiklikust eluruumist eramusse?

T. Kork

Eelnõu koostajad ei pidanud seda praegusel juhul vajalikuks, sest see ei ole Eesti Vabariigi elanikele praegu kitsaskoht. Kes tahab minna Soome, Rootsi või mujale, see läheb rõõmsasti, ilma et me talle midagi pakuksime, vastupidi, ta jätab rõõmsasti siia Eesti Vabariigi territooriumile ka need asjad, mis tal olemas on. Sellest tulenevalt me tegimegi niisuguse eelnõu, nagu see praegu on, ja see on rakendatav lahkumisel nendesse piirkondadesse, mis siin on loetletud.

K. Raud

Austatud juhataja! Lugupeetud hr. Kork! Mina ei nõua teilt, et peaksite vastavalt äraminejate soovile hakkama ostma Moskva südalinna 200 000 korterit, aga mul on teistsugune küsimus. Kas te kujutate endale ette kolhoosi-, sovhoosikeskust või minu meelest kas või Palivere ehitusmaterjalitehase ümbruses olevaid maju, mis on ehitatud vastavate majandite või tehase rahaga? Enampakkumise puhul sätestab 4. punkt, et korteri bilansilise maksumuse summa kantakse üle kohalikku eelarvesse. Kõik muu raha läheb siis ära mujale. Mis jääb ettevõttele? Või majandile? Teiseks. Miks peab kolhoos, sovhoos, mingi muu ühismajand või tehas hakkama uuesti ostma oksjonilt oma töötajale vajaminevat korterit kas mitu või mitukümmend korda suurema raha eest või hakkama uuesti ehitama palju-palju kallimalt, kui tal on vastav elamispind juba olemas, kuhu ta saab vajaliku töötaja majutada? Aitäh!

T. Kork

Lugupeetud kolleeg Koit Raud! Oma lühikeses ülevaates seaduseelnõu kohta ma märkisin, et bilansiline maksumus läheb kas kohalikule omavalitsusele või sellele ettevõttele, näiteks Palivere ehitusmaterjalidetehasele, kelle bilansis maja on. Ma täpsustaksin veel kord: võrreldes selle projektiga, mis teil on käes, on kahes kohas sellesisuline muudatus. Nimelt tulevad 4. punktis, kus on räägitud bilansilise maksumuse summa ülekandmisest, vahele sõnad "selle juriidilise isiku arvele, kelle bilansis on korter". See juriidiline isik võib olla kas kohalik omavalitsus või ka ettevõtte. Samasisuline täiendus on ka 1. punktis. Tähendab, bilansilise maksumuse saab see ametkond, kelle bilansis korter on. Kui Palivere

ehitusmaterjalitehas on ehitanud korteri teatud hinnaga, siis tema saab selle raha ka omale. Võib-olla täiendate siin?

Juhataja

Kuulame vahepeal ära Juri Jevstignejevi küsimuse.

J. Jevstignejev

Lugupeetud härra Kork! Käesolev otsuse eelnõu räägib kompensatsioonist eluruumide vabastamise korral. Minu arvates peaks see eeldama mitmesuguseid kompensatsioonide ja elamispinna vabastamise variante. Praegu on eelnõus, juttu ainult sellest elamispinnast, mis ostetakse oksjonil. Olen linnapeana tihedalt seotud korteriprobleemiga ja saan aru, et ka pärast privatiseerimist ehitab osa elamispinnast riik: 10–15 protsenti, nagu näiteks Ungaris. Täitevvõim hakkab ikkagi ehitama kortereid sellistele kodanikele, kes kuuluvad n.-ö. riskirühmadesse, s.t. need korterid antakse tasuta. Tahaksin teha teile ettepaneku, et otsus sisaldaks täitevkomiteele, omavalitsustele võimaluse anda oma äranägemisel ka tasuta kortereid. Seepärast ongi vaja peale oksjoni ka teistsugust maksumehhanismi. Praegune otsuse eelnõu hõlmab minu arvates vaid 20–25 protsendi ulatuses seda probleemi, mida endas kätkeb kompensatsioon eluruumide vabastamise eest. Milline on teie arvamus?

T. Kork

Asja tasub võib-olla tõesti kaaluda, kuid mis puutub tasuta elamispinna andmisse mõningatele kategooriatele, n.-ö. riskirühmadele, kellest te räägite, siis kohalik omavalitsus võib seda tõesti teha. Ma ei näe siin mingit keeldu. Kuid see ei ole seotud praeguse eelnõuga, mille üks eesmärke on anda võimalus nendele inimestele, kes tahavad minna elama mõnda teise regiooni ja oma elu seal sisse seada. Ja oma elu sisse seada on seda kergem, mida suurema summa inimene kaasa saab. Oksjon ei välista sugugi ka võimalust, et oksjonist võtaks osa kohalik omavalitsus, sama linnavalitsus või maakond. Ühe seadusega me ei saa ilmselt täita kõiki võimalikke eesmärke, mõned eesmärgid küll. Ja me oleme sättinud selle eesmärgi, millest just oli juttu. Teie tõstatatud probleem on kindlasti lahendatav järgmise otsuse või seadusega. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Koit Raud esitab teise küsimuse.

K. Raud

Lugupeetud hr. Kork! Minu esimesel küsimusel oli ka teine pool. Nii et ma tahaksin lihtsalt täpsustada oma esimese küsimuse teist poolt, millele ma ei saanud vastust. Hr. Kork kujutab endale ilmselt ette juba ehitatud korterite bilansilise maksumuse ja praegu enampakkumisel korteri eest maksta tuleva summa vahet. Niisamuti kujutab hr. Kork ilmselt ette ka selle rahahunniku suurust, mille annab juba ehitatud korteri bilansilise maksumuse ja praegu ehitama hakatava korteri hinnavahe. Miks peab juriidiline isik, kelle bilansis korter on, loovutama selle bilansilise maksumuse eest ja maksma talle vajaliku töötaja majutamise eest enampakkumisel täit hinda või hakkama ehitama tunduvalt kallimat uut elamispinda? Aitäh!

T. Kork

Lugupeetud kolleeg! Ma ei saa aru, miks ta peab hakkama rohkem maksma. Kui see ametkonna korter läheb privatiseerimisele järgmise privatiseerimisseadusega, omandiseaduse vastuvõtmise järel, siis vastavalt meie otsusele korteri hinna kohta saab seesama ettevõtte, kelle bilansis on korter, temale ettenähtud summa kätte. Ta saab vastavalt sellele suurusele, millisenä meie näeme siin ette privatiseerimisele mineva korteri hinna. Ma ei saa aru, et siin tarvitataks ettevõtte kallal vägivalda.

V. Menšikov

Lugupeetud ettekandja! Teil on tekstis kirjutatud, et privatiseerimisel tuleb bilansiline maksumus üle kanda kohalikku eelarvesse. Teie vastusest võis aru saada, et üle tuleb kanda peremehele, kelle bilansis korter on – kas kohalikku eelarvesse või ettevõttele. Eelnõus (4. punkt) on aga täpselt kirjutatud, et üle kanda kohalikku eelarvesse. Kuidas sellega siis jääb? Teine küsimus puudutab selle isiku osamaksu, kes tasus oksjonihinna õiguse eest korter üürida. Teil on tekstis kirjas, et eelarvesse laekunud bilansilise maksumuse summa arvestatakse isiku osamaksuna. Aga kuidas jääb selle summaga, mille ta välja maksab ja mis antakse üle ärasõitnule? See tähendab, et tema ei maksa mitte bilansilist maksumust, vaid rohkem. Arvesse läheb ainult elamispinna privatiseerimise bilansiline maksumus, selle isiku jaoks osutub see elamispind palju kallimaks. See on üks probleem. Teine probleem on seotud sellega, et kui oksjonil müüakse õigus omandada korter, riiklik elamispind, ja bilansiline maksumus laekub kohalikku eelarvesse, siis tegelikult see bilansiline maksumus taandub. Kuidas seda arvestatakse privatiseerimisel? Peale selle tekib veel üks probleem. Juhul, kui bilansiline maksumus läheb ettevõttele, omanikule, aga õigust ei omanda mitte see omanik,

kelle bilansis elamispind on, vaid teine, siis tegelikult bilansiline maksumus kahekordistub, privatiseerimisel arvestatakse seda ilmselt ka ja elamispinna maksumus suureneb. Tänan!

T. Kork

Lugupeetud kolleegid! Mul tuleb meelde tuletada, et 4. punktis, mida puudutas esimene küsimus, on vahele kirjutatud sõnad "selle juriidilise isiku arvele, kelle bilansis on korter". Teie käes olevas projektis on "kohaliku omavalitsuse". Ma palun teid väga, et teeksite seal oma käega selle paranduse ära. See on projekti koostajate lohacus ja möödalaskmine, et me andsime projekti enne kätte, kui see parandus tehtud sai. Teine küsimus, kui ma õieti aru sain, puudutab seda raha, mis jääb bilansilise maksumuse ja oksjonihinna vahele. Minu arusaamise järgi läheb see raha Eesti Vabariigist ära koos selle inimesega, kes hakkab uues kohas elu sisse seadma. See läheb talle korteri ostmiseks ja kõikide muude vajalike asjade muretsemiseks. Siin Eesti Vabariigi territooriumil ei peaks selle rahaga enam mingit tegemist olema, see on läinud. Selle võrra tugevneb siinolev rubla ja väheneb katteta rubla hulk. Privatiseerimisel arvestatakse minu arusaamise järgi bilansilist maksumust osamaksuna, mida käsitleb käesoleva eelnõu 4. punkt. Kui me näeme elamute privatiseerimise seaduses ette, et korter müüakse kallimalt, kui on bilansiline maksumus, siis maksab see kodanik juurde, et saada korter enda omanduseks. Kui me näeme ette, et korteri privatiseerimine toimub odavamalt, kui on bilansiline maksumus, siis peab kodanik saama sellest bilansilisest maksumusest osa tagasi. Andke andeks, neljandat küsimust ma ei jõudnud üles kirjutada!

V. Menšikov

Lugupeetud ettekandja! Toon konkreetse näite. Oksjonil müüdi korter 50 000 eest. Selle bilansiline maksumus on 30 000. 20 000 läks vabariigist välja, 30 000 läks eelarvesse. Privatiseerimisel hakkas korter maksma 50 000, osamaksuks arvestati 30 000. See, kes omandas oksjonil õiguse sellesse korterisse kolida, hakkab seda nüüd isiklikuks omandiks, eraomandiks taotlema. Arvesse läheb 30 000 ja 20 000 peab ta veel juurde maksma. Tegelikult läheb see talle nüüd maksma 70 000. Kui ta seda aga oksjonil ei oleks ostnud, vaid oleks seal enne elanud, omandanuks ta korteri 50 000 eest. Kas te peate seda õigeaks?

T. Kork

Te saate täiesti õieti aru. Selles ongi meie eelnõu üks mõtteid ja täpselt nii ta tulebki. Nende hindade juures, mis te praegu näitena tõite, te tegite täpselt läbi võimaliku protseduuri ja nii me seda ka ette näeme. Juhul kui privatiseerimisel hakkab korter maksma 50 000, 30 000 oli

bilansiline maksumus ja oksjonil müüdi 50 000, siis tuleb tõesti selleks, et saada korteri omanikuks, maksta veel 20 000 juurde. See on loomulik majanduslik risk, ja kui inimesel on praegu korterit tarvis, siis ta läheb selle peale. Ja kui ta arvab, et riskimoment on suurem kui tema majanduslikud võimalused või tema tegelik vajadus, siis ta lihtsalt ei lähe seda korterit oksjonile ostma. See on vabatahtlik tegevus. Mul on hea meel, et te saite sellest protsessist oma näite varal täpselt samamoodi aru, kui mina olen saanud, kuigi ma lisan veel juurde, et teades meie Ülemnõukogu koosseisu, ma usun, et privatiseerimisel korterite hinnad ei lähe nii kõrgeks, nagu te praegu näiteks tõite. Kui meil on tarvis korterid ikkagi ära müüa, siis ei saa panna sellist hinda, et riik ei saa nendest lahti. Kui korter läheb oksjonile 50 000-ga ja maksab pärast privatiseerimist ka 50 000, siis ma ei usu, et selle hinnaga üldse korterist lahti saab, ja nii jääb probleem riigi jaoks lihtsalt lahendamata.

Juhataja

Suur tänu ettekandjale! Suur tänu, kolleegid! Ma palun siiski arvestada, et Ülemnõukogu ei ole prokuratuur, ka põiklev vastus on vastus, nii et ülekuulamisi me ikka ei korralda. Suur tänu, Toomas Kork! Avan läbirääkimised. Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Üldiselt ma arvan, et me oleksime pidanud selle seaduseelnõu juba varem välja töötama ja vastu võtma, sest migratsiooniprotsessid kulgevad Eestis nii, et siit lahkub rohkem inimesi, kui siia tuleb. Ja paljudel tekib probleeme elamispinnaga. Isegi puhtalt inimlikust seisukohast lähtudes oleks meil tulnud see küsimus varem lahendada.

Mis puutub aga konkreetselt sellesse projekti, siis minu meelest tuleb seda ilmselt veel viimistleda. Juba arutelu käigus tekkis kaht liiki küsimusi. Esimesed on seotud sellega, millest rääkis Koit Raud. Kuidas toimida ametkondliku elamispinnaga? Võtame näiteks Aseri keraamikatehase. Kogu asula kuulub tegelikult sellele tehasele. Kui mõni inimene sealt lahkub, kas siis tehas peab tõesti iseendalt välja ostma õiguse kedagi majutada? Ilmselt tuleb selleks puhuks välja töötada mingi muu mehhanism.

Peale selle on veel suur hulk niinimetatud ametkondlikku elamispinna, mida kohalik omavalitsus ei taha käest lasta. Näiteks õpetajate või arstide korterid, mida me ei saa turule lasta, et keegi tuleks ja ostaks selle elamispinna kokku ning asuks sinna elama. See on ette nähtud kindlale isikule, näiteks õpetajale. Kuidas sel juhul toimida?

Teine küsimusteriing puudutab neid inimesi, kes ära sõidavad. Me ei saa ikkagi kõiki kortereid oksjonile müüki panna. Ilmselt jätab osa inimesi maha sellise elamispinna, mille järele pole nii suurt nõudmist, et pärast bilansilise maksumuse tagastamist veel midagi üle jääks. Et nad siiski normaalselt ära sõita saaksid, oleks tulnud ette näha mingisugune kompensatsioonisüsteem, kas või sellisel kujul, nagu see näiteks praegu eksisteerib Tallinna linna omavalitsuste tasandil. Soovitav oleks laiendada seda süsteemi kogu vabariigile.

Ja veel üks asi. See seaduseelnõu muudab väga paljusid elamispinna seotud kehtivaid seadusi ja tekib rohkesti võimalusi seadust väänata. Need probleemid tahaks ka lahendada mitte Ülemnõukogu otsuste, vaid seaduseelnõu tasemel.

Minu ettepanek oleks järgmine. Esiteks on vaja maksta kompensatsioone. Teiseks, töötada välja selline kompensatsiooni maksmise kord, mis oleks juriidilisest seisukohast lähtudes õige. Ja lõpuks tahaks soovida, et seda tehtaks võimalikult kiiresti. Milline komisjon endale selle kohustuse võtab, ei oska ma öelda, aga arvan, et härra Kork võiks seda tööd jätkata. Tänan!

Juhataja

Kas lõpetame läbirääkimised? Me peame nüüd küll lugema, et Koit Raual oli tõesti üks küsimus, kuigi formaalselt neid oli kaks. Lähtudes sellest, ma annan ikkagi sõna. Koit Raud.

K. Raud

Lugupeetud juhataja! Teen ettepaneku jätkata otsuse projekti arutelu peale omandireformi aluste seaduse ja riikliku ning munitsipaalelamufondi privatiseerimise seaduse vastuvõtmist! Aitäh!

Juhataja

See peab minema hääletamisele. Palun kirjalikult! Kas loeme läbirääkimised lõppenuks? On see džentelmenlik kokkulepe, ma olen mõnikord julgenud niimoodi küsida, või panen hääletusele? (Hääled saalist.) Mis kindel, see kindel. Paneme hääletusele.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 61 rahvasaadikut, puudub 35. Meil on juba olulised kaotused.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbi rääkimised antud päevakorrapunkti teemal? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 7. Läbirääkimised lõpetatakse.

On laekunud üks protseduuriline ettepanek. Ma loodan, et see jõuab ka kirjalikult minu lauale. Kas on veel parandusettepanekuid? Kuulame ära Teet Kallase ettepaneku.

T. Kallas

Lugupeetud härra eesistuja! Liberaalide fraktsiooni poolt teeksin ettepaneku katkestada lugemine kuni majanduskomisjoni otsuseni. Majanduskomisjonist ei ole see läbi käinud, nende otsust pole kuulda olnud.

Juhataja

Palun siis esitada mulle kirjalikult! Kas on rohkem ettepanekuid? Tundub, et ei ole. Härra Toomas Kork! Meile on laekunud kaks peaaegu kokkulangevat ettepanekut. Kas on soovi lõppsõnaks? Mõlemad ettepanekud seisnevad sisuliselt selles, et katkestada ühe või teise motiivi põhjal. Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja! Ma olen täiesti nõus nende ettepanekutega ja käitume vastavalt reglemendile: ma ootan 24 tunni jooksul ettepanekuid ja siis jätkame.

Juhataja

Sellisel juhul ma ei pane hääletusele.

T. Kork

Ma juhin kolleegide tähelepanu sellele, et praeguse momendini ei ole laekunud ühtegi ettepanekut, välja arvatud suulised.

Juhataja

Ka minule ei ole laekunud. Ma ootan selle hetke ära, millal kirjalikud ettepanekud laekuvad. Kooskõlas ettekandjaga võime vist konstateerida, et jätkame sellel istungjärgul?

T. Kork

Jah.

Juhataja

Koit Raud ja Teet Kallas! Kas teie ettepanekud on töös?

K. Raud

Pean kurbusega teatama, et võtan oma ettepaneku tagasi. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas Teet Kallase ettepanek jääb jõusse? Kolleegid! Kas sellisel juhul, kui ettepanekuid rohkem ei laeku, nõutakse arutelu katkestamise hääletusele panekut või on see kokkuleppeline küsimus? Mõelgem nii kaua, kui Aavo Mölder teeb oma ettepaneku. Aavo Mölder.

A. Mölder

Austatud spiiker! Ma tahtsin ainult niipalju öelda, et majanduskomisjonis oli see küsimus arutelul ja majanduskomisjon ei oska täiendavalt midagi öelda. Meil muidugi puudub analüüs, palju on ametkondlikku pinda ja palju muud pinda, aga põhimõttelise nõusoleku komisjon andis.

Juhataja

Suur tänu! Tõepoolest, ettekandja edastas meile selle informatsiooni. Kas Teet Kallas soovib korrigeerida oma ettepanekut? Teet Kallas võtab ettepaneku tagasi. Eelarve- majanduskomisjoni hoiak otsuse eelnõu suhtes on soosiv. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! See otsus on taolist laadi, kus on mitmeid juriidilisi küsimusi, ja seepärast ma teeksin ettepaneku suunata eelnõu õiguskomisjoni, kus need juriidilised nüansid saaksid korrektse lahenduse. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma palun siis see ka kirjalikult. Täpsustame asjaolusid. Nii Koit Raud kui Teet Kallas võtsid oma ettepaneku tagasi. Praegu vormistatakse Ants Veetõusme ettepanekut. Jätkan teiste ettepanekute ärakuulamisega. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Olen täiesti nõus kolleeg Ants Veetõusmega, et see dokument peab siiski läbi tegema juriidilise ekspertiisi. Ma juba ütlesin, et see on seadusandliku iseloomuga küsimus ja kannab seaduse, mitte otsuse funktsioone. Seepärast ühinen komisjoni esimehe arvamusega. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Me peame nüüd dialoogi Toomas Korgiga. Kuidas ettekandja suhtub Ants Veetõusme ettepanekusse suunata eelnõu õiguskomisjoni täiendavaks läbivaatamiseks? Kui vastus on jaatav, siis täpsustame koos õiguskomisjoniga, millal me jätkame. Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja! Mul ei ole midagi selle vastu, vastupidi, ma olen rõõmus, kui õiguskomisjon käitub vastavalt relemendile, vaatab asja läbi 24 tunni jooksul ja teeb oma ettepanekud. See teeb asja kindlasti ainult paremaks.

Juhataja

Suur tänu! Kas Tõnu Anton aktsepteerib seda? Suur tänu! Kolleegid, kas keegi nõuab hääletusele panekut? Ei nõua. Sellisel juhul vastavalt relemendile täna selle küsimuse arutamine katkestatakse ja jätkatakse käesoleval istungjärgul peale asja läbiarutamist õiguskomisjonis. Kõik on selge? Suur tänu, kolleegid!

Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu kohta

Juhataja

Meil ei ole jäänud kuigi palju aega, kuid siiski jätkaksime päevakorraga lootuses, et tuleme veel ametliku tööajaga välja. Võtame esimese punkti kinnitatud päevakorrast. Töö käigus on tulnud siia teatud muudatused ettekandjate osas. Nimelt selles küsimuses, mis puudutab õlleaktsiisi seaduse eelnõu ja muudatuste tegemist aktsiisimaksu seaduses, ütleb meile arvamuse välja eelarve-majanduskomisjoni sekretär härra Kalju Koha. Palume kõnetooli!

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mõni hetk teie tähelepanu. Eelarve-majanduskomisjon vaatas läbi Ülemnõukogusse saabunud õlleaktsiisi seaduse ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu ja võttis vastu otsuse, mille ta vormistas n.-õ. Ülemnõukogu otsuse projektina: "Võtta

Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seadus ja Eesti Vabariigi seadus "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" arutlusele Ülemnõukogu 41. istungjärgul." Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Ka arvamusest kujundab Ülemnõukogu oma otsuse. Ma küsin kõigepealt, kas rahvasaadikutel on küsimusi Kalju Kohale. Ei ole. Oletan, et ka läbirääkimisi ei soovita pidada. Suur tänu! Sellisel juhul, lugupeetud kolleegid, kujuneks Ülemnõukogu otsuse projekt selliseks: "Võtta Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu arutusele Ülemnõukogu 41. istungjärgul." Kas panen hääletusele? Kontrollime kohalolekut, puudub 38, kohal on 66.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduse ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu kohta? Palun hääletada! On vaja 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 3. Otsus on vastu võetud. Aktsiisimaks läheb arutamisele 41. istungjärgul.

Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi konkurentsiseaduse eelnõu kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Jätkame teise päevakorrapunktiga. See puudutab konkurentsiseaduse eelnõu ja selles küsimuses avaldab meile eelarve-majanduskomisjoni arvamuse Klavdia Sergij.

K. Sergij

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Eelarve-majanduskomisjon arutas kaubandusministeeriumi ja majandusministeeriumi informatsiooni konkurentsiseaduse eelnõu kohta ja on seisukohal, et käesolevast seadusest ei piisa, tagamaks konkurentsi väljakujunemine ja kaitsmine. Komisjon on nõus arutama käes olevat seaduseelnõu koos teiste seadustega, mis tugevdavad konkurentsi kujunemise õiguslikke aluseid. Need oleksid ettevõtlusseadus ja demonopoliseerimisseadus.

Juhataja

Suur tänu! Kas meil on küsimusi? Ei ole. Klavdia Sergij.

K. Sergij

Majanduskomisjon esitas dokumendi, milles on kirja pandud pankrotiseadus, kuid on vaja lisada veel ettevõtlusseadus ja demonopoliseerimisseadus.

Juhataja

Minul on teised paberid. Kohe me täpsustame. Kolleegid kantsleist, aidake meid välja. Võib-olla on laekunud vahepeal töökorras täiendus?

K. Sergij

See esitatakse praegu kirjalikult.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Teie olete Ülemnõukogu juhatuse eesotsas, seepärast on mul palve: kasutage ära kogu oma mõju ja autoriteet juhatuse töö parandamiseks. Me lülitasime küsimused päevakorda, täpsemini, juhatuse tegi ettepaneku lülitada küsimused päevakorda ja nüüd võetakse need maha ja soovitatakse arutada teisel istungjärgul. Minu meelest on see aja ja paberi raiskamine. Tänan!

Juhataja

Kallis kolleeg Vladimir Lebedev! Võib-olla aja kokkuhoiu mõttes me pärast töö korras täpsustame asjaolusid. Kõik on korras. Oli otsustatud, et sellel istungjärgul avaldatakse arvamust. Arvamust avaldati ja arvamus kujundati otsusena. Midagi ei ole maha võetud ega edasi lükatud – kõik on reglemendi järgi. Kord näeb ette niimoodi: seaduseelnõu laekub juhatusele, juhatuse vaatab selle läbi vastavalt reglemendile, siis tehakse ettepanek komisjonidele ja komisjon esitab oma arvamuse. Ja arvamus esitati otsuse kujul.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker! Ülemnõukogu juhatusse kuuluvad kõik komisjonide esimehed ja minu meelest on teil vastavalt reglemendile õigus praegu, antud hetkel parandada juhatuse tööd. Mul on lihtsalt palve teile kui juhatajale seda teha. Tänan!

Juhataja

Mitte ei saa aru, mis ma rohkem pean tegema? Neid küsimusi ei saa otsustada juhatus, vaid selleks peab olema Ülemnõukogu otsus. Ja Ülemnõukogu võttis täna selle otsuse vastu. Rohkem pole minu käest võimalik midagi nõuda.

V. Lebedev

Ma pean silmas istungjärgu päevakorda.

Juhataja

Ei saa aru, ma teen veel kord ettepaneku, et aja kokkuhoiu mõttes arutame töö korras, kui vaja on. Kas teistel on ka mulle pretensioone? Ei ole. Suur tänu!

Lugupeetud kolleegid! Kohe tuleb Klavdia Sergij ettekande põhjal veel täiendav repliik minu käes olevasse otsuse eelnõusse ja selle ma panen teie ette otsustamiseks.

Lugupeetud kolleegid! Ma loen teile ette otsuse eelnõu. Eelarve-majanduskomisjon kujundas oma arvamuse otsuse eelnõuna, mille ma teile ette loen: "Võtta Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud konkurentsiseaduse eelnõu arutusele Eesti Vabariigi Ülemnõukogus koos pankrotiseaduse eelnõuga selle esitamisel, ettevõtlusseaduse eelnõu ja demonopoliseerimiseaduse eelnõuga." Kas Ülemnõukogu mõistab? Mõistab. Panen hääletusele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 31. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud konkurentsiseaduse eelnõu kohta? Sisu seisneb selles, et võtta eelnõu arutamisele ainult peale seda, kui on esitatud pankrotiseaduse eelnõu, ettevõtlusseaduse eelnõu ja demonopoliseerimiseaduse eelnõu. Palun hääletada! Vaja on 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu 7, erapooletuid on 7. Otsus on vastu võetud.

See otsus oli eelarve-majanduskomisjoni arvamus antud päevakorrapunkti kohta. Nii näeb ette meie reglement.

Kas midagi ei klapi, Tiit Made? Tiit Made! Millised on protestid?

T. Made

Ma ei ütleks, et see nii väga protest on, aga mul on sulle kui majandusjuhile, endisele majandusjuhile küsimus. Kuidas neid kolme eri asja, mis omavahel nii kangesti lahku lähevad, saab koos arutada? Meil on muidugi võrratu maailmaklassi Ülemnõukogu ja meie

saadikutel on väga kõrge kvalifikatsioon, aga ma arvan, et see käib üle jõu, neid kolme asja koos arutada. Lahutaks siiski ära. Enne, kui on hilja.

Juhataja

Ülemnõukogu just võttis selle otsuse vastu, 53 häälega.

T. Made

Üritasin saada löögile, aga ei saanud.

Juhataja

Ausalt öeldes, kui ma peaksin selles küsimuses tagantjärele oma kui saadiku seisukoha avaldama, siis peaksin tulema kõnetooli, aga praegu mul seda ei sobi teha. Ülemnõukogu on vastu võtnud otsuse, et seekord arutatakse konkurentsiseadust koos pankrotiseadusega, ettevõtlusseaduse ja demonopoliseerimisseadusega.

Nüüd ma ei saa hästi aru, kolleegid, see on reglemendiväline tegevus, mis me nüüd teeme edasi? Ivar Raig! Kas on ka protest mulle?

I. Raig

Austatud härra spiiker! See oleks pigem täiendus meie otsusele. Me peaksime ära näitama tähtaja, millal valitsus peaks need seaduseelnõud meile esitama, ning loomulikult on hr. Madel õigus, et me peame neid arutama eraldi. Kui ma hääletasin selle otsuse poolt, siis ma sain aru, et me mitte ei aruta neid seaduseelnõusid koos, vaid et need on omavahel seotud ning ühe või teise arutamisel on vaja arvestada ka teise seaduseelnõu vastavat sätet. Sellepärast on mul ettepanek lisada otsusesse tähtaeg, et see ei jääks väga venima. Tänan!

Juhataja

Kolleegid! Niimoodi ei saa asi enam kuidagi minna. Meil on ometi ettekanne, me võisime esitada Klavdia Sergijle küsimusi, me võiksime läbirääkimisi pidada. Nüüd on otsus vastu võetud. Midagi ei ole rohkem teha. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Ma olen ka selle poolt, et otsus on vastu võetud ja midagi ei ole teha. Tahtsin öelda täpsustuseks, et me ei võtnud vastu mitte otsust arutada neid koos, vaid me

arutame ikka ilmselt iga seaduseelnõu eraldi. Kuid ühte hakkame arutama siis, kui teised ka esitatakse.

Juhataja

Mina mõtlesin ka niimoodi. Selguse mõttes – andke andeks, see ei ole tõesti päris reglemendiga kooskõlas – loen otsuse veel kord ette: "Võtta Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud konkurentsiseaduse eelnõu arutusele Eesti Vabariigi Ülemnõukogus pankrotiseaduse eelnõu, ettevõtlusseaduse eelnõu ja demonopoliseerimisseaduse eelnõu esitamisel." See tähendab, kui need on esitatud. See ei tähenda aga sugugi, et nad peaksid olema ühes päevakorrakpunktis. Need dokumendid peavad kõik olema laekunud, nii et saadikutel on võimalik kasutada töös seal olevat teavet. Ma loodan, et selgus on nüüd majas.

Suur tänu, kolleegid! Täna istung on lõppenud. Homme alustame kell 10. Head õhtut!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

40. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

14. mai 1991

Päevakorravälised sõnavõttud

Juhataja

Tere hommikust, kolleegid! 40. istungjärku töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 68 rahvasaadikut, puudub 36.

Kolleegid! Sellel nädalal on teisipäeviti nõnda-öelda vaba mikrofon. Enn Leisson.

E. Leisson

Kolleegid! Rootsis asuvad pakrilased on pöördunud vabariigi juhtkonna poole taotlusega toetada nende avaldust, mille nad on esitanud NSV Liidu Ministrite Nõukogule ja NSV Liidu kaitseministrile. Ja kui härra eesistuja lubab, siis ma loeksin selle teksti ette vene keeles, sest see on kahes keeles, vene ja rootsi keeles. Rootsi keelt ma ei oska.

"Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Ministrite Nõukogu esimehele ja NSV Liidu kaitseministrile.

Meie, Rootsis elavad Pakri saare endised elanikud ja nende järglased, pöördume Nõukogude valitsuse poole. Meieni on jõudnud teated selle kohta, et meie ja meie esivanemate kodumaad Suur- ja Väike-Pakri saart Balti meres Eesti rannikul on tõsiselt kahjustanud NSV Liidu relvajõud, kes pommitavad saari õppuste ajal.

Seoses sellega tahame meelde tuletada, et see territoorium muudeti sõjaväebaasiks 18. septembril 1939. aastal Eesti Vabariigi presidendi ja NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi vahel sõlmitud vastastikuse abistamise pakti alusel. Selle lepingu 6. paragrahv kehtestas lepingu kehtivuse tähtajaks 10 aastat alates selle ratifitseerimise päevast ja nägi ette selle pikendamise 5 aastaks, kui kumbki pool pole enne 10-aastase tähtaja lõppu lepingut tühistanud.

Me mõistame hukka need purustamised, mis on pandud toime juba pärast lepingu kehtivusaja lõppu 1954. aasta septembris. See asjaolu ning samuti see, et piirkond jäi ka pärast lepingu kehtivusaja lõppemist kinniseks tsooniks, on teravas vastuolus kohustustega, millega Nõukogude Liit end sidus lepingule alla kirjutades.

Me kutsume Nõukogude Liidu valitsust üles lõpetama Suur- ja Väike-Pakri saare hävitamist, mida põhjustab nende pommitamine ja tulistamine. Selle kohutava tegevuse jätkamine vana kultuuri piirkonnas, mis on asulate vahetus läheduses, loob väga halva maine Nõukogude Liidu sõjaväevõimudele, eriti Nõukogude Liidu naaberriikides, mis ei saa olla kooskõlas Nõukogude Liidu huvidega.

Selle kirja rootsikeelsele variandile allakirjutanute nimel Arnold Ringel." (Stockholm, aadress.)

Lisatud on Väike- ja Suur-Pakri saare 100 endise elaniku aadressid ja allkirjad.

Täna tähelepanu eest!

J. Reinson

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! See mõte, mida ma tahan teiega jagada, on järjest minu üle võimust võtnud. Küsimus on selles, kas Ülemnõukogu on vastutav valitsuse poliitika eest või ei ole. Ülemnõukogu on siiski sellele valitsusele õiguse andnud ja peaks olema sidemeks meie riigi kodanike, rahva ja valitsuspoliitika vahel. Ja kui me kõik või valdav enamus peaksime jõudma seisukohale, et see siiski ei ole nii, et meie oleme seadusandjad ja meie asi ei ole jooksev päeva-, majandus- ega muu poliitika, millega tegeleb valitsus, siis ilmselt tuleb meil lähiajal ikkagi väga tõsiselt käsitleda valitsuse ja Ülemnõukogu suhteid siin

saalis. Konkreetne asi valitsuse poliitikas, mispärast ma siin olen, on põllumajandus. Mina isiklikult ja meie fraktsioon saame aru, et valitsus lihtsalt kasutab venitamistaktikat. Algusest peale, kui meil hakati rääkima hindade korrastamisest, ükskõik millisest hinnamääruse kehtestamisest jne., on juttu olnud, et võtame põllumajanduse käsile kuu aja pärast, kahe kuu pärast, lõppude lõpuks tullakse välja leheveergudel ka sellega, et võib-olla laseme põllumajandustootmise hinnad hoopis vabaks. Käib see jutt aga võib-olla seni, kuni me ilusasti suvepuhkusele läheme, ja siis sügiseks on ehk asi niikaugel, et polegi vaja millelegi eriti hinda kehtestada. EMKE vaatleb põllumajandussaaduste riiklike kokkuostuhindade muutmist üldise majandusreformi osana ja me ei taha üldse öelda, et neid on väga vaja lihtsalt absoluutselt tõsta, nihutades neid siia- või sinna poole. Me arvame aga, et olukorras, kus kõigi põllumajandussaaduste tootjale müüdavate kaupade hinnad on lastud vabaks, ei saa ka põllumajandussaaduste hinnad olla fikseeritud. Ja kõige tähtsam põhimõte on see, et maatöötaja peab saama oma töötunni eest tööstustöötajaga vähemalt võrdse tasu, ja kui tema raskemaid tingimusi silmas pidada, siis võib-olla isegi suurema. Meil ei ole praegu ette valmistatud otsuse projekti, aga et täna on vaba mikrofon, siis tahan ma pöörduda kõigi kolleegide poole, et me ikka tõsiselt selle kuu jooksul mõtleksime põllumajandusprobleemide peale, maatöötaja peale. Esitame 1. juuniks valitsusele nõude lõpetada see venitamistaktika ja öelda selgelt, kas hinnad on vabad või fikseeritud, ning kui nad on fikseeritud, siis millistena. Täna!

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kolleeg Endel Lippmaa deklareeris 25. aprillil: ei või lubada, et sellest piirkonnast – peetakse silmas Narva vabamajanduspiirkonda – ja assotsiatsioonist "Integral" tekiks majandusmehhanism, mis seob meid väliskapitali kaudu Nõukogude Liidu rahandussüsteemiga.

Kui majandusest hakkavad rääkima sellised spetsialistid, siis tuleb mulle meelde tuntud muinasjutt kingsepast, kes hakkas pirukaid küpsetama. Pole vist vaja kirjeldada, mis sellest välja tuleb. Ja kui narvakate esitatud projekti vastu ei võeta, siis tuleb tingimata Kirde-Eesti autonoomia.

Mis puutub "Integrali", siis kui keegi oleks viitsinud selle uut põhikirja sirvida, oleks ta näinud, et see erineb vanast tunduvalt. Poliitika on sellest täielikult välja roogitud, alles on jäänud ainult majandus.

Mulle on arusaamatu, kuidas kavatseb lugupeetud kolleeg Lippmaa Eesti majandust edendada. Üldse võib idapoliitika ministrit pigem idavastase poliitika ministriks nimetada.

Praegu röövitakse neid rikkusi, seda vara, mis on Eesti rahva tööga loodud. Ma olen juba sõna võtnud Tallinna tootlustusettevõtete ja kaupluste privatiseerimise nn. esimese etapi kohta. Hindu te teate. Kohvik "Neitsitorn" hinnati 3300 rublale ja esitati ideekonkursile. Kuhu jäi siis oksjon, kuhu jäi avalikustamine? Inimesed, kel on selleks soovi, peaksid saama nende objektidega tutvuda ja hinda uurida. Tähtajaks on selles dokumendis märgitud aprill-mai. Aprill on möödas, mai poole peal. Ma arvan, et ideekonkurss on juba toimunud ja kõik müüdnud nendele, kes selle idee välja mõtlesid.

Lugupeetud kolleegid! Paljud teist tulid siia Ülemnõukogusse rohelise liikumise lipu all. Meil on nii rohelise liikumise kui ka roheliste partei liikmeid. Roheline värv on elu värv, nagu me valjuhäälselt deklareerime, töötades luua nii-öelda rohelist paradiisi.

Aga kas lugupeetud kolleegid teavad, mida praegu salajas tehakse Tallinna Uussadama territooriumil, Pirita ranna lähistel? Seal tahetakse hakata rajama naftaterminali, bituumeni tootmise ettevõtet Rootsi firmadele. Miks meil? Sellepärast, et Rootsis peetakse seda saastavaks tootmisviisiks ja see on seal keelustatud. Kus on siis nüüd meie lugupeetud kolleegid – rohelise liikumise esindajad – ja austatud akadeemik Lippmaa, kes nii ägedalt võitles fosforiidikaevandamise ja sellesama naftaterminali Paldiskisse rajamise vastu!? Kus on meie raadio ja televisioon? Või kardavad ajakirjanikud Rahvarinnet ja iga tema pealekäratust?

Lugupeetud kolleegid! Tahan teile tutvustada seda naftatootmist puudutavat dokumenti. Tegemist on Nõukogude-Hollandi ühissettevõttega. Ühelt poolt Tallinna territooriumil asuv korporatsioon "Bitum-AO", mida nimetatakse Eesti pooleks, ja Soome naftapuhastustehas ning üks Hollandi territooriumil asuv firma (tegelikult on see Rootsi naftatöötlemiskontserni tütarfirma). Nende tegevus hakkab seisnema bituumeni ja bituumenitoodete transportimises, kvaliteedi tõstmises, ladustamises, sorteerimises, marketingis ja turustamises Eestis, aga samuti selle kõigega seotud impordi- ja ekspordioperatsioonides. Ühissetvõttel on õigus olla liikmesriikide territooriumil hoonete ja maatükkide omanik. Eile või üleeile ilmus lehes teade selle kohta, et kohalikud nõukogud on eraldanud maa-ala sellele ettevõttele. Muide, Hollandis asuv firma hakkab alguses vedama Venetsueelast toornaftat oma ettevõtetele Rootsis ja seda töötleva, hiljem aga toimetatakse bituumensegude komponendid meie vabariiki, segatakse siin ja saadakse naftasaadused, mis veetakse tagasi Rootsi. Mida see annab vabariigile? Tuleb välja, et valuuta on vabariigile väga tähtis küsimus, aga vabariik – Eesti pool – teeb sissemaksu 50 protsendi ulatuses ühissetvõtte põhikirjafondist, makstes sisse 4 500 000 USA dollarit. Peale selle veel 400 000 Nõukogude rubla sularahas või natuuras. Mida aga mõista selle "natuura" all? Kas maatükki, mis antakse kasutada 25 aastaks, või meie laste tervist? Ma

ei räägigi kavalatest majandus- ja finantsküsimustest – see on eraldi teema. Punktis 5.3 on öeldud, et välispartneril on õigus vabalt Hollandisse viia dividendid, mis makstakse välja konverteeritavas valuutas. Eesti pool teeb kõik mis vaja, et tagada selle ühissetevõtte kohta käiva kokkuleppe jõustumise ajaks talle võimalus rentida vähemalt 25 aastaks sobiv puhas hektari suurune maatükk Tallinna Uussadama kõrval.

Pahatihti toimub iseseisvuse, suveräänsuse, majandusliku sõltumatuse loosungite all vabariigi paljaksvarastamine! Jah, mina olen kommunist ja mina olen selle vastu, et kõik antakse erakättesse! Seda võib teha mõnes valdkonnas. Aga vabandage, teie ei ole kommunistid, kuidas te siis lubate omaenda vabariigi tükkaaval laiali kanda? Tänan!

K. Raud

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Kui Ülemnõukogu päevakorda tuli Narva vabamajanduspiirkonna loomine, oli mul väga südantsoojendav jälgida, mismoodi peaaegu terve saal väga emotsionaalselt selle päevakorrapunkti arutamisele kaasa elas, kuidas väga paljud kolleegid sõna võtsid, oma arvamust avaldasid. Ja sealjuures sai selgeks ka see, et üsna suur osa neist pole oma elus võib-olla kordagi jalaga Narva saanud, aga sellest hoolimata tahavad rõõmsalt osaleda nende küsimuste lahendamisel.

Kirde-Eesti ja Virumaa probleemide paremaks selgitamiseks on keskkonnakomisjon teinud ettepaneku korraldada väljasõit. Reedel, 17. mail kell 8 lähevad "Kungla" hotelli juurest bussid. Paluks kõiki kolleege registreerida ennast keskkonnakomisjoni juures, siis oleks teada, kas meil on vaja kolme suurt bussi või piisab ühest pisikesest sõiduautost. Kui maha arvata Virumaa enda saadikud, siis on praeguse seisuga registreerinud end 15 kolleegi. Ma julgen siit teha järelduse, et kõik ülejäänud peavad ennast Virumaa küsimustes eriti kompetentseteks, kes on kõike oma silmaga näinud ja on kõigi probleemidega ise väga hästi kursis. Te võite ju niimoodi arvata, lugupeetud kolleegid, mina vaidlen täiesti kindlalt teile vastu: te ei ole näinud ja te ei ole kursis. Sellepärast ma kordan praegu: ma palun tõepoolest osa võtta. Ei ole mõtet tõusta siin saalis püsti ja hakata rääkima Kirde-Eesti probleemidest, kui ise ollakse sealt võib-olla korra Leningradi bussiga ainult läbi sõitnud. Keskkonnakomisjon peab seda väljasõitu väga oluliseks. Päevakorras on põlevkivi kaevandamine, elektrienergia tootmine, põlevkivikeemia ja kõik nendega seonduvad probleemid. Registreerida saab Ain Tähiste juures või ka täna kella 12-ni minu juures. Aitäh!

N. Aksinin

Lugupeetud kolleegid! Tahaksin avaldada arvamust oma kõrval istuva väga austatud kolleeg Ennu sõnavõtu kohta. Ma räägin Pakri saartest. Asi on selles, et lahingulise ettevalmistuse süsteem on selline, et kogu NSV Liidu territooriumil, olenemata sellest, kelle territoorium see on, eksisteerivad õppekeskused. Neid on üsna palju, sest kui neid ei oleks, siis ei oleks ka relvajõude. Meil on ette nähtud kaitsejõud, aga seda enam tuleb armeed aktiivseks lahingutegevuseks ette valmistada. Jääb selline mulje, et kui Pakril tuleb pommitamine lõpetada, siis tuleb nii teha ka Aegviidus, Kloogal, oletame Pärnus ja nii edasi – s.t. likvideerida kõik polügoonid. Ja teine küsimus. Kuidas siis Rein Tamme kavatses luua relvajõude ja kus ta neid õpetama hakkab? Või luua Pakri saarel kooperatiiv – võtta iga pommi eest pärast raha? Ma võin selle kooperatiivi etteotsa asuda, aga mida ütleb Rein Tamme? Iga pomm hakkab raha maksma. See tähendab, et küsimus on ebareaalne seni, kuni me pole täielikult NSV Liidust eraldunud. Aga kui see ka aset leiab – mina isiklikult kahtlen selles väga –, siis ikkagi hakatakse kasutama neidsamu polügoone. Kuidas seda projekti arutada? Olid ajad, mil taheti ehitada 7 m laiust tammi Saaremaal, aga NSV Liidu kindralstaap tookord ei kinnitanud seda. Oli vaja 14 meetrit ehitada – minu mäletamist mööda. Vaino Väljas on selle asja tunnistaja. Tookord ei ehitatud tammi. Me arutame nüüd seda, tõstame käe ja asetame end naeruväärsesse olukorda. See pole ju reaalne, aga poliitika on reaalne asi. Seda enam, et leping oli enne 1938. aastat. Noh, ilmusid välja elanikud, aga Aegviidu polügoonil, mis on nendest saarekestest mitu korda suurem, võidakse neid ju ka leida. Minu meelest paneb see küsimus meid naeruväärsesse olukorda, vaatamata minu lugupidamisele nende inimeste vastu, kes seal kunagi elasid. Lähemal ajal, kui saab valmis Ameerika strateegilise kaitse initsiatiiv, siis me alles mõistame, et tuleb oma kodumaad kaitsta. Selliseid väikseid riike, isegi kui nad eralduvad, ei võeta arvesse, kui maailmas tekivad sõjalised konfliktid. Näiteks Maginot' liinist mööda minnes ei arvestanud Hitler mitte millegagi, vaid läks läbi Hollandi. Kas me tõesti loome illusiooni, et kui lennukid tulevad näiteks ühelt poolt, siis nad kalduvad kõrvale ja ei lenda üle Eesti? See on ju naeruväärt. Sellepärast me muidugi tunneme nendele elanikele kaasa ja mina isiklikult tunnen kaasa, aga küsimust tõstatada on rumal. Tänan tähelepanu eest!

A. Gussev

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tähtis on nii Pakri saarte küsimus kui ka naftatöötlemistehase ehitamise küsimus. Aeg läheb, muutuvad inimesed ja muutuvad arusaamad. Enne valimisi rääkisid rohelised, et Muuga ringrada on väga kahjulik, nüüd on see

liikumine tõepoolest nõrgenenud. Mina tahaksin rääkida muust. Kui me rahvasaadikuks kandideerisime, siis ühed pääsesid siia sellepärast, et nad töötasid võidelda Eesti iseseisvuse eest, teised sellepärast, et töötasid võidelda Nõukogude Liidu koosseisu jäämise eest. Aga nii ühed kui teised lubasid mitte kunagi unustada oma valijate vajadusi ning kaitsta neid. Ent näib, et nüüd on see unustatud. Ma ei tea muidugi, aga võib-olla sellepärast, et mul pole eripuhvetipääset ja ma käin kauplustes, märkan ma rohkem kui teised. Ka te olete pööranud tähelepanu sellele, kui palju on hakanud maksma toiduained poes alates eilsest päevast? Sealih 20 rubla – see on riigihind, mitte kokkuleppehind! See kõik on meil kõrvust mööda läinud. Teise sordi kanad on hakanud maksma 9 rbl. 11 kop. – ka see pole kokkuleppehind. Suitsuvorsti alla 30 rubla enam ei saa! Kas me siis selliseid hindu arutasime kolm kuud tagasi? Kas me olime nõus selliste hindadega, kui jutt oli toiduainete kallinemisest? Seepärast tahaksin pöörduda abi saamiseks oma kolleegide poole, et me suhtuksime sellesse küsimusse väga tõsiselt. Me hoolitseme enda, oma palga eest – tõsi, me pole seda veel kätte saanud ja paljud ilmselt ei tunneta veel, mida see tähendab. Minu meelest ei tohi praegu selliste hindade juures enam rääkida 200–300-rublasest elatusmiinimumist. Seepärast pöördun Ülemnõukogu, Ülemnõukogu juhtkonna poole. Sellesse asjasse tuleb viivitamatult sekkuda. Kes tõstab pidevalt toiduainete hindu? Ilmselt on vaja selles asjas spetsiaalselt ära kuulata kaubandusminister ja Hinnaamet, et me teaksime, miks hinnad tõusevad ja mida meil on tulevikus oodata. Ma loodan Ülemnõukogu toetusele selles küsimuses. Täna!

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud saadikud! Lugupeetud kolleegid! Me oleksime peaaegu et mööda läinud sündmusest, millest järgmisel nädalal möödub neli kuud. See sündmus oli barrikaadide ehitamine Toompeale. Kolleegid! Kuidas saab armastada oma rahvast ja eraldada end temast selliste mitmetonniste graniitrahnuudega? Ma ei tea, kuidas teie, lugupeetud kolleegid, sellesse suhtute, aga mina isiklikult olen sügavalt nõrdinud, et mina, Ülemnõukogu liige, pean iga päev tööle minnes läbi trügima nende mitmetonniste rahnude vahelt, mille on püstitanud need, kes neist mööda sõidavad ega märkagi neid enam. Lugupeetud kolleegid! Öelge mulle palun, kuidas saab pürgida vabaduse ja sõltumatuse poole ning samal ajal leppida sellega, et ollakse tegelikult pantvangid Toompeal? Teist sõna selle kohta ei leiagi. Me oleme siin just nimelt pantvangid. Meie oleme ühel pool barrikaade, rahvas teisel pool. Kuidas nende barrikaadidega hakkama saada, seda demonstreeris hiilgavalt Venemaa parlament, ehkki selle tegevus ei rahulda mind mitte alati, aga antud juhul on see hea näide. Ma arvan, et meil, lugupeetud kolleegid, on õigus nõuda nende kuulsate

moodustiste lammutamist, et saaksime lõppude lõpuks sellest vangistusest, sellest kiviajast välja.

Ja veel: ühest päevakorrast teise rändab üks ja seesama küsimus – "Keskkonnakriisist Kirde-Eestis". Ma püüdsin välja selgitada, kes selle esitas, ja jõudsin hämmastavale järeldusele, et keegi ei ole seda esitanud. Mulle öeldi, et olen ise seda teinud. Tahan nüüd selgitada, et mina esitasin sellele täiesti vastupidise küsimuse. See oli sõnastatud järgmiselt: abi osutamisest Kirde-Eesti kui ökokatastroofi piirkonna elanikele. Ma loodan, et te mõistate erinevust esimese ja teise sõnastuse vahel. Esimene ainult fikseerib keskkonnakriisi, teine aga teeb ettepaneku abi osutada. Paraku pole me tahtnud ega taha ka praegu seda teha. Seda näitab meie majanduspiirkonna küsimus. Täna tähelepanu eest!

U. Anton

Lugupeetud kolleegid! Statistiliste materjalidega majanduse kohta on saadikud väga halvasti varustatud ja seetõttu on meil operatiivselt raske anda hinnangut majandusele, nagu härra Reinson siin püüdis teha. Aga mõned pidepunktid oleme siitsamast kõnetoolist saanud ja ühe sellise ütles minu meelest hiljuti välja rahandusministri asetäitja härra Roose: nimelt, et Eesti keskmine palk oli aprillikuus 625 rubla. Nüüdseks on juba mõningaid andmeid ka põllumajanduse kohta: I kvartalis oli vabariigi sovhooside keskmine 320 ja kolhooside oma 348 rubla. Sealhulgas Võrumaal oli see arv 247. Eile mind siin ei olnud, olin kohapeal, majandites. Mul oli väike vestlus ühe Mulgimaa parima majandi peainseneriga, kelle palk on 520 rubla. Ta kannab vastutust vähemalt 200 masina korrasoleku eest, ma mõtlen siin just jõumasinaid – traktoreid, kombaine. Kui põllutööriistad juurde arvata, siis tuleb neid võib-olla kuni paar tuhat ja farmiseadmed peale selle. Päris selge, et 4–5 masinaga kooperaator, kooperatiivi varustaja, autojuht, kes samasuguseid funktsioone täidab, alla tuhande rubla palka ei saa. Ja see peabki nii olema, sest muidu ei saa vabariigi keskmine nii kõrge olla. Miks ma seda räägin? Räägin seda sellepärast, et kui niisugune olukord jätkub ja me jääme nendes küsimustes pealtvaatajaks, kes me siiani paraku oleme olnud, siis on meie põllumajanduse praegune olukord sõna tõsisel mõttes võrreldav sellega, mis oli aastatel 1957–1962, kui esimesed paremad majandid hakkasid rahapalgale üle minema. Umbes 1965. aastaks saavutasid need siis rahvamajanduse keskmise taseme, osa jäi sellest veel maha ja tervikuna oli põllumajanduse tase 30 aastat tagasi võib-olla kuni pool madalam rahvamajanduse keskmisest.

Mida see endaga kaasa toob? Ma usun, et tagajärjed võivad praegu olla tervele Eestimaale palju traagilisemad, kui nad sellel ajal olid, sest inimene ei ole ju oma kodu, oma talu, oma

maaga enam nii tihedalt seotud, kui oli siis. Tollal elas peaaegu 100 protsenti maainimestest külas, praegu elab 50 protsenti maainimestest agrolinnakutes ja neid seob külaga väga vähe, nii et ohud on ülimalt suured. Sellesamas "Vambolas" ja temaga analoogses majandis Viljandimaal "Kindlas Tees" on keskmine palk praegu Eesti keskmisest ca 70 protsenti. Nendes majandites on esimese Eesti Vabariigi ajaga võrreldes piimatootmine kaks korda ja lihatootmine neli korda suurem. Samal ajal on ostusöötade tarbimine seal Eesti keskmisest väiksem või vähemalt siiani oli, sest praegu need arvud muidugi muutuvad kiiresti. Ma ei usu ka, et sellises Eesti talus, kus nii liha kui ka piima toodeti Eesti keskmisest 2,5–3 korda rohkem, olid sissetulekud ainult kaks kolmandikku Eesti keskmisest. Nii et meil on, mille üle pead murda, mille üle mõelda. Härra Roose andmetest ja ka mujalt väljaimbunud andmetest selgub, et I kvartalis oli üksikisiku tulumaksu laekumine, mis näitab ka ju tulude kasvu kõige selgemalt, näiteks Tallinnas 43,8%, Hiiumaal aga, kus tööstust ei ole, on ainult põllumajandus ja vähemal määral metsamajandust, kõigest 21,3%.

Ja võib-olla veel niipalju, et mõningates ringkondades on pahameele esile kutsunud maavanemate pöördumine Ülemnõukogu poole, mis tuli nagu valitsusest mööda minnes, kuna valitsuses ei leitud mahti nende asjadega tõsiselt tegelemiseks. Kui härra Närska luges siin hiljuti ette selle maavanemate pöördumise, siis vastutasuks kostitati Tartu maakonna valitsust tõsise finantsmajandusliku revisjoniga. Minu meelest on siin tegemist lausa ohtliku tendentsiga, kui me hakkame sõna tõsiselt mõttes karistama ja hukka mõistma maarahva esindajaid, kes julgevad need mured ja hädad rahva ette tuua. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Loeme siis nõnda-öelda vaba mikrofoniga aja ära kasutatuks.

Eesti Vabariigi looduskaitse peainspektori kohta

Juhataja

Kolleegid! Jätkame päevakorraga. On ettepanek tulla 6. päevakorrapunkti juurde – Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi looduskaitse peainspektori kohta" projekt. Paluksime ettekandeks kõnetooli vabariigi keskkonnaministri hr. Tõnis Kaasiku!

T. Kaasik

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Kui veidi üle aasta tagasi, m.a. 23. veebruaril võeti vastu seadus Eesti looduse kaitse kohta, siis nägi selle § 8 ette, et Ülemnõukogu kinnitab või määrab ametisse Eesti looduskaitse inspektori. Seni on see küsimus jäänud seadusandlikult reguleerimata ja tänaseks on teile välja jaotatud vastava Ülemnõukogu otsuse projekt, mis reguleeriks selle küsimuse ja paneks paika ka peainspektoriga seotud organisatsioonilised küsimused.

Otsuse on välja töötanud Eesti Vabariigi Keskkonnaministeerium koos Ülemnõukogu keskkonnakomisjoniga. Otsuse eelnõu näeb ette, et peainspektori nimetab ametisse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu seitsmeks aastaks. Otsuse punkt 3 teeb vabariigi valitsusele ülesandeks võtta vastu peainspektori põhimäärus, kus siis konkreetselt pannakse paika selle ametiisiku õigused, kohustused, tema vastutus ja ka tema otsuste vaidlustamise kord. Otsuse projekti järgi hakkab keskkonnaministeeriumi struktuuriüksusena peainspektorile otse alluma vastav inspeksioon. Ülemnõukogu otsus näeb ette ka erivolituste, võib-olla sõna "erivolitus" pole päris õige, ühesõnaga, tugevate volituste andmist peainspektorile, et see ametiisik saaks oma otsusega peatada või tühistada kõigi tasandite otsused, mis on vastuolus keskkonnakaitsealaste õigusaktidega, või mille realiseerimine võib kaasa tuua reaalse ohu loodusele. Mis on selle peainspektori ametikoha sisseseadmise kõige praktilisem tulemus minu seisukohalt? Möödunud aastast alates on maakondades ja linnades moodustatud ühtekokku 19 looduskaitseteenistust, mis kannavad erinevaid nimetusi. Nad kuuluvad maa- ja linnavalitsuste koosseisu. Oma igapäevases töös ma näen, et side keskkonnaministeeriumi ja vastavate maa- või linnavalitsuste koosseisu kuuluvate struktuuriüksuste vahel, kes vastutavad looduskaitse olukorra eest oma territooriumil, on mõnevõrra nõrk. Looduskaitse peainspektor oma volitustega saab täita siin üsna olulist rolli ja sisuliselt koordineeriks ta järelevalvetööd ning ka seaduste täitmist kogu vabariigi territooriumil. Juba mainitud looduskaitse seaduse § 10 näeb ette ka maakonna ja linna peainspektori ametikoha sisseseadmise ning maakondade ja linnade peainspektorite ja vabariigi peainspektori vahelise koostöö tulemusena sünnibki see senini puuduv side. On ette valmistatud ka peainspektori põhimäärus ja pärast tänase positiivse otsuse vastuvõtmist läheb see vabariigi valitsusele läbivaatamiseks. Seal nähakse ette ka kord, kuidas kõrgeim ametiisik jälgib looduskaitse seadustiku täitmist, kuidas tema otsust vaidlustatakse, sest tema otsused ei pea olema alati lõplikud, tähendab, nad ei tohigi olla lõplikud. Olenevalt sellest, mis tasemel vaidlused on tekkinud, lahendatakse need vastavalt kas kohalikes volikogudes, Ülemnõukogus, või kui tegemist on ametiasutuste

vahelise vaidlusega, siis ka keskkonnaministri poolt. Ma palun Ülemnõukogu liikmeid esitatud projekti kohta oma positiivne otsus langetada! Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et on mõned küsimused ettekandjale. Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Praegu on meil vabariigis ka olemas struktuurid, mis tegelevad looduskaitsega, maakondades on keskkonnanõunikud ja neil on üsna arvukas töötajaskond. Siin seletuskirjas öeldakse, et § 8 lg. 2 rakendamisega tahetakse tagada keskkonnaministeeriumi struktuuris peainspektori ametikoha ja tema vahetuses alluvuses oleva aparadi moodustamine. Ma tahaksin küsida, mis saab senisest aparadist.

T. Kaasik

Järelevalvetööd koordineerib Eesti Vabariigi looduskaitseinspeksioon, kes on omaette juriidiline isik. Tema positsioon on praegu mõnevõrra ebaselge ja mitmed maakonnad, linnad ning vastavad looduskaitsestruktuurid on tema olemasolu vaidlustanud, väites, et on tekkinud kolmeastmeline juhtimisstruktuur – ministeerium, inspeksioon, maakond. Pärast peainspektori ametikoha sisseseadmist läheb vastav struktuur reorganiseerimisele ja selle baasil tekib siis see pisikene, suurte volitustega, konkreetset tööd tegev järelevalveorgan. Mulle tundub, et praegu see puudus.

J. Liim

Austatud ettekandja! Te mainisite, et inspektor nimetatakse kohale seitsmeks aastaks. Kas te ei põhjendaks, miks just seitsmeks aastaks? Täna!

T. Kaasik

See initsiatiiv tuli Ülemnõukogu keskkonnakomisjonist ja keskkonnaministeerium aktsepteeris seda. Et inspektor oleks võimalikult sõltumatu, tuleb talle anda mingisugune pikem töötamise aeg, sest siis ei saa teda teatud ebasoosingusse või vastuollu sattumisel kiiresti ja lihtsalt välja vahetada. Teine loogika on see, et hiljuti võeti teie ees vastu otsus peasanitaararsti kohta ja ka see nägi ette 7-aastast tähtaega.

Juhataja

Suur tänu, hr. Kaasik! Tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Täname! Kaasettekandeks saab sõna keskkonnakomisjoni nimel hr. Tähiste.

A. Tähiste

Austatud juhataja! Kallid kolleegid! Keskkonnakomisjon toetab valitsuse initsiatiivi võtta vastu käesolev otsus Eesti Vabariigi looduskaitse peainspektori kohta. Miks on sellist otsust vaja? Ma loodan, et jälgisite tähelepanelikult hr. Kaasiku põhjendusi, ja suurt midagi keskkonnakomisjonil lisada ei ole.

Juhiksin siiski tähelepanu sellisele asjaolule, et praegusel hetkel me elame tõepoolest üleminekuperioodil, millel peale kõlava nimetuse on ka selline sisu, et me tegeleme Eesti Vabariigi seadusloomega. Seni olid seadused küll formaalselt ka Eesti NSV seadused, aga enamasti olid need üpris rutiinsed ümberkirjutused Liidu seadustes või siis järgisid väga täpselt Liidu seadusandlike aluseid. Nüüd me teeme oma seadusi ka sellises valdkonnas kui keskkonnakaitse. Kõnealune otsus olekski siis sellise üleminekuperioodi otsus. See annab looduskaitseinstituutidele võimaluse tegutseda, ja kui me süveneme projekti, siis näeme, et see annab õigusi ja volitusi juurde. Tegelikult oleks meil muidugi tarvis seadust looduskaitseorgani või organisatsiooni ümberkorraldamise kohta, mis tipneks siis Eesti looduskaitse peainspektoriga, ja kui me väga täpselt järgiksime seadust Eesti looduse kaitse kohta, siis me tõepoolest peaksime tegelema ka sellega. Ja keskkonnakomisjon, tuleb ütelda, ka sellega tegeles. Me koostasime ühe seaduseelnõu projekti, see läbis mõningad mitteametlikud ekspertiisid, käis läbi õiguskomisjonist ja haldusreformi komisjonist ning lõppjärel oli niisugune: enne kui meil ei ole tehtud haldusreformi ja omavalitsuse tasandil pole hakanud toimima uued õiguslikud suhted, on sellise seaduse tegemine küsitava väärtusega, sest ei ole kindel, kas ta hakkab tulevikus ühiskonnasuhteid reguleerima. Oleks tekkinud alternatiiv, kas teha parandus Eesti looduse kaitse seadusesse, võttes sealt välja Eesti looduskaitse peainspektori staatuse, või üritada asja teistpidi lahendada.

Me toetasime keskkonnaministeeriumi seisukohta, et tegelikult on sellist ametiisikut vaja, ja sellise käsitlemise tulemus on täna teie ees. Te võite öelda, et see on natukene poolik lahendus, ja sellega tuleb nõustuda, aga sellise ütlemissuhtel ma paluks teid mees pidada ka seda, et Eesti looduskaitse süsteem on lühikese aja jooksul pidanud üle elama juba kaks reorganiseerimist ja palju inimesi, kes võib-olla töötaksid seal, on läinud teistele elualadele, kus ka on tublide ja mõtleivate inimeste puudus suur. On karta, et pärast kolmandat reorganiseerimist võib ministeeriumihoone olla pooltühi või täis ühepäevamehi. Kokkuvõttes

ütleksin veel kord selle lihtsa lause, mis võiks minna teie südamesse: keskkonnakomisjon toetab valitsuse initsiatiivi ja palub teid see otsus langetada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Kas keegi soovib sõna võtta? Kuna parandusettepanekuid ei ole laekunud, ega siis ettekandjal ole ka põhjust lõppsõna pidada, tundub, et kõik jääb muutumatuks.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 rahvasaadikut, puudub 34.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi looduskaitse peainspektori kohta? Palun hääletada! 53 häält. Ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 on erapooletud. Otsus on vastu võetud. Looduskaitse peainspektori ametikoht on sisse seatud.

Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi asutamisest

Juhataja

Kolleegid! Teen ettepaneku arutada neljandat päevakorrapunkti: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi asutamisest" projekti. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni esimehe Rein Veidemanni!

R. Veidemann

Lugupeetud härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au esitada teile sotsiaaldemokraatlikus ja liberaaldemokraatlikus fraktsioonis heakskiitmist leidnud alljärgneva otsuse ning põhikirja projekti ja tutvustada neid lühidalt. Otsuse projekt, mis teie ees on, ja küsimus, mida me praegusel hetkel käsitleme asume, on mõnevõrra tavatu. Teadaolevalt ei ole Eesti Vabariigi Ülemnõukogu asutanud oma initsiatiivil enda juurde ühtegi fondi ega ole siia maani langetanud ka eriotsuseid eesti rahvakultuuri kohta. Ometi kogunesid 1988. aasta 1. ja 2. aprillil siiasamasse saali Eesti loovharitlased ja võiks öelda, et tänu neile käivitus kogu protsess, mis meid endid on tänaseks siia toonud. Oma toonasele hädahüüdele, mis kostis eesti keele säilitamise, eesti kultuurile soodsa keskkonna säilitamise ja eesti rahvusliku identiteedi säilitamise kaitseks, nägid nad väljapääsu Eestile suurema sõltumatuse saavutamises kuni omariikluse kehtestamiseni, samuti demokraatliku elukorralduse kehtestamises Eestis ja üleminekus niisugusele majandusele, mis

lõppkokkuvõttes soosiks ka kultuuri. Eesti loovharitlased on näinud kultuuri Eesti ühiskonna peamise integreerija ja kooshoidjana. Need arengutendentsid, mida me oleme koos teiega üle elanud viimaste aastate jooksul, on aga kõik suunatud tegelikult ühiskonna lagundamisele – need on objektiivsed tendentsid, siin ei saa midagi parata. Ükski nendest praegu ja tulevikus arenevatest protsessidest ei integreeru iseenesest ühiskonda. Ma pean silmas vabaturumajandust, mis viib nii või teisiti ühiskonna tugevale kihistumisele, vastandite tendentsi esiletõusule. Ma pean silmas parteistumist, mis viib loomulikule erakondlikule võistlusele. Ainus, mis selles olukorras veel ühiskonda koos hoiab, on tõepoolest kultuur. Samal ajal oleme nüüd, kus meie kaasabil käivitunud tendentsid – liikumine turumajanduse suunas ja intensiivne erakonnastumine – on saavutanud oma normaalse tempo, leidnud end pärast kolme aastat võitlust Eesti iseseisvuse eest kultuuri seisukohalt eriti kriitilises olukorras. Ma ei hakka rääkima kriisist, mis valitseb meis endis ja mille taga omakorda võiks näha meie nõrka sidet rahvuskultuuriga, meie kultuuri peamiste kandjatega. Ma tahaksin osutada meie kõrgkultuuri kiratsemisele, millest loovharitlaste kokkutulekutel on palju juttu olnud. Tahaksin osutada kirjastamise nõrkusele, kirjastuste olukorra viletsusele, mille taga on see, et meil ei ole kaasaegset kirjastamistehnikat sedavõrd palju, kui seda nõuab meie rahvuskultuur, või et see on liialt monopoliseeritud. Kui me peatuksime oma teatrite olukorral, siis näeme, kuidas sinna murrab sisse kommerts, aga mitte seetõttu, et teatrid seda ise tahaksid, vaid et olukord on neid sundinud selleks. Meieni on jõudnud teated selle kohta, kuidas meie kutselised orkestrid lagunevad, kuidas paljudest eesti kultuuri esindajatest on saanud või on saamas n.-ö. kultuuripagulased või majanduspagulased, kes on sunnitud minema endale elatist teenima, müües oma talenti naaberriikidesse või ka kaugemalegi. Samasugune olukord valitseb ka meie kultuuri ainelises baasis. Eesti Teaduste Akadeemia Kirjandusmuuseumi juurdeehitis on ikka veel lõpetamata, ehkki muuseumi fondide kitsikus on aastakümneid olnud üle igasuguse mõistuse. Ka Eesti Rahva Muuseumi taastamine, selle väljaehitamine Raadi mõisas on takerdunud. Me teame, et kõik Eesti arhiivid vajaksid kaasaegset sisustust, ja samuti puudutab see raamatukogusid, mitte ainult Eesti Rahvusraamatukogu, mis on vaid üks keskus nende paljude teiste hoolt ja tähelepanu vajavate Eesti raamatukogude kõrval. Neid kultuuri ainelisi kandjaid, mille seisukord vajab parandamist, võiksime loetleda veel rohkemgi, aga selle kõrval on kuulda ometi hääli, et kultuur peaks nüüd ennast koomale võtma, et me peaksime saama enne rikkaks ja siis hakkame alles kultuuri toetama. Ma loodan, et selline mõtteviis, kuigi seda on kuuldunud ka lausa meie riigiametnike suust, peaks olema meile üldiselt võõras, sest me teame, et eesti peredes on läbi aegade ka vaesusele vaatamata püütud lapsi harida, üritatud raamatuid osta ja

lauluharjutustel käia. Selline suhtumine peaks aga kujunema omaseks kogu meie ühiskonnale ja me peaksime mõistma, et rahvuskultuur on see viimne kindlus, mis meil on olnud ka siis, kui on puudunud poliitilised vabadused, ja mis jääb meile ka siis, kui taas neid vabadusi tahetakse ära võtta. Igal juhul on iga aeg, milles me elame, oluline selles mõttes, et me peame mõtlema eeskätt oma kultuuri kindlustamisele. Võib-olla võiksime loota juba lähitulevikus kultuurisponsorlusele, nii nagu see on mitmetes tsiviliseeritud ühiskondades, nii Lääne-Euroopa demokraatlikes riikides kui ka Ameerika Ühendriikides. Siiski kardan, et üleminekuajajärgul, enne kui Eestimaal tekivad jõukad omanikud, kes võiksid n.-ö. omast heast tahtest suuri summasid annetada kultuuri jaoks, võib eesti kultuur lakata olemast. Ja riiklik toetus eesti kultuurile peaks tegelikult säilima ka Eesti iseseisvas vabariigis. Kõike seda silmas pidades, millest on juttu ka selle dokumendipaki saatesõnas, seisabki Eesti Vabariigi Ülemnõukogu oma teise ajaloolise missiooni ees Eesti õigusliku, poliitilise ja majandusliku iseseisvuse taastamise kõrval. Nimelt, asutada Eesti Rahvuskultuuri Päästefond. Täpsemalt kujutaks see endast ehk isegi eesti rahvuskultuuri ellujäämise fondi ja nime üle võiksimegi veel mõtteid vahetada nii täna kui ka järgmistel päevadel. Arvatavasti ei vaja üleseletamist, miks on tarvis just rahvuskultuuri fondi, sest sinne maanurk on ainus, kus eesti rahvuskultuuril on üldse veel võimalusi end ilmutada. See ei tähenda aga sugugi, et eesti kultuur oleks asetatud mingisse elitaarsesse rolli, et seda tõstetaks esile teiste Eestimaal asuvate rahvuste kultuuriliste eneseväljenduste arvel. Tuletaksin teile meelde, et Eesti Vabariigis eraldas valitsus miljon rubla rahvuslike kultuuriseltside toetuseks, ja nüüd oleks vaja teha samasugune otsustus ja konkreetne käik ka eesti rahvuskultuuri enda toetamiseks. Austatud kolleegid! Teie ees olev otsuse projekt ongi orienteeritud selle sammu tegemisele ja ma loodan, et see leiab teie heatahtliku vastuvõtu. Kui me selle otsuse langetame, siis võib küll Eesti Vabariigi Ülemnõukogu süüdistada kõiges – ja seda on sageli ka tehtud –, aga igal juhul ei saa teda pärast selle otsuse vastuvõtmist süüdistada kultuurivaenulikkuses. Vastupidi, ma loodan, et pärast selle otsuse vastuvõtmist jääb eesti rahvas meid meenutama hea sõnaga. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Ettekandjale on küsimusi. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma loen otsusele lisatud nimekirja prioriteetselt finantseeritavate objektide kohta. Ma ei ole vastu, et prioriteetide kirjas on Eesti

Rahvusmeeskoor ja Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, punkt 1 aga räägib fondi põhisihist ja see on meie kultuuri põhivarade säilitamine. Kas ei võiks prioriteetselt finantseeritavate objektide nimekirjas olla ka põllumajandusmuuseum?

R. Veidemann

Härra Arro! Mul on hea meel vastata teile kohe ja ma loodan, et kaasettekandja, teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni esimees härra Jaak Jõerüüt täpsustab juba vahepeal laekunud ettepanekuid. Nende põhjal ja nii-öelda läbirääkimiste korras on prioriteetide nimekirjast loobutud. Niisiis on selle põhikirja üldsätete punkti 1 alusel võimalik mis tahes organisatsioonil, institutsioonil esitada taotlusi sellest fondist lisainvesteeringute või lisafinantseerimise saamiseks. Tänan!

H. Kostabi

Lugupeetud hr. juhataja! Lugupeetud hr. Veidemann! Austatud kolleegid! Peale piibli peaks igas kultuuri austavas eesti kodus olema ka eepos "Kalevipoeg". Kas see fond aitab kaasa ka "Kalevipoja" uuele väljaandmisele? Teatavasti leiti "Kalevipoja" eelmise juubeli puhul võimalus välja anda ainult suveniirkilekott. Mis on plaanis teha nüüd? Millal ilmub eepose uus trükk? Selle küsimusega on minu poole pöördunud paljud eestimaalased, eriti Lõuna-Eestist, ja ma paneks väga südamele, et fond võtaks selle meie eestlaste kultuurile kõige tähtsama teose väljaandmise ka enda südameasjaks. Aitäh!

R. Veidemann

Hr. Kostabi! Mul on sellele küsimusele heameel vastata, et niipea kui me fondi sisse õnnistame ja vabariigi valitsus meie ettepaneku kohaselt sellesse ka vastava summa eraldab, esialgu reservfondi arvel algkapitali loomiseks, aga fondil peaks meie nägemuses olema suurepärased võimalused kohe laieneda, saada summasid juurde, siis usutavasti leiaks fondi nõukogu kohe ka võimaluse eraldada summa, mida eepose "Kalevipoeg" väljaandmine ja trükkimine nõuab. Sel juhul tuleb teha vastav eelarve ja mul oleks väga hea meel, kui näiteks vabariiklased selle taha asuksid. Aitäh!

V. Kuznetsov

Lugupeetud ettekandja! Mina isiklikult toetan täielikult eesti rahvuskultuuri fondi loomist. Aga kas te ei leia, et selle nimi riivab kõrva ja seda tuleks veidi muuta, jättes ära sõna

"pääste"? Ja siis esitataks eesti rahvuskultuuri fondi statuut. Sellega me rõhutaksime, et see ei ole mitte lühiajaline aktsioon, vaid just pidev tegevus. Täna!

R. Veidemann

Härra Kuznetsov! Ka sellele küsimusele on mul hea vastata, sest me oleme palju sel teemal isekeskis arutanud nii initsiatiivgrupis, fraktsioonides kui ka nüüd kuluaarides. Tõepoolest, me lähtusime kõigepealt ühest lihtsast asjaolust. Eestis eksisteerib praegu Eesti Kultuurifond, mis tähendab, et see fond, mille asutamise juurde Ülemnõukogu on praegu tulnud, ei saaks kopeerida seda nimetust. Ja seni kuni Eesti Kultuurifond eksisteerib – see on omal ajal asutatud NSV Liidu valitsuse poolt – ei saa me seda nime kasutada, võiks isegi öelda, et see on patenteeritud. Kuid asjal on ka märksa sisulisem ja ma ütleksin, et erakorralisem taust. Erakorralisus seisneb nimelt selles, et meie liikumine n.-ö. majandusliku kaose suunas on toimunud palju kiiremini, kui me oskasime seda prognoosida, ja kultuur on sattunud palju viletsamasse olukorda. Seetõttu lähtub fondi asutamine just nimelt erakorralisusest. Kui olukord normaliseerub ja kui tuleviku Eesti iseseisvas vabariigis asutatakse eesti kultuuri sihtkapital, nii nagu see oli Eesti Vabariigis tema esimestel iseseisvuse aastakümnetel, kus kogu eesti kultuuri finantseeriti selle sihtkapitali kaudu, siis nähtavasti toimub mingisugune integratsioon. Sel juhul eesti kultuuri päästefond kui erakorraline finantseerimisallikas lakkab olemast. Aga ma loodan, et mõningates asjades toob selgitust ka kaasettekandja härra Jõerüüt, kes täpsustab seda küsimust. Täna teid!

A. Sirendi

Esimesele küsimusele ma juba sain vastuse. Tähendab, me oleme jõudnud sellisesse seisu, kus tõepoolest on vaja päästa seda, mis päästa annab. Sest see, keda päästa vaja on, ise ennast päästa ei suuda. Aga teine küsimus on mul selle kohta, kas entsüklopeedia on ka üks neist väljaannetest, millega peaks päästefond tegelema. Ma küsin seda kui entsüklopeediatoimetuse kolleegiumi liige.

R. Veidemann

Usun küll, hr. Sirendi, et "Eesti entsüklopeedia" on üks niisugustest eesti rahvuskultuuri vaimsetest kandjatest, mis võiks kuuluda erifinantseerimise alla. Hetkel küll püüab "Eesti entsüklopeedia" ise ennast vee peal hoida, on mitmeid kuuldusi, et seda loodetakse teha näiteks aktsiaseltside kaudu. Ma usun, et kolleegid jagavad mu mõtet – kõik kultuurikandjad Eestis peavad loomulikult ise ka leidma võimalusi, kuidas oma eksistentsi parandada. Aga

samal ajal siiski see loodav eesti kultuuri päästefondi või ellujäämisfondi nõukogu vaatab läbi just eriti kriitilised olukorrad, mis võivad tekkida ja kuhu võivad sama hästi sattuda ka need, kes juba on liitunud mingitesse aktsiaseltsidesse ja püüavad sellise majandusliku lahendi kaudu ennast säilitada. Need kaks asja ei välista teineteist. Tänan!

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Kui ma mõtlen seda nimetust, rahvuskultuuri päästefond, Ida-Virumaa linnade seisukohalt, siis Kohtla-Järvel ja Narvas võib-olla on veel midagi päästa, aga Sillamäe puhul oleks see juba eesti rahvuskultuuri taastamisfond, sest seal õiguspoolest enam midagi päästa ei olegi. See selleks. Ma kujutan ette, et päästefondi saab arvatavasti kasutada, nagu § 13 kolmandas punktis on öeldud, riiklike ja eraalgatuslike projektide finantseerimiseks või nendes projektides osalemise finantseerimiseks. Kultuur saab ju alguse haridusest. Kas on mõeldav, et teatud tingimustel soodustada eesti kooliõpetajate asumist näiteks Narva, Kohtla-Järvele ja võib-olla ka veel Sillamäele?

R. Veidemann

Mis puutub päästefondi ja selle nimetuse kohasusse, eriti mõeldes selle peale, et Ida-Virumaal tuleks rohkem tegelda taastamisega, siis just see ongi mind ja projekti algatajaid viinud mõttele, et võib-olla tõesti peaks fondi nimetuses pigem olema fikseeritud ellujäämine. Inglise keeles on sellel eriti hea vaste – *survive*. Aga ma arvan, et selle üle kujuneb veel viljakas mõttevahetus kultuuri-, haridus- ja teaduskomisjonis. Mis puutub hariduse finantseerimisse sellest fondist, siis põhikirja koostamisel pidasime silmas tõepoolest väga suurt avatust. Kui see fond kannab, kui ta hakkab normaalselt kasvama ja me leiame ka maksukorraldusseaduse korrigeerimise kaudu võimaluse panna fondi toetamisest huvituma ettevõtjad, siis nähtavasti on võimalus tulla appi ka Eesti haridusele. Ja teha n.-ö. lisafinantssüste Ida-Virumaale, et parandada sealset eesti rahvuskultuurilist keskkonda, mis tõepoolest saab suurelt jaolt alguse juba koolist. Tänan!

M. Kolossova

Härra eesistuja! Härra ettekandja! Meil on viimasel ajal tekkinud väga palju mitmesuguseid fonde ja tundub, et üha rohkem tuleb neid juurde. Ja kuigi Eesti Kultuurifond on loodud ENSV ajal, tekib küsimus, kas see on siis mõeldud prantsuse või itaalia kultuuri päästmiseks. Milleks on meil vaja kahte eri fondi? Milleks on vaja killustada jõud ja finantsid? Kui teha, siis teha ikkagi üks ja tugev. Ma ei saa aru, miks üks peab teist päästma.

R. Veidemann

Proua Kolossova! Ka sellele küsimusele on mul meeldiv võimalus tõepoolest sisuliselt vastata, sest ma olen ise Eesti Kultuurifondi nõukogu liige ja Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi küsimused olid selle nõukogu ühel viimasel istungil arutusel. Nõukogu suhtus väga positiivselt niisuguse erakorralise fondi asutamisse ja sellesse, et fondi asutajaks on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu. Et mõista nende kahe institutsiooni erisust, viitaksin järgmisele. Eesti Kultuurifond on tõepoolest asutatud NSV Liidu poolt, aga see asjaolu iseenesest ei takistaks loomulikult tema tööd eesti kultuuri heaks ega ole ka takistanud. Me kõik mäletame väga hästi, kui innukalt eesti rahvas tegi Eesti Kultuurifondi sihtannetusi Eesti Rahva Muuseumi taastamiseks ja sellekohane summa – 700 000 rubla ulatuses – on seal endiselt arvel. Sinna tegid inimesed ka üksikannetusi alates 3 rublast ja lõpetades märksa suuremate summadega. Kuid sellest ei suutnud fond iseenesest veel n.-ö. finantseerimispanuseid teha. Selleks kujunes fondi ümber mitu äri- ja väikeettevõtet, kuna üleliidulise seaduse alusel olid need vabastatud maksudest. Nii on Kultuurifond saanud välja jagada väikesi summasid stipendiumideks, kuid need on tõepoolest olnud väga piiratud, üksnes selle äritegevuse arvel. Kultuurifond ongi väga palju energiat pühendanud äritegevuse laiendamisele, et ise institutsioonina lihtsalt vee peal püsida ja oma aparati üleval pidada. Seetõttu on tema osa eesti kultuuri finantseerijana, ütleme lihtsalt finantseerijani, siis taandumas. Eriti, mis puutub rahamahukatesse projektidesse, selleks Eesti Kultuurifondil võimalusi ei ole.

Eesti Kultuurifondi nõukogu on kaalunud ka võimalust, et juhul kui Eesti Vabariigi Ülemnõukogu asutab eesti rahvuskultuuri ellujäämis- või päästefondi, kannab Eesti Kultuurifond järelejäänud vahendid oma arvelt üle uude fondi ja seejärel lihtsalt lakkab olemast või jääb mingisuguseks tema juurde asutatud väikeettevõtte te liiduks.

Ma leian, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogul on siiski teatud moraalne kohus niisugune fond asutada ja see ei sega Eesti Kultuurifondi jätkuvat eksisteerimist ega neid otsuseid, mida too edaspidi enda suhtes langetab. Tänan!

V. Pohla

Lugupeetud ettekandja! Lugupeetud kolleeg! Põhikirja üldsätetes on märgitud, et päästefond tegeleb eesti rahvuskultuuri põhivarade sihtfinantseerimisega nende säilimise kindlustamiseks. Kas see fond tegelebki siis rohkem selliste põhiobjektide säilitamise ja finantseerimisega ning jääb kõrvale igapäevase kultuuritegevuse toetamisest?

R. Veidemann

Väga õige, hr. Pohla, just nimelt seda ongi silmas peetud. Igapäevane kultuuri finantseerimine toimub riigieelarvest, mille Ülemnõukogu kinnitas, ja see jätkub nii ka edaspidi, kuni ei ole realiseeritud teadaolevalt praegu nii Eesti Komitee kui ka mitme Ülemnõukogu liikme initsiatiivil töös olevat eesti kultuuri sihtkapitali projekti. Seni toimub kultuuri igapäevane finantseerimine tõepoolest riigieelarve ja ka kohalike eelarvete kaudu. Tänan!

Ü. Uluots

Lugupeetud ettekandja! Mul on teile protseduuriline küsimus. Ma ei pane üldse kahtluse alla kõnealuse fondi vajalikkust, kuid mulle on mõistetamatu, miks te tõite selle skeemi siia suurde saali, samal ajal kui see kuulub presiidiumi kompetentsi. Selleks on vaja ainult koostada põhikiri, teha läbi juriidiline ekspertiis, registreerida põhikiri presiidiumis ja fond võib tegutseda. Miks te tõite selle siia, kui siin ei ole sellise asja koht?

R. Veidemann

Hr. Uluots! Me tõime selle nimelt siia, kuna me leidsime, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on kõrgeima võimu esindaja Eesti Vabariigis ja seetõttu on ka tema otsused poliitilises mõttes kõige mõjusamad, kõige otsustavamad. Ma leian, et kui Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on fondi asutaja, siis lisab see fondile autoriteeti tulevikus nii meie oma rahva silmis kui ka väljaspool Eesti Vabariiki. Nii et siiatoomise otsus oli läbi kaalutud, kuna selle taga on meie poliitiline tahe ja seda oleks vaja näidata kogu Ülemnõukogu ulatuses. Tänan!

J. Kass

Austatud juhataja ja ettekandja! Meie valitsuse saamahimu ja maksuhimu on teada. Maksustada kõike lubatud ja lubamatut. Praegused ettevõtted on väga hädas sellega, et valitsus maksustab neid sihtmakse, millega toetatakse kultuuriobjekti kas oma ettevõttes või kellegi teise omi. Meie eelnõu teise osa punktis 8 on öeldud, et fondi tuludes hinnatavad rahalised vahendid on maksuvabad. Kas sealt fondist finantseeritavatel kultuuriobjektidel on suunatud rahad ka maksuvabad? Tähendab, kui sissetulek on maksuvaba, aga väljaminek on maksustatud, on tulemus sama. Annetused on ikkagi maksustatud. See on üks küsimus. Teine küsimus puudutab lisa, kus on märgitud teater "Vanemuine". Mis põhimõttel on valitud teatritest "Vanemuine" ja mitte näiteks Pärnu "Endla"? Tänan!

R. Veidemann

Hr. Kass! Mis puutub teise küsimusse, siis ma juba hr. Arrole vastates ütlesin, et sellest nimekirjast me oleme juba loobunud. Teile esitatud projektis on see veel olemas, aga see enam ei maksa. Mis puutub nende vahendite maksustamisesse, nimelt II osa punkti 8, mille järgi fondi tulud ja sinna kantavad rahalised vahendid on maksuvabad, siis see on eelarve-majanduskomisjoni esimehe härra Veetõusmega konsulteeritud. Ta ütles, et see võib siin sees olla, kuigi nõuab seda, et me peaksime siis eraldi tulema otsuse juurde, mis puudutab tulumaksuseadust. Ilmselt tuleks seda seadust vastavas osas korrigeerida. Tehtavate eraldiste ja neilt võetavate maksude puhul tõepoolest teatud vastuolu säilib. Ma isiklikult olen seda meelt, et annetuste tegijad peaksid tunnetama, et nendel on teatud soodustused.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab fondi ja ettevõtluse seost. Te ütlesite, et kui Kultuurifond lõpetab tegevuse ja annab oma vahendid üle kultuuri päästefondile, siis Kultuurifondi juurde asutatud ettevõtted eralduvad. Kas ei ole need ettevõtted loodud ka fondi rahaga ja tuleks seetõttu samuti üle anda kultuuri päästefondile? Teine küsimus puudutab põhikirja punkti 5, kus on öeldud, et taotluse riigieelarvest fondi raha saamiseks esitab Ülemnõukogu. Siin on nagu vastuolu, sest Ülemnõukogu on ju riigieelarve käsutaja. Aitäh!

R. Veidemann

Alustan lõpust. Tõsi, siin peab olema, et Ülemnõukogule esitatakse taotlus. See parandus on minu teada juba fikseeritud ja arvatavasti Jaak Jõerüüt käsitleb seda. Mis puutub Eesti Kultuurifondi ettevõtlusse ja selle võimalikku ülekandmisesse rahvuskultuuri päästefondi juurde, siis selles suhtes ma jään vastuse võlgu. Ma tõepoolest ei tea, missuguse otsuse Eesti Kultuurifondi nõukogu siin lõppkokkuvõttes langetab.

J. Telgmaa

Lugupeetud kõneleja! Kui suur peaks see fond olema, et mingit olulist eesti kultuuri päästmist ette võtta saaks, ja milliseks võiks ta realselt kujuneda praegustes tingimustes? Kuidas te prognoosite?

R. Veidemann

Härra Telgmaa! Mul on hea meel vastata ja mul on hea meel olla avameelne siin kolleegide ees. Nimelt, neid asju läbi kaaludes pidasime nõu ka rahandusministri härra Milleriga ja

esimese hooga oli kõne all 1–2 miljonit, kuid mida päev edasi, seda rohkem me näeme, kuidas summad, millest siin kuu aega tagasi juttu oli, ei saa meid praeguses olukorras enam rahuldada. Praegune projekt teeb Eesti Vabariigi Valitsusele ettepaneku eraldada reservfondist 2 miljonit rubla. Mul oleks hea meel, kui Ülemnõukogu leiaks võimaluse parandada see 3 miljoniks, esiteks sellepärast, et 3 on palju ilusam arv kui 2, see on täiuslikum arv, ja teiseks vajatakse algkapitali käivitamiseks ning mitmete kõige kiireloomulisemate küsimuste lahendamiseks tõepoolest praegusel hetkel juba suuremat summat. Edasi, missugused oleksid selle fondi kasvuväljavaated? See sõltub kahest asjaolust. Kõigepealt sellest, kui autoriteetne ja aktiivne on fondi nõukogu fondi edaspidise töö propageerimisel ja tema projektide esitamisel nii Eestis endas kui ka väljaspool Eestit. Ja mis seal salata, me teame ju, et väljaspool Eestit on Eesti Kultuurifondile valuutat üsna kesiselt laekunud. Ei ole tehtud annetusi, kuna on valitsenud teatav eelarvamus, mis võib olla on mõnes mõttes ka põhjendatud. Seetõttu ei ole Eesti Kultuurifond olnud võimeline toetama eesti kultuuri kõva rahaga. Rahvuskultuuri päästefondi põhikiri eeldab, et siin oleksid võimalikud laekumised ka teistest fondidest, sealhulgas kõvas rahas, ja ma arvan, et kui Eesti Ülemnõukogu sellise fondi asutab, siis tõenäoliselt hakkab lähiaegadel lisanduma sinna ka valuutaeraldisi. Nii et ma tahaksin olla optimistlik.

V. Väljas

Härra eesistuja! Härra Veidemann! Teises punktis on öeldud, et fondi moodustamine on Ülemnõukogu pärisosa. Ma saan aru, see on kultuurirahva hingekarje, kuid pragmaatiline seisukoht nõuab ilmtingimata ka seda, et fondil oleks oma teatav asutajaskond. Sest mõistke: igauks, kes hakkab annetama, tahab, et tema nimi, tema asutus, organisatsioon oleks fikseeritud kui osavõtja, ja see on ka inimlikult arusaadav. Nii et elukogemuste põhjal tuleb arvestada, et fondi moodustamine on küll kahtlemata Ülemnõukogu pärisosa, kuid fond saab olla ainult siis tegus, kui ta hõlmab väga suurt osa organisatsioonide, võib-olla ka üksikisikuid, kes hinge ja teoga on selle taga. Seda mehhanismi peab mõtlema. Väike kõrvalepõige. Mul oli võimalus osa võtta Rockefelleri fondi aastakoosolekust, kus loeti ette 96 organisatsioonist, asutusest, kompaniist koosnev nimekiri, kes võtavad osa fondi tööst. Seda peab arvestama. Teiseks. Ilmtingimata tuleb taotleda, et fondi tehtavad annetused oleksid maksuvabad. See ei pea olema põhikirjas, kuid seda tuleb fondi moodustamisel ilmtingimata silmas pidada, et teil see väga tähtis lõik mitte kahe silma vahele ei jääks. Kolmandaks. Sellest on juba väga palju räägitud – eesti keel on küllalt rikas, et fondile auväärne nimi leida. Ma olen põhimõtteliselt täiesti nõus, et olukord on meie rahvuskultuurile äärmiselt raske ja rahvuskultuuri tuleb

ilmtingimata päästa. Kuid tuletagem meelde, et rahva mälus on päästekomiteed üsna eitava tähendusega. Me suudame eesti kultuuri arvatavasti säilitada ka teise nimetuse all.

R. Veidemann

Hr. Väljas! Kui ma nüüd juba nii-öelda läbirääkimiste poole peale kaldunud sõnavõtu pööraksin küsimuseks, siis tõepoolest, ilmselt tuleb see nimetus meil veel läbi mõelda. Kaasettekandja Jaak Jõerüüt tahabki juba tulla Ülemnõukogu ette ettepanekuga katkestada täna selle punkti käsitletu, et meil jääks natukene aega mõelda selle nimetuse üle. Mis puutub sellesse, et praegu on fondi asutaja Ülemnõukogu, aga asutajate või sellega liitunute ring peaks olema laiem, siis olen põhimõtteliselt sellega päri, kuid leian, et üks ei välista teist. Nimelt ma loodan, et kui Eesti Vabariik saab rikkamaks, siis leidub neid ettevõtjaid ja võib-olla ka tulevasi kapitaliste, kes tahavad oma nime jäädvustada Eesti kultuurilukku sellega, et loovad kas Tiit Made fondi või mõne teise suure rahamehe või Veetõusme fondi jne. Niisuguseid võimalusi peab tulevikus ka olema, kuid antud juhul lähtus initsiatiivgrupp, kes küsimuse läbi töötas, ikkagi nimelt sellest, et meie oleksime asutajad, meie oleksime käivitajad, kuna me oleme praegu Eesti ühiskonna, Eesti riigi praeguse saatuse eest kõige rohkem vastutavad ja selles mõttes jääksime käivitajana, nii-öelda konkreetseesse seisundisse. Fondi nõukogu kaudu on aga võimalus seda esindust laiendada ja avardada fondi nii-ütelda põhja ka väljapoole Ülemnõukogu. Pealegi jääks fondi tegevus edaspidi ju ikkagi sõltumatuks, suhteliselt iseseisvaks ega oleks enam nii vahetult seotud Ülemnõukoguga.

R. Järlik

Austatud härra juhataja! Austatud härra ettekandja! Mind pani küsima punkt 9, mis ütleb, et fondi laekunud sihteraldisi ja -annetusi kasutatakse vastavalt eraldaja või annetaja soovile ning et vastuolu korral annetatud summa tagastatakse või suunatakse mõnda teise fondi. Aga ma ei leidnud sellest põhikirjast mehhanismi, mille kaudu annetajad või sihteraldajad saaksid oma summade liikumist kontrollida. Kuidas nad on üldse informeeritud? Nende raha võidakse kasutada enne, kui nad sellest kasutamisest teada saavad. Aitäh!

R. Veidemann

Punktist 9 on loobunud. Nüüd jääb ikkagi lootus selle peale, et kui inimesed teevad annetusi, siis nad ei tee seda sihtkujul, vaid kogu fondi ulatuses. See on ellujäämise fond ja seetõttu jääb fondi nõukogul kui autoriteetsel organil ning fondi nõukogu esimehel võimalus ise otsustada, mida finantseerida, ja hiljem siis selle annetaja nimi fikseerida või juurde lisada.

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja härra Veidemann! Te rääkisite arvude täiuslikkusest. Tõepoolest, 3 on täiuslikum kui 2, kuid veelgi täiuslikumad on 3 ja 4 summa või korrutis, seega 7 või 12, kui aga nende järel on ühikuna miljon, siis kõlab see ilmselt uhkelt. Kuna raha tahetakse saada riigieelarvest, siis tõenäoliselt nende rahade arvelt, mis Ülemnõukogu on näinud ette kultuuri finantseerimiseks. Sisuliselt te tahate luua valitsusele paralleelset struktuuri, et jagada kultuurile määratud eelarvevahendeid. Kas teie esitatud projekti tuleb käsitleda umbusaldusavaldusena praegusele valitsusele tema küündimatu kultuuripoliitika pärast? Vastasel korral poleks teil soovi luua valitsuse kõrvale teist täitvat-korraldavat struktuuri, kes jagab riigieelarve raha. Teine küsimus: kas poleks mõistlik selle asemel, et luua jälle üks fond ja võtta jälle palgale uusi inimesi, kes hakkavad tegelema jaotamisega, minna välja sellest sotsialismist, vabastada kultuuri heaks eraldatav raha ja lasta ettevõtetel endil asutada iseseisvaid kultuurifonde, kultuurkapitale? Ettevõtte teaks siis ise täpselt, kuhu ta oma raha paneb. Mitte niimoodi, et tuleb jälle mingi seltskond, keda õieti ei kontrollita, ja jagab riigieelarve raha, kuna valitsust ei usaldata. Aitäh!

R. Veidemann

Valitsuse usaldamisest antud juhul juttu ei ole. Ma tahan juhtida tähelepanu sellele, et nimetatud summa on mõeldud fondi käivitamiseks, küsimus on algkapitalis, edaspidi peab fondi nõukogu ise kandma hoolt selle eest, et fond hakkaks kasvama. Siin ei ole tegemist mingi paralleelstruktuuriga, aga selle vastu me küll midagi ei saa, et peale kultuuri riikliku finantseerimise, mis viimasel ajal on, tõsi küll, põhjustanud mitmesugust kriitikat, võiks meie nägemuses olla siiski üks niisugune institutsioon, kes võtab enda hooleks just nimelt erakorraliste projektide päästmise või finantseerimise. See põhimõte, et ettevõtjad ise saaksid hakata finantseerima, ei ole mulle iseenesest võõras, kuid ma pole siiski praegu kindel, et kui lasta asjal niimoodi isevooluteed minna, kas siis eesti kultuur saab talle vajaliku katte. Siin lähevad ilmselt lahku juba meie erakondlikud, ideoloogilised põhimõtted ja vaated. Kui üldse näha riigi osa ühiskonna funktsioneerimises, siis mina isiklikult näen Eesti riigi osa just eesti kultuuri finantseerimises ja oma eluvaatest sõltuvalt kaitsen seda seisukohta lõpuni. Tänan!

I. Fjuk

Lugupeetud ettekandja! Mul oleks mitu küsimust. Esimese puhul ma jätkan Illar Hallaste poolt alustatud. Te vastasite nimelt, et riigieelarvest taotletava raha puhul on tegu ainult nõndanimetatud algkapitaliga. Kui see on nii, siis ma nõustaksin sellega, aga põhikiri seda

ette ei näe ja seetõttu ma ei saa aru, millele te tuginete, kui te nii väidate. Kiri räägib teist keelt. Kas see on mingi põhikirja eksitus või te praegu lihtsalt interpreteerisite seda suvaliselt? Teine küsimus: kas üldsätete esimeses punktis nimetatud eesmärk, kindlustada rahvuskultuuri põhivarade säilimine, käib põhikirja lisa alapunktide 6–10 kohta? Ma saan aru, et punktides 1–5 on see kindlasti nii, aga punktide 6–10 puhul minu meelest mitte. Eriti üheksas punkt – Eesti Rahvusmeeskoori puhul põhivarade säilitamine. Kas me tahame, et kõik elaksid 100 aastani või kuidas? Kolmas küsimus. Kas ei peaks ka see fond töötama nii nagu kõik maailma fondid, mis ei lähtu mingisugustest riigieelarve annetustest? Ma ei toeta seda lihtsalt riigieelarve varade ümberjaotamist, vaid ühiskonna maksusüsteem peab soodustama ettevõtetel raha suunamist just fondidesse. Ainult sellistena on fondidel maailmas mõte, muidu me lihtsalt loome uue sotsialistliku süsteemi. Aitäh!

R. Veidemann

Teisele küsimusele ma olen juba vastanud, aga hr. Fjuk ei olnud saalis. Ma ütlesin nimelt, et lisa on juba ära langenud ja nimekirjast enam juttu ei ole. Esimesele võin vastata, et küsimus on tõepoolest selle fondi käivitamises ja siin on punkt, mille järgi edaspidi teeb fondi nõukogu taotluse eraldiste saamiseks riigieelarvest. Nii nagu teevad sellise taotluse kõik teisedki, kes leiavad, et nad peavad saama riigieelarvest lisa. See on põhikirjas sees. Iseasi on, kas Ülemnõukogu tulevikus leiab võimaluse arvestada Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi taotlust või mitte. Kolmandale küsimusele ma vastasin juba seoses hr. Hallaste küsimusega. Meie ettevõtlus ei ole minu meelest veel nii kindlalt välja kujunenud, et võiksime loota ainult rikastele ärimeestele ja suurettevõtjatele, kes hakkavad põlistama oma nime nimeliste fondide kaudu.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Teame, et suuremeelsusel ei ole piire. Eriti kehtib see n.-ö. sündinud rikka kohta, mitte aga tõusiku kohta, kes on rikkaks saanud viimasel ajal. Kuid igasugune annetamine eeldab ühte tingimust: et annetaja näeks, kuhu see raha läheb ja kuidas seda kasutatakse. Ning kas ei oleks olnud vaja esitada koos seaduseelnõuga ka otsuse projekt, muutmaks meie tulumaksusüsteemi nii, et inimesel oleks mõtet annetada. See peaks olema siia ka konkreetselt lisatud.

R. Veidemann

Selle küsimuse üle tuleb mõelda. Meie muidugi arutasime seda ka ja leidsime, et kõigepealt tuleb fond käivitada ning siis tuleks fondi nõukogu juba ise välja asjakohase ettepanekuga, mille meie komisjonid läbi vaataksid ja seejärel leiaksid vastavad tulumaksuseaduse punktid korrigeerimist. Kui peetakse vajalikuks seda asjakäiku kiirendada ja lisada vastav projekt juba kõnesoleva otsuse juurde, siis muidugi tuleks seda kaaluda.

T. Mets

Härra ettekandja! Mul oleks teile ainult üks küsimus. Aasta algul oli kultuurilehes "Sirp" pikemalt juttu loodavast Eesti kultuurkapitalist, mis oleks hakanud tegutsema Eesti Komitee juhatuse all, kusjuures asetäitjateks oleksid olnud Eesti Komitee asejuhatajad. Nüüd ei ole sellest juttu olnud. Kas teie oma loodava struktuuriga hakkate täitma kultuurikapitali funktsioone? Ja veel üks lisaküsimus. Et eesti rahvuskultuuri fondi eelarve on seotud riigieelarvega, kas siis edaspidi on välistatud Ülemnõukogu-poolne subjektiivne finantstoetus, nagu see leidis aset ajakirjandusele eraldatud dotatsiooni puhul?

R. Veidemann

Sugugi mitte, hr. Mets, selliste toetuste vabadus on kogu aeg olnud ja on ka edaspidi. Mis puutub selle projekti suhetesse sihtkapitali projektiga, mida Eesti Komitee algatusel välja töötatakse, siis töö sihtkapitali projektiga minu teada jätkub. Oma otsuse projekti ja põhikirja esitasime ka Eesti Komitee kultuurikomisjoni ja need leidsid seal heakskiitmist. Nii et need kaks asja teineteist ei välista. Sellel fondil ei ole tõepoolest neid funktsioone, mida hakkab tulevikus täitma Eesti kultuurkapital.

T. Made

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleeg Veidemann! Informatsiooniks niipalju, et Made fond on juba asutatud. Me saame eelarvest 15 miljonit ja esimese artiklina kulutame osa sellest sotsiaaldemokraatliku partei päästmiseks. Kuid küsimus on selline. Me teame ajaloost, et viimase 50 aasta jooksul on vasakpoolsed sotsialistid, sotsiaaldemokraadid eesti kultuuriga tõesti väga meelevaldselt ringi käinud. Kas te tunnete hinges teatud süütunnet, et te selle fondi, päästefondi asutate? Ja küsimuse teine pool on: kas sotsiaaldemokraadid on alustanud teatud valimiselset võitlust, et sellise propagandistliku üritusega välja tulevad? Aitäh!

R. Veidemann

Ma ei oodanud härra Madelt minu sõbralikule näitele nii kurja reageeringut ja mul ei ole kunagi olnud tahtmist kurjadele küsimustele vastata. Jään vastuse võlgu.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleeg Veidemann! Öelge palun, kas on ette nähtud eraldada sellest kultuurifondist raha ka teiste rahvuskultuuride arendamiseks, sealhulgas Slaavi Kultuuriseltsile, Juudi Kultuuriseltsile jt. Või on see ainult eesti kultuuri jaoks? Tänan!

R. Veidemann

Härra Lebedev! Oma sissejuhatavas sõnavõtus oli mul meeldiv võimalus meenutada Eesti Vabariigi Valitsuse sammu, mis puudutas 1 miljoni rubla eraldamist Eestimaal tegutsevate rahvuslike kultuuriseltside toetuseks. Kõnesolev projekt puudutab tõepoolest ainult eesti rahvuskultuuri põhikandjate toetamist, aga see ei välista sugugi kogu kultuuri finantseerimist riigieelarvest, mis hõlmab ka edaspidi kõiki Eestimaa rahvuslikke kultuuriseltse.

Juhataja

Suur tänu, hr. Veidemann! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Mul oleks palve jääda veel hetkeks kõnetooli, kuni me pean ühe keskustelu hr. Jõerüüdiga. Kell on nii palju, kui ta just on. Kuidas ettekandjad arvavad, kas katkestame ja jätkame homme? Kolleegid! Nii ettekandja, otsuse eelnõu autorid, sotsiaaldemokraatlik fraktsioon kui ka vastav komisjon eesotsas hr. Jõerüüdiga teevad ettepaneku selle päevakorraküsimuse arutelu praegu katkestada ja jätkata homme. Võib-olla oleks õigem siiski otsustada jätkata käesoleval istungjärgul. Mida arvatakse? Ma panen hääletusele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 33. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada päevakorras oleva küsimuse arutelu ja jätkata veel käesoleval istungjärgul? Palun hääletada! Lihthäälteenus. Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu 4, erapooletuid on 3. Arutelu katkestatakse eespool nimetatud tingimustel.

Suur tänu, kolleegid! Kohtume homme kell 16.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

40. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

15. mai 1991

Juhataja

Tere õhtust, kolleegid! Kas kõik on töökohtadel? Kontrollime, palju meid on. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 32. Kolleegid! Vastavalt reglemendile esitatakse kõik uued seadusandlikud algatused – otsuste, seaduste või muude aktide eelnõud – pidulikult täiskogu ees. Palume kõnetooli härra Tähiste.

A. Tähiste

Austatud juhataja! Kallid kolleegid! Tõepoolest on keskkonnakomisjonile saanud osaks see määratu au ja minule taas avanenud õnnelik juhus, et uute reeglite järgi just mina annan Ülemnõukogu juhatusele üle otsuse eelnõu Virumaa keskkonna seisundi kohta. Te kõik olete ülehommel oodatud Virumaale, et oma silmaga veenduda, mis seal toimub. Keskkonnakomisjon on eelseisvaks aruteluks valmistanud ette otsuse projekti, mis käsitleb elektrienergia tootmist ja keskkonnaseisundi parandamise meetmeid ning räägib inimestest ja eelkõige inimestest, kes seal elavad. Reglemendi järgi ei ole paika pandud, mismoodi see otsuse projekti üleandmise pidulikkus peaks väljenduma ja kas tulevikus peaksid ülejäänud komisjonid orkestri tellima, meil praegu orkestrit ei ole, aga igal juhul ma võtan julguse kokku ja annan selle üle.

Juhataja

Suur tänu! Tähtis on, kolleegid, et te olete kuulnud, milles on küsimus, ja et olite selle üleandmise tunnistajad. Jätkame päevakorraga. Meil on päris mitu poolelijäänud küsimust. Katsume sellel istungil mõnega neist hakkama saada. Alustame järjekorras.

Kompensatsiooni maksmise kohta eluruumide vabastamise eest

Juhataja

Te mäletate, et kõige esimene küsimus, mille arutelu me katkestasime, oli kiireloomuline küsimus ja puudutas kompensatsiooni maksmist eluruumide vabastamise eest. Ettekanne sai ära kuulatud ja läbirääkimised peetud ning me otsustasime, et küsimus tuleb anda arutusele õiguskomisjoni. Ja me paluksimegi õiguskomisjoni seisukoha teatavaks teha ka Ülemnõukogu täiskogule. Palun kõnetooli härra Tõnu Antoni!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Vabariiklaste fraktsiooni esitatud otsuse projekt eluruumide vabastamise kompensatsiooni kohta oli arutelul täna õiguskomisjoni istungil. Õiguskomisjoni otsus selles küsimuses on järgmine. Esiteks, toetada vabariiklaste fraktsiooni esitatud otsuse projekti ideed. Teiseks teha vabariiklaste fraktsioonile ettepanekud: 1) kaaluda otsuse projekti vormistamist seaduseelnõuna; 2) parandada ja täiendada esitatud projekti nii keelelistest, õiguslikest kui normitehnilistest nõuetest lähtudes; 3) täitevkorraldav tegevus ja tähtajad, mis on ette nähtud otsuse projektis, kooskõlastada valitsusega; 4) lisada esitatavale eelnõule muutmisele kuuluvate normatiivaktide muutmissettepanekud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Kolleegid! Ma olen informeeritud sellest, et vabariiklaste fraktsioon on õiguskomisjoni seisukohtadega nõustunud. Samas on asjaolud sellised, et küsimus lülitati päevakorda vastavalt §-le 15 kiireloomulise otsusena. Loogika põhjal tuleks seda nüüd jätkata vastavalt §-le 16 kiireloomulise seaduseelnõu aruteluna ja selle juurde tullakse sobival ajal.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Tuleme kolmanda päevakorrapunkti juurde, mis puudutab üksikisiku tulumaksu seaduse lugemist. Te mäletate, et teine lugemine katkestati. Ära olid kuulatud ettekanded ja ka

sõnavõttud, kuid katkestamise järel on komisjonides tõhusalt töötatud ja asjaosalistel on esitada Ülemnõukogule uus otsuse projekt, mis on teil laudadel. See tähendab sisuliselt seda, et meil tuleb uuesti ära kuulata ettekanded. Palume kõnetooli kõigepealt rahandusministri esimese asetäitja härra Roose.

E. Roose

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud rahvasaadikud! Teile on antud majanduskomisjonis arutamise tulemusena valminud uus Ülemnõukogu otsuse projekt, mis väidab seda, et arutelu tuleks täna katkestada, kuna vastavad maksulaekumise kogemused ja andmed selle kohta praegu puuduvad või pole otsustamiseks küllaldased, eelkõige kohalike eelarvete, eriti valdade tasemel. Nagu ma rääkisin teile juba esimeses ettekandes, leppis vabariigi valitsus maakondadega kokku, et pärast II kvartali andmete ja maksude statistikast täieliku ülevaate saamist võiks hakata seda küsimust eelarveliste arvelduste vahekorras selgitama ja tegelikult rahaline seis võimaldab seda selgitada juba praegu. Majanduskomisjonis mindi siiski selles mõttes kindlama variandi peale, et otsustame siis, kui valdadel ja kõikidel maakondadel, eriti maakondadel, on asjad selged. Seda otsust soodustas ka seisukoht, et praegu on maapiirkonnad jäänud üksikisiku tulumaksu laekumise osas tööstuslinnadest või tööstuspiirkondadest maha. Seda selle tõttu, et toiduainete ja põllumajandussaaduste hinnad on sisuliselt senimaani kinni külmutatud või valitsuse poolt määratud. Põllumajandustöötajate töötasu on oluliselt maha jäänud linnaelanike töötasust ja see mõjutab ka üksikisiku tulumaksu laekumiseid maakondades. Valitsusel on teadaolevalt alles II kvartali lõpust, s.t. 1. juulist kavas oluliselt liberaliseerida põllumajandussaaduste hindu, lähendada neid vabaturuhindadele, mis loob tingimused põllumajanduspiirkondade töötajate palkade kasvuks võrdselt tööstustöötajate palkade kasvuga. Praegu on see vahe juba üks kolmandik põllumajandustöötajate kahjuks. Kõiki neid argumente arvesse võttes on valitsusel kindlasti väga kahju, et tuleb seda edasi lükata, aga kodurahu huvides on see hädavajalik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, härra Roose! Tundub, et ettekanne oli selge. Küsimusi ei ole. Ja nüüd palume eelarve-majanduskomisjoni nimel kõnetooli härra Kalju Koha!

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma teeksin kõigepealt ühe täpsustuse. Täna meil on siiski teine lugemine. Me lõpetasime esimese lugemise ära ja teisele lugemisele tuleb eelarve-majanduskomisjon teie kätte jagatud otsuse projektiga.

Juhataja

Kas ma unustasin selle ütlemata?

K. Koha

Ma täpsustan seda, et ei tekiks arusaamatusi.

Juhataja

Päevakorras on see kirjalikult olemas.

K. Koha

Ma püüaksin eelarve-majanduskomisjoni volitustel ja ülesandel anda teile selgitusi, miks me oleme sellise otsuse projektiga välja tulnud. Nagu te teate, toimus sellel aastal terve rida sündmusi ja kõige olulisem on nendest see, et aprillikuu alguses meie ostukorv kallines. Meie sõbralikud naaberriigid tegid sammu, millega nad tulumaksuvaba määra tõstsid. Ja siit siis see idee ühtlustada tulumaksuvaba määra. Kuid igal asjal on kaks otsa ja kustpoolt vaatad, seal ta suurem paistab. Ostukorv kallines üksikisikul, kes üksikisiku tulumaksu maksab. Kuid kuhu see maks ikkagi laekub? Vastavalt üksikisiku tulumaksu seaduse §-le 2 laekub see kohalikesse eelarvetesse – täna siis maakondadesse ja tekkivatesse valdadesse. 1990. aastal, kui me arutasime Ülemnõukogus üksikisiku tulumaksu seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi 1991. aasta eelarveseadust, siis planeerisime arvestuslikult ca 700 miljonit rubla kohalikesse eelarvetesse ning sellest pool tulu moodustas üksikisiku tulumaks. Teise poole annavad maamaks, tegevusloamaks ja riigilõiv. Need on meil määratud absoluutarvudes ja sisuliselt nad inflatsiooni ei järgi, ühesõnaga, vallad saavad vastavad summad nii-öelda kätte sellisel kujul, nagu need eelmisel aastal kehtestati. Ja muutuv suurus eelarve tuludes on üksikisiku tulumaks, kuid laekuvad tulud sõltuvad sellest, milline on tegelik palgatulu üksikisikutel, kes maksavad maksu. See on näidanud senini kasvutendentsi, kuid on erinevusi nii maal kui ka linnas. Linnas on näha tõesti kasvutendents, kuid maal ilmneb juba isegi alanemistendents, sest praegused põllumajandusettevõtted, kes maal maksavad töötajatele palka, on tõsisest majandusraskustes, kuna meie valitsuse "hea hinnapoliitika" on viinud asja absurdini.

Peab ju arvestama, et tänased vallad, mis on tekkinud, ja veel eksisteerivad külanõukogud peavad üleval neid infrastruktuure, mille teenused tulevad sisuliselt inimestele tagasi, ning ostukorv on kallinenud ka neil, mitte ainult üksikisikul, kes ostab poest leiba või siis riiet selga. Kallinenud on majanduskulud ja eelarveliste asutuste töötajatele tuleb maksta palka vastavalt ostukorvi kallinemisele.

Eelarve-majanduskomisjonile on laekunud mitme kohaliku omavalitsuse kirjad ja nende jutt on üsna lühike: meie ei pea võimalikuks võtta vastu sellist seadusemuudatust, sest see viib valla eelarve tulude kahanemiseni 30–50%. Ainuüksi siis, kui me lisame maksuvaba määra 100 rubla. Eelarve-majanduskomisjon kutsus eileks kokku nõupidamise, kuhu oli palutud rahandusminister, sotsiaalminister, sotsiaalhooldusminister, maaomavalitsuste liidu juht hr. Näska, linnade liidu juht hr. Mendelson ja valdade asutava liidu juht hr. Allikas. Kõik need organisatsioonid olid esindatud. Eelarve-majanduskomisjon arutas, kas täna hetkel on võimalik sellist seadust vastu võtta, mis muudab maksuvaba määra 100 rbl. võrra.

Refereeriksin siis pisut eelse koosoleku tulemusi. Nii linnade liidu kui ka maaomavalitsuste liidu ja rahandusministeeriumi esindajad ütlesid, et arutada muudatuseelnõu alles siis, kui me oleme I poolaasta tulemused tegelikult kätte saanud.

Eelarveseaduse § 9 ütleb üsnagi täpselt, et kui kõrgeim riigivõimuorgan või Eesti Vabariigi Valitsus võtab vastu otsuseid, millega kohalike eelarvete kulud suurenevad ja tulud vähenevad, siis hüvitatakse see summa riigieelarvest. Kulude vähendamisel või tulude suurendamisel kantakse vastavad summad riigieelarvesse, nii et kui me võtame endale siin saalis õiguse otsustada muudatuste poolt, siis peame kohe leidma ka vahendid kõigi valdade eelarvetele. Vahendeid meil siiski riigieelarves praegu ei ole. Mis on täna maal veel probleemiks? Praegu on väga palju ametkondlikke, ma mõtlen kolhooside ja sovhooside bilansis olevaid infrastruktuure, mida täna tegelikult ei finantseerita veel kohaliku omavalitsuse eelarvetest. Ja majanditel on hetkel topeltkoormus, sest nad maksavad ära kõik seadusjärgsed maksud, aga samas on ka sisemine maksukoormus alles. Seda raha, mis praegu vabariigi peale kokku vaja on – ca 174 miljonit –, otsitakse. Seda ei ole. Nii et probleem jääb seni lahendamata. Sotsiaalminister hr. Kuddo oli samuti resoluutselt sellele muudatuseelnõule vastu. Ja pärast arutelu otsustaski komisjon tulla välja sellise otsuse eelnõuga, nagu see teil täna käes on. Hr. Kork oli juba enne ühe otsuse eelnõu lauale pannud, komisjon pisut täiendas seda ja peale läbirääkimisi võttis hr. Kork oma eelnõu tagasi. Hääletuse alusdokumendiks läheks siis dokument, mis eelarve-majanduskomisjoni poolt on teile ette pandud. Veel üks täpsustus. Vabariigi valitsus on 27. veebruaril esitanud Ülemnõukogule tervisekindlustusseaduse eelnõu, mis on praegu sotsiaalkomisjonis menetluses, ja kui ma ei

eksi, peaks see olema järgmise nädala päevakorras. Ja selle seaduseelnõuga on ette nähtud ka muudatused terves reas maksuseadustes, s.o. ettevõtte tulumaksu seaduses, mis on praegu küll määrusena kehtestatud, ja ka sotsiaalmaksuseaduses ning üksikisiku tulumaksu seaduses. Seal nähakse ette 1800 rbl. maksuvaba määra aasta peale. Me peame need asjad omavahel kokku viima. Siis oleks loogiline tulla üldse üksikisiku tulumaksu seaduse juurde tagasi. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Ka selge jutt, küsimusi ei ole. Kas me jätkame läbirääkimisi või panem hääletusele? Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 rahvasaadikut, puudub 34. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses" eelnõu kohta? Palun hääletada! 53 häält. Ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu 4, erapooletuid on 2. Otsus on vastu võetud.

Kas härra panga president on ka istungisaalis? Ei ole.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV töökoodeksi muutmise ja täiendamise kohta" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Jätkame päevakorraga. On ettepanek arutada 7. päevakorrapunkti – Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste kohta Eesti NSV töökoodeksis" eelnõu. Palume ettekandeks kõnetooli minister härra Kuddo!

A. Kuddo

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud saadikud! Minu jutt on väga lühike. Me ükskord juba arutasime Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV töökoodeksi muutmise ja täiendamise kohta" projekti ja vasturääkivused olid punkti 14 suhtes. Me arutasime seda küsimust ja teeme ettepaneku punkt 14 välja jätta. Küsimus on selles, et praegu on kohaliku omavalitsuse organi ametiisiku staatus tõesti määratlemata, kuid on moodustatud mitmed haldusreformi töörühmad ning üks nendest on saanud ka ülesande käsile võtta riigivõimu- või valitsemisorgani ja kohaliku omavalitsuse organi ametiisiku staatusega seotud küsimused.

Seetõttu on see staatus täna veel lahtine ja me teeme ettepaneku lihtsalt viimane punkt välja jätta ja võtta vastu ülejäänud punktid 1 kuni 13. See olekski minu poolt kõik.

Juhataja

Suur tänu! Kas keegi soovib ka küsimusi esitada? Ei soovi. Suur tänu, härra Kuddo! Me palume kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni!

T. Anton

Õiguskomisjonile ei ole esimese ja teise lugemise vahel Ülemnõukogu liikmetelt, alatistelt komisjonidelt ega saadikurühmadelt laekunud ei ettepanekuid ega kriitilisi märkusi seaduseelnõule "Eesti NSV töökoodeksi muutmise ja täiendamise kohta". Seaduseelnõu esitaja on arvesse võtnud kõiki neid argumente, mis õiguskomisjon esitas. Seetõttu teen ettepaneku nimetatud seaduseelnõu "Eesti NSV töökoodeksi muutmise ja täiendamise kohta" vastu võtta. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ka härra Antonile küsimusi ei ole. Kolleegid! Kas keegi soovib läbirääkimisi pidada? Ei soovi. Kas võib panna seaduseelnõu hääletusele? Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 rahvasaadikut, puudub 34.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus "Eesti NSV töökoodeksi muutmise ja täiendamise kohta"? Palun hääletada! 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 63 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 on erapooletud. Seadus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses" eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Me katkestasime ka Eesti Vabariigi pangaseaduse muudatuste seaduse eelnõu teise lugemise. Enne katkestamist olid ära kuulatud ettekanded, kuid sõnavõttud ei olnud lõpetatud. Küsimust arutati komisjonis ja ma paluksin kõnetooli härra Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelmisel korral ma tegin ettepaneku katkestada seaduse teine lugemine, et komisjon saaks veel kord kokku tulla, arutada küsimust ja võtta oma otsuses aluseks ka Ülemnõukogu liikmete arvamusi. Nagu pärast esimest lugemist, ei ole meile Ülemnõukogu saadikutelt ka vahepealsel perioodil tulnud täiendavaid ettepanekuid seaduse eelnõu kohta. Kuid arutelu käigus oli ettepanekuid nii rahandusministrilt kui ka Eesti Panga presidendilt, mida komisjon arutas ja võttis mitmes punktis vastu nende seisukohad. Tulemustest lubage mul nüüd ette kanda.

Kõigepealt seaduseelnõu punkt 2, s.t. muuta § 2 neljandat lõiku. Teatavasti härra Otsason tegi ettepaneku jätta selles lõigus ära neli viimast sõna "vastavalt Eesti Vabariigi seadustele". Komisjon arutas seda ja leidis, et neid sõnu ei saa ära jätta, kuna vastavaid seadusi on siiski vaja arvestada. Arvestati ka seda, et Eesti Pangal on õigus seadusandliku initsiatiiviga välja tulla, ja me arvasime, et just need neli sõna – vastavalt Eesti Vabariigi seadustele – kiirendavad seadusloomet. Nii et komisjoni ettepanek on jätta see lõik selliseks, nagu on teile ette pandud.

Komisjon nõustus hääletage 4 : 2 punktiga 8, mille järgi tuleks § 8 lg. 1 välja jätta sõna "finantseerimine". Nii et seaduseelnõu esitaja, valitsuse ettepanek on vastu võetud.

Komisjoni liikmetel ei olnud põhjust muuta oma seisukohti § 8 lg. 2 osas, kus teile on ette pandud vabariigi valitsuse ja Eesti Panga erinevad ettepanekud. Tuletan teile meelde, et komisjoni hääled jagunesid siin pooleks 3 : 3. Kolm komisjoni liiget toetasid ühte varianti, kolm toetasid teist. Ei muutunud see vahekord ka seekord. Nii et siin tuleb meil hääletada, kumba varianti eelistada. Härra Otsason tegi ettepaneku täiendada punkti 9, kus on räägitud § 9 lg. 2 muutmisest, sõnadega "riigiaktsiaseltside aktsiaid", s.t. et Eesti Vabariigi varade müümisel oleks osa riigiaktsiaseltside aktsiatest ka Eesti Panga omanduses. Komisjon leidis, et tegelikult on siin see variant olemas. Ma juhin tähelepanu 2. lehekülje alt 2. reale, kus on öeldud: "... ja muid Eesti Vabariigile kuuluvaid aktiivaid." See sõnaühend on palju laiem kui "riigiaktsiaseltside aktsiaid". Peale selle võib riigile kuuluda riigiaktsiaseltside aktsiate kõrval ka teisi aktsiaid. Nii et komisjoni ettepanek on jätta praegune sõnastus ja see oleks Eesti Pangale kasulik. Punktis 10 on komisjon teinud redaktsioonilise muudatuse, mis tuleb asjale kasuks. § 10 pealkiri on praegu "Eesti Panga osavõtt riigieelarve täitmisest". Kui me aga vaatame eelarveseadust, siis peame rääkima riigieelarvest ja kohalikest eelarvetest. Seetõttu on meie ettepanek täiendada pealkirja sõnadega "... ja kohalike eelarvete". § 10 pealkiri oleks siis "Eesti Panga osavõtt riigieelarve ja kohalike eelarvete täitmisest" ning analoogne tekstitäiendus tuleks ka paragrahvi sees, kus on öeldud "riigieelarve täitmise".

Lisame sinna vahele "ja kohalike eelarvete täitmise sooritamise korra pankades". 11. punktis pani härra Roose ette lisada allpunkt 6: "sooritada muid operatsioone vastavalt oma põhikirjale". Me kaalusime veel kord seda küsimust ja leidsime, et lõige 1 on öeldud, et Eesti Pank esindab vastavalt oma põhikirjale Eesti Vabariigi huve suhetes teiste riikide pankadega. Sellega oleks öeldud, et Eesti Pank ikkagi saab tegutseda ja muid operatsioone teha ka vastavalt oma põhikirjale. Leidsime, et topelt ei ole vaja seda põhimõtet sisse lülitada. Kui valitsuse esindaja nõuab, siis tuleb see hääletamisele panna. Komisjon nõustus ka, et jätta välja § 12 lg. 1 punktist 2 "kindlustusfirmad" ja lõige 5, mis räägib kindlustusfirmadest. Kuna nii ettekandja härra Roose kui ka Eesti Panga president härra Otsason olid mõlemad selle poolt, siis me aktsepteerime seda ja siin ei ole hääletust vaja. Aktsepteerisime ka härra Otsasoni ettepanekut täiendada seda käesoleva seaduse § 3 osas. Hääletamisele tuleb panna § 19, mida teil praeguses tekstis ei ole, kuid see oli eelmises tekstis. Teatavasti pani valitsus siin ette uue sõnastuse. Sellest ma eelmine kord rääkisin. Komisjoni seisukoht ei ole muutunud ning valitsuse ettepanek tuleb hääletusele panna. Ja viimane punkt puudutab § 33. Härra Otsason tegi ettepaneku see välja jätta, kuna see kordavat § 28 ühte lõiku. Komisjon vaatas veel kord asja üle ja arvab, et see tuleb sisse jätta, kuna ta täpsustab § 28. Ja täpsustab nimelt selle poolest, et siin öeldakse: "Kohustuslike reservide suurus kehtestatakse ühtsena kõigile kommertsbankadele ja muudele krediitiasutustele protsentides panga poolt kaasatud vahendite üldsummast või selle juurdekasvust." Tähtis ongi just see lõik, et ühtsena kõigile kommertsbankadele. Seda §-s 28 ei ole. Ja §-s 28 puudub ka teine lõige, kus on öeldud, et pangad hoiavad oma kohustuslikud reservid Eesti Pangas. Nii et see on tähtis punkt. Seetõttu teeme ettepaneku jätta selline sõnastus, nagu teile on ette pandud.

Seekord me hääletamisest ei pääse. Arvan, et kommenteerida siin rohkem ei ole vaja, kuna ma olen neid punkte juba kolmel korral kommenteerinud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub siiski, et kolleegidel on küsimusi. Ja nende esitamise õigus neil täna jälle on. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Lugupeetud härra Veetõusme! Eelarve- ja majanduskomisjon on teinud ajalugu, eelarve- ja majanduskomisjon on viinud sisse uuenduse rahvusvahelisse majandusteooriasse, pannud aktiva ja aktsia vahele võrdusmärgi. Te peaksite sellest nüüd informeerima rahvusvahelist üldsust, maailmapanka, juhtivaid ülikoole, sest muidu neil

tekivad raskused meiega suhtlemisel. Võib ju tulla kahtepidi mõtlemist. Kas te olete seda jõudnud juba teha? Teine küsimus. Ma sain aru, et härra Otsasoni paljudest ettepanekutest on vastu võetud üks, ülejäänud on tagasi lükatud. Ma väga sooviksin, et meie ees esineks oma arvamusega ka härra Otsason. Aitäh!

A. Veetõusme

Kõigepealt muidugi härra Madele selgituseks see, et ilmselt te ei kuulanud täiesti täpselt seda, mida ma ütlesin, aga seda ikka juhtub suures saalis, sest kuuldavus ei ole alati hea. Teiseks, mis puutub härra Otsasoni paljudesse ettepanekutesse – kui lugeda nelja ettepanekut paljaks, siis oli neid tõepoolest palju. Vaatame siis, mida on vastu võetud. Ettepanekut jätta punktis 2 ära sõnad "vastavalt Eesti Vabariigi seadustele" me ei aktsepteerinud. Riigiaktsiaseltside aktsiate puhul võib muidugi edasi rääkida, küsimus on ju selles, et mõeldud on võib-olla riigiaktsiaseltside aktsiate müügist laekunud vahendeid, aga see selleks. Me ei võtnud seda vastu põhjusel, et siin punktis on kasutatud laiemat mõistet. See oli teine ettepanek. Kolmanda ettepaneku, mis puudutas § 12 lg. 2 ning käesoleva seaduse § 3, võttis komisjon vastu. Edasi tuli ettepanek § 33 väljajätmise kohta ja siin ma ütlesin, miks me ei soovita seda välja jätta. Nii et 2 : 2. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma niipalju ütlesin vahele selgituseks, et härra Otsason palus seda küsimust arutada just nimelt kolmapäeval ja tänaseks on ta ka kutsutud, kuid mingil põhjusel veel viibib. Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Eelmisel korral oli meil siin vaidluse all, kas Eesti Pank juhindub oma tegevuses Eesti Vabariigi majanduspoliitikast või Eesti Vabariigi Valitsuse majanduspoliitikast. Millisele seisukohale komisjon selles formuleeringus jäi, võib-olla ma lihtsalt ei kuulnud, kas see küsimus on lahendatud?

A. Veetõusme

Jaa, härra Pohla küsimus tõendab veel kord, et saalis on vist halb kõla või on minu enda diktsioon ja sõnad halvad. Kordan: komisjonis jagunesid hääled 3 : 3, pooled osavõtnud komisjoni liikmetest toetasid vabariigi valitsuse ettepanekut, kus on öeldud, et Eesti Pank on kohustatud toetama valitsuse üldist poliitikat, ja kolm pooldasid Eesti Panga ettepanekut, kus

on räägitud Eesti Vabariigi üldisest majanduspoliitikast. Need mõlemad peaksid muidugi põhimõtteliselt olema ühesuunalised ja sellepärast ma ei saa öelda, et komisjon oleks üht või teist varianti eelistanud. Arutati pikalt-laialt edasi-tagasi ja jõuti samasse punkti, nii et siin peab ilmselt igauks ise tegema valiku. Komisjoni ühest seisukohta või toetust ühele või teisele variandile ei saa ma öelda.

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Mul on küsimus § 19 kohta, mida meile esitatud kirjalikus tekstis ei ole. Mul on väga nõrk mälu ja ma olen ära unustanud, milline oli valitsuse ettepanek ja milline oli majanduskomisjoni põhjendus, miks seda vastu võtta ei saanud. Kas te oleksite nii lahke ja kordaksite seda?

A. Veetõusme

Valitsuse tekst oli I variandis küll olemas, aga ma kordan, nii nagu ka 8. mail. Praegune § 19 kõlab selliselt: "Kommertspankade välismaised asutused ja osanikud. Välismaiste asutuste ja osanike kommertspankade moodustamise ja nende tegevuses osalemise korra kehtestab Eesti Pank. Vastava korra kehtestamisel määrab Eesti Pank kindlaks välismaiste asutajate ja osanike omandiõiguse piirid." Nii et määrab praeguse teksti järgi selle korra Eesti Pank. Selline oli valitsuse ettepanek. Uus redaktsioon: "§ 19. Kommertspankade välismaised asutajad ja osanikud. Välismaiste asutajate ja osanike osalemine kommertspankade asutamises ja tegevuses toimub vastavalt Eesti Vabariigi seadusandlusele." Komisjon lükkas selle tagasi põhjendusega, et Eesti Pank on pädev kaitsma Eesti panganduse huve välismaiste sissetungijate eest ja nii tähtis ala ei saa olla üldise ettevõtluse raamides. Seetõttu tegi komisjon ettepaneku jätta praegune redaktsioon.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite, et Otsasoni teist ettepanekut, mille järgi kõrgeima riigivõimuorgani otsusel antakse Eesti Panga käsutusse riigiaktsiaseltside aktsiaid, pole vaja arvestada, sest see on järgmisel lehel, seal ja seal. Mina ei saanud aru, kus see järgmisel lehel on. Kas te kordaks seda veel?

A. Veetõusme

Vaadake lk. 2, kus on öeldud, et sõnastada § lg. 2 järgmiselt: "Raharingluse stabiilsuse tagamiseks antakse Eesti Vabariigi kõrgeima riigivõimuorgani otsusel Eesti Panga käsutusse

Eesti Vabariigi omanduses olevat vara, selle hulgas sissetulekuid riigivara erastamisest ja muid Eesti Vabariigile kuuluvaid aktiivaid." Ühesõnaga, need summad, mis riigivaradest laekuvad, peaksid kui mitte täielikult, siis osaliselt kuuluma Eesti Pangale ja muud Eesti Vabariigile kuuluvad aktiivad peavad samuti mingi ulatuses kuuluma Eesti Pangale.

T. Made

Austatud eesistuja! Lugupeetud härra Veetõusme! Kuuldavus siin saalis on suurepärane, hea ja minu kõrvad on ka doktor Loige juures ära kontrollitud, nii et me kuulsime õigesti. Tähendab, kui küsimusele vastata ei saa ja ei ole võimalik, siis on üks võimalus ajada see asi kuuldavuse peale. Nüüd ma tahaksin küsida seda, kas need muudatused, mis me viime peagi sisse Eesti Panga põhikirja, põhimäärusesse, muudavad Eesti Panga valitsusest sõltumatuks, iseseisvamaks või suurendavad valitsuse kontrolli Eesti Panga üle. Milline on teie hinnang? Ja ikkagi oleks ilmselt asjakohane ka härra Otsasoni arvamused ja seisukohad ära kuulata. Kui vähegi on võimalik, siis võiks ju selle asja katkestada. Aitäh!

A. Veetõusme

Nagu siin juba mainiti, lükati see päevakorrapunkt hr. Otsasoni enda palvel tänasele päevale ja mul ei ole infot miks teda ei ole. Kui saal nõuab katkestamist, siis mul ei ole midagi selle vastu. Mis puutub iseseisvusse, siis muidugi ükski seadus vastuvõetud kujul ei muuda tegelikult täna neid vastuolusid, mis on tekkinud valitsuse ja panga vahel. Siin saab muuta hoopis muudel alustel. Kui te mäletate, siis eelmisel korral alustas hr. Roose sellest, et mitmed nendest valitsuse põhiettepanekutest, mida paljud meist pidasid katseks allutada pank valitsusele, ei ole seaduseelnõusse alles jäänud. Nii et ma arvan, et Eesti Panga iseseisvust ei kahjustata mingil moel, ja nagu te kuulsite ka hr. Otsasonilt, aktsepteeris ta ju põhimõtteliselt neid seaduseelnõu punkte, mis on täna siia saali teie ette toodud. Ma kordan veel, et see mitte mingil juhul ei alluta Eesti Panga rohkem Eesti valitsusele, aga ei suurenda muidugi ka Eesti Panga iseseisvust. Selles mõttes jääb *status quo* ja siin on põhiline, et meie ise, kes me oleme Eesti Panga, Ülemnõukogus või Eesti valitsuses, tahaksime koostööd teha. Aga me keegi ei ela ka steriilses ühiskonnas, et me üksteisest põhimõtteliselt üldse ei sõltu.

A. Zöbin

Mul on lugupeetud ettekandjale järgmine küsimus. Otsason teadis, et täna arutatakse seda küsimust. Kas ta andis nõusoleku siia tulla või mitte? Kui härra Otsasoni, seda inimest, kes

selle pangaga tegeleb, kohal pole, siis on isegi ebaeetiline asja arutada. Kas ta teadis ja ei tulnud või keeldus? Mida te selle kohta ütlete?

A. Veetõusme

Kuna esmaspäeval lükati see küsimus härra Otsasoni palvel edasi kolmapäevaks, siis teatati tema sekretärile veel kord, et täna kell 4 on Ülemnõukogu istung, kus arutatakse ka pangaseaduse muudatusi. Sekretär on selle teate ka edastanud. Viimane info oli, et härra Otsason oli välisoperatsioonide valitsuses, kus ta praegusel momendil on, seda ma ei tea. Nii et ta teadis.

P. Priks

Härra Veetõusme! Härra Otsason mainis oma esinemise lõpus veel punkti 2. Ta ütles nimelt järgmist: jätta ära kuni valuutaseaduse vastuvõtmiseni, muidu pole Eesti Pangal võimalik töötada. Kas see käis nelja viimase sõna või terve punkti kohta või kuidas see on? Kommenteerige palun seda tema ütlemist!

A. Veetõusme

See käis nelja viimase sõna kohta. § 2 lg. 4 ütleb: "Käesolevas paragrahvis loetletud pangaoperatsioonide sooritamise korra nii Eesti Vabariigi kui ka välisriikide valuutas kehtestab Eesti Pank vastavalt Eesti Vabariigi seadustele." Ta tegi ettepaneku, et Eesti Pank võiks selle korra kehtestada vaatamata sellele, kas on seadusi või ei ole, kas nad tulevad või ei tule. Punkt ise jääb alles, ära jääksid ainult neli viimast sõna.

Juhataja

Suur tänu, härra Veetõusme! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Ma pean Ülemnõukoguga nõu. Võimalik, et kellelgi tuleb veel kõnetooli tulla. Kolleegid! Katkemise hetkel ei olnud läbirääkimised veel lõpetatud. Tõepoolest, tänaseks oli planeeritud kaasettekandega esinema ka härra Otsason. Härra Tiit Madelt laekus suuline ettepanek, et katkestada. Kui Tiit Made teeb ettepaneku kirjalikult, siis ma panen selle hääletamisele. Me kas katkestame või jätkame teist lugemist. Kas on sõnasoovijaid? Ei ole. Kas sellisel juhul võib lugeda läbirääkimised lõppenuks ja piirduda nende läbirääkimistega, mis toimusid kuni katkestamiseni? Ütleme, et see on meie kokkulepe. (Hääled saalist.) Ma saan aru, et Tiit Made ei nõua katkestamise hääletamisele panekut. Seda küsimust ei saa ka väga kaua edasi lükata, sest Otsason palus kolmapäevale lükata ja täna on tema esindajatega kõneldud. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker! Te näete, et keegi sõna võtta ei taha. Ma oletan, et siin on tegemist vaikiva nõusolekuga, ja mulle tundub, et teil ei jää midagi muud üle kui see hääletusele panna.

Juhataja

Sellisel juhul ma läheksin parandusettepanekute juurde. Kas Tiit Madel on protseduuriküsimus?

T. Made

Austatud eesistuja! Ma ei näe mingit põhjust esitada katkestamise ettepaneku kirjalikult. See on eetikaküsimus, see on Ülemnõukogu juhtijate, juhatuse küsimus, kas ta saab antud küsimusega seotud inimesed siia saali või mitte. Nii et kui te ei ole seda saanud, siis on see juhatuse viga, ja selleks, et te saaksite oma viga parandada, ei näe ma mingit vajadust teha teile kirjalikku ettepanekut katkestada küsimuse arutamine.

Juhataja

Aitäh! Mu süda valutab küll, Tiit Made, aga ma ei saa seda asja ka lõpmatuseni kuhugi lükata. Ilmselt arutame küsimust ikkagi edasi. Ma paluksin endale nüüd abiks jällegi Ants Veetõusme, et me saaksime koos parandusettepanekud hääletusele panna.

A. Veetõusme

Lugupeetud kolleegid ja kolleeg Tiit Made! Mul on ettepanek hääletada ka neid Eesti Panga ettepanekuid, mida majanduskomisjon vastu ei võtnud. Siis võib-olla ei oleks tõesti kellelgi pärast pretensioone, et ühe või teise poole arvamusi ei ole arvestatud.

Juhataja

See on kooskõlas reglemendiga, nii et ma palun siis selgelt ette lugeda.

A. Veetõusme

Esimene koht, kus meil tuleb hääletada, on Eesti Panga parandusettepanek jätta välja § 2 lg. 4 sõnad "vastavalt Eesti Vabariigi seadustele".

Juhataja

Teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 32.

Kas kõik mõistsid Eesti Panga parandusettepaneku sisu? Komisjon ei aktsepteerinud seda ettepanekut.

Lugupeetud kolleegid, kes on Eesti Panga parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 10 rahvasaadikut, vastu 38, erapooletuid on 18. Parandusettepanek ei leidnud toetust. Ma paluksin uuesti Ants Veetõusme appi!

A. Veetõusme

Järgmine hääletamine peaks toimuma § 8 lg. 2 asjus, kus on kaks ettepanekut, üks Eesti Vabariigi Valitsuse, teine Eesti Panga oma. Minu arvates peaks see vist olema konkurss-hääletus.

Juhataja

Nii me teemegi. See tähendab, et me loeme poolthääli.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Eesti Vabariigi Valitsuse ettepaneku poolt? Palun hääletada! Arvesse lähevad poolthääled. Selle ettepaneku poolt on 27 rahvasaadikut.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Eesti Panga ettepaneku poolt? Palun hääletada! 33 rahvasaadikut on poolt.

Alternatiividest on vastu võetud Eesti Panga ettepanek.

A. Veetõusme

Järgmine ettepanek puudutab § 9 lg. 2. Hr. Otsason pani ette lisada eelviimasesse ritta pärast sõna "riigivara erastamisest" sõnad "riigiaktsiaseltside aktsiaid". Edasi läheb jälle teksti järgi.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu mõistab Eesti Panga teise parandusettepaneku sisu? Mõistab.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Eesti Panga teise parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 30 rahvasaadikut, vastu 13, erapooletuid on 17. Teine parandusettepanek leidis toetust.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma teen ettepaneku hääletamisel siiski mitte kasutada selliseid määratlusi nagu Eesti Panga ettepanek ja valitsuse ettepanek. Me teame

väga hästi, et nende kahe vahel on teatud vastuolu, mida me püüame ületada. Peame hääletama ettepanekuid ikkagi sisulistena, mitte selle järgi, kes neid esitab. Ma palun seda märkust arvesse võtta!

Juhataja

Nüüd ma ei saanud aru. Igal seadusandlikul initsiatiivil on olemas autor ja autoril on olemas oma nimi, ja kui see ei ole just lausa ebakultuurselt ette kantud, siis pole mul mingit põhjust seda teistmoodi nimetada. Kui pank teeb oma ettepaneku ja valitsus teeb oma ettepaneku, siis on mõlemad meie reglemendi järgi seadusandliku initsiatiivi autorid.

V. Pohla

Seda küll, kuid me ei hääleta mitte Eesti Panga ettepanekut ja Eesti valitsuse ettepanekut, vaid teeme sisulisi otsuseid. Enne hääletamist peaks veel kord ütlema, milline on ühe või teise ettepaneku sisu, muidu me kuuleme seda vastandamist ja hääletame siltide järgi, mitte sisu järgi. Selles on minu ettepanek.

Juhataja

Protest on kategooriliselt ja järsult tagasi lükatud, sest kõigi seadusandlike initsiatiivide autoritel on nimi. On olemas Vello Pohla parandusettepanek, Ants Veetõusme parandusettepanek, Eesti Panga parandusettepanek ja majanduskomisjoni parandusettepanek. Initsiatiivi autorid on saadik, komisjon, valitsus, pank, partei ja veel keegi. Mul ei ole mingit põhjust nende nimesid häbeneda. Jätkan nii, nagu ma neid olen esitanud. Palun kõnetooli Ants Veetõusme!

A. Veetõusme

Järgmine parandusettepanek puudutab § 11 lg. 1 punkti 6. Valitsus pakkus välja täiendada seda sõnadega "vastavalt oma põhikirjale". Kui härra Roose jääb selle juurde, siis me peame hääletama.

Juhataja

Hr. Roose jääb selle ettepaneku juurde, see on vabariigi valitsuse ettepanek. Kas Ülemnõukogu mõistab valitsuse parandusettepaneku sisu? Mõistab. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on vabariigi valitsuse parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle

ettepaneku poolt on 35 rahvasaadikut, vastu 8, erapooletuid on 22. Valitsuse parandusettepanek leidis toetust. Jätkame.

A. Veetõusme

Järgmine oli valitsuse ettepanek § 19 kohta, mida komisjon ei aktsepteerinud. Kordan valitsuse muudatus ettepaneku veel üle, kuna paljudel ei ole kaasas esialgset varianti: "§ 19. Kommertsbankade välismaised asutajad ja osanikud. Välismaiste asutajate ja osanike osalemine kommertsbankade asutamises ja tegevuses toimub vastavalt Eesti Vabariigi seadusandlusele."

Juhataja

Kas Ülemnõukogu mõistab valitsuse teise parandusettepaneku sisu? Mõistab. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on vabariigi valitsuse teise parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 30 rahvasaadikut, vastu 18, erapooletud on 17. Teine parandusettepanek leidis toetust. Jätkame, palun!

A. Veetõusme

See on viimane punkt, mille osas ei jõutud kõigiga konsensusele. Teatavasti tegi härra Otsason ettepaneku § 33 seadusest välja jätta. Ma enne põhjendasin, miks me ei tohiks seda välja jätta. Nii et nüüd on sõna saadikutel.

Juhataja

Eesti Panga parandusettepaneku sisu seisneb selles, et § 33 välja jätta. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Eesti Panga kolmanda parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 17 rahvasaadikut, vastu 35, erapooletuid on 14. Kolmas parandusettepanek ei leidnud toetust.

Kas meil on veel parandusettepanekuid? Kas kellegi parandusettepanek on jäänud tähelepanuta, on unustatud? Ei ole unustatud. Kas me võime seaduse vastu võtta, arvesse võttes parandusettepanekuid?

Kolmanda lugemise nõuet ei ole mulle esitatud, panen seaduse hääletusele.

Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses"? Palun hääletada! On vaja 53 häält.

Ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 13 jäid erapooletuks. Seadus on vastu võetud.

Selle seaduse juurde käib ka rakendusotsus. Panen otsuse hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangaseaduses" kehtestamisest? Palun hääletada! 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 10. Otsus on vastu võetud.

Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi asutamisest

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Meil katkes ka neljanda päevakorrapunkti arutelu, mis puudutab Eesti Rahvuskultuuri Päästefondi asutamist. Me kuulasime ära sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni ettekande ja esitasime hulgaliselt küsimusi. Nüüd palume kaasettekandeks kõnetooli teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni esimehe härra Jaak Jõerüüdi.

J. Jõerüüt

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Algatuseks, minule antud aja piirides muidugi, täpsustagem asjaolusid. Kõigepealt: minu kui kaasettekandja roll on asjaolude kokkusattumuse tõttu mitmemõtteline. Kuid ma tahan öelda, et ma ei esine siin praegu liberaalina, ehkki ka meie fraktsioon on selle eelnõu esitaja. Ma ei esine siin ka kirjanikuna või loomeliitude kultuurinõukogu liikmena (ma olin seda pikka aega), kes tunneb asja seestpoolt, seegi ei ole praegu olulisim. Ka ei esine ma siin Tallinna Polütehnilise Instituudi majandusteaduskonna lõpetajana, kes on saanud suurepärase koolituse selles, kuidas ja miks plaanimajandus ja käsumajandus ei toimi. Olgu see kõik taustaks. Ma esinen siiski teadus-, haridus-, kultuurikomisjoni nimel ja avaldan komisjoni seisukohti.

Alakem sellest, kas niisugune fond on põhimõtteliselt vajalik ja kas see on selle saali põhimõtteliselt vajalik teema. Meie komisjonis nagu igas teiseski on esindatud erinevad poliitilised jõud ja me arvasime võrdlemisi ühemõtteliselt ning üksmeelselt, et on küll vajalik. See on just selle saali küsimus ja see on väga tähtis. Seda tuleks mõista minu arvates parlamendi kultuuripoliitilise sammuna, tulgu algatus kust tahes. Liati, eelnõu tuleb õige mitmest kohast parandada, osa parandustest on vägagi sisulised, mitte redaktsioonilised. Meeldiv on tõdeda – seda näitas teispäevane küsimustevoor ettekandjale –, et peale

tähelepanu, mida saadikud probleemile pühendavad, on ka selge, et me mõtleme problemaatilistes punktides võrdlemisi ühes suunas. Kuid enne nende probleemide ja paranduste juurde asumist, mida praegu juba on võimalik teha, veel mõned olulised rõhuasetused positiivse poole pealt.

Esiteks tahan rõhutada, et fondi loomine ja just selline loomine toob juurde ühe lisaallika kultuurile ning selle finantseerimisele.

Teiseks, me saame selle luua nii, et on loota rohket laekumist, erinevaid laekumisallikaid. See on väga oluline, sest vaadake, riigiasutus kultuuriministeerium on üks asi, mitmesugused individuaalsed stipendiumid, erialafondid – see on teine asi. Meie konkreetsetes olukorras tegeleme siiski hoopis teiselaadilise fondi loomisega.

Kolmandaks. Väga oluline on praegu tagada fondi tegevuse paindlikkus, võrdleme näiteks Kultuurifondi ja selle sihtannetustest tekkinud pidurdusseisu või siis olemasolevaid loomeliitude täiesti konkreetsete asjadega tegelevaid фонде.

Ja edasi, fondi juures on oluline, et me saame selle luua kiire vahendina enne, kui on võimalik vastu võtta kultuurkapitali seadus, mis absoluutselt loomulikult jääb perspektiivi. Selle kohta on ka muide ammendav seletuskiri olemas, aga ma arvan, et ma ei loe seda siin ette. Üldistatult tahan seega tuua välja, et me saaksime luua paindliku süsteemi, mis on just praegusel ajahetkel või ka lähematel aastatel erakordselt oluline.

Meil on juba tulnud komisjoni mõningaid põhilisi, mitte nüanssidesse, vaid põhimõtetesse tungivaid parandusettepanekuid ja komisjon on neid aktsepteerinud või ka ise lisaparandusi teinud. Nimetaksin nendest mõnda.

Loomulik oleks, et fondi nimetust tuleks muuta. Kas ta on ellujäämisfond, on ta kaitsefond, on ta eesti rahvuskultuuri säilitamise fond või veel midagi muud, jäägu teie otsustada. Ma ootan ettepanekuid. Edasi. Otsuse kolmas punkt tuleb loomulikult muuta ja ka siin on mitmed variandid võimalikud. Kas siin saalis kinnitatakse ainult fondi esimees või läheb ka esimees kinnitamisele Ülemnõukogu Presiidiumisse, selle juurde me tuleme veel tagasi. Neljandat punkti tuleb meie arvates samuti muuta. Me teeksime valitsusele ettepaneku, mitte ei nõuaks, vaid teeks ettepaneku eraldada valitsuse reservist fondile 1991. aastal 3 miljonit rubla. See on n.-ö. seeme. Edasi, prioriteetsete objektide loetelu ei ole meie arvates tarvis. See läheb maha. Praegu tuleks vaadata seda kui seletuskirja osa. Arvatavasti on targem silmas pidada paindlikkust kui pidevalt vaielda kinnistatud prioriteetide või nende muutmise üle.

Veel üks põhimõtteline muudatus. Alates esimesest punktist ma soovitaksime kõrvaldada sihtannetuse ja sihteraldise mõiste. Te saate väga hästi aru, mida see muudab majanduslikult fondi tegevuse käigus. Nimelt, see ongi praegu eksisteeriva Kultuurifondi praktikas mitme

aasta jooksul läbiproovitud teguviis, mis on osutunud piduriks ega vasta meie eesmärkidele. Vastavalt läheks maha ka terve punkt 9.

Projektis on fondihoidja ja fondi tegevdirektori mõiste. Me arvame, et asi on palju lihtsam ja arusaadavam, kui me fondihoidja mõistet sisse ei too, vaid piirdume tegevdirektoriga. Siia juurde ma lisaksin, et ka bürokraatiast võiks kohe rääkida, bürokraatiat oleks sellel fondil minimaalselt vaja. Minu arvates piisaks kahest palgalisest ametnikust, ei enam. Edasi. Kogu neljas osa, kui vaatate eelnõu, käsitleb fondi juhtimist. See neljas osa tuleks tervenisti ümber kirjutada ja parandada. Nimelt ei ole praegu selge fondi nõukogu koosseisu ja esimehe kinnitamine ning kujutletav rotatsioon. Selle lahtikirjutamisel on ka mitu lahendust ja me ei taha teha vaidlusküsimust sellest, kas Ülemnõukogu kinnitab fondi esimehe ja vastavad komisjonid kinnitavad nõukogu koosseisu või toimub see teisiti, tegevus jaotub näiteks Ülemnõukogu Presiidiumi ja alatiste komisjonide vahel. Küll aga tuleb tähele panna, et meie oludes on Ülemnõukogus haridus-, teadus- ja kultuurikomisjon ning ajakirjanduskomisjon, mõlemad sisuliselt eesti kultuuriga tegelevad komisjonid. Ajakirjandus moodustab praegu erakordselt olulise osa eesti kultuurist ja seepärast on täiesti loomulik nii neljandas osas kui ka mõne järgmise osa vastavates lõigetes lisada kultuurikomisjonile ajakirjanduskomisjon, nii-öelda kinnitaja ja otsustaja rollis.

Head kolleegid! Ettepanekuid ja täpsustusi, nii suulisi kui kirjalikke on loomulikult veel tulemas ja juba ettekande ajal tekkinud elavat mõttevahetust arvestades on meie komisjonil konstruktiivne ettepanek. Pärast oma tänast kaasettekannet vastan ma meelsasti küsimustele, kui neid on. Soovitaksin jätkata sõnavõttudega, nii nagu see ette on nähtud. Meeldiv oleks, kui me jõuaksime täna sõnavõttudega ühele poole. Kui ei, siis oleks meeldiv, kui me jõuaksime sõnavõttudega sellel istungjärgul ühele poole. Komisjon teeb ettepaneku anda teile veel aega parandusi ja täiendusi esitada, ning et me saaksime neid korralikult sõnastada ja läbi mõelda, siis langetada otsus järgmisel, 41. istungjärgul. Ehk teisiti öeldes, pärast sõnavõtte selle küsimuse käsitlemine katkestada ja jätkata 41. istungjärgul.

Kuid ma tahan ühte ja teist veel lõpuks lisada. Ka praeguse põhikirja eelnõu puhul on meil ilmselt võimalik sukelduda mitmesse kõrvalmotiivi. Näiteks arutada kujuteldavate, tulevaste intriigide üle. Arutada mitmesuguse sõnastuse üle, semikoolonite ja koolonite üle ja paljude detailide üle. Ja sellega pikendada protseduuri ja leida vaidlemisainet. Ma soovitaksin läheneda teisiti. Esitagem omale küsimus, kas leidub fondi praeguse põhikirja eelnõu teksti midagi, mis kahjustaks Eesti rahvast, mis kahjustaks tekkivat majandust, mis kahjustaks tekkivat riiki või mis tekitaks vaieldamatuid, praegusest suuremaid sotsiaalseid pingeid mis

tahes sfääris. Positiivsest poolest räägiti eile ja ka mina rääkisin sellest täna. Kui aga nimetatud negatiivset ei leidu, siis ma panen ette lihtsalt tegutseda konstruktiivselt.

Auväärt Ülemnõukogu! Me oleme kõik tahes-tahtmata Eesti poliitilise kultuuri indikaatorid. Mitte ainsad, kuid küllaltki palju vaadeldavad. Ärgem unustagem, et ka poliitika, samuti nagu aiandus, nagu koosolekute pidamise tehnika, nagu jahilaskmise õpik, iseäranis igapäevane elu – see kõik kuulub otsapidi kultuuri. Kõige jaoks me fonde luua ei saa. Rahvuskultuuri tugisammaste eest hoolitsemine on aga vältimatu, see on meie kohus ja see on ka võimalik. Muidugi, kõik on kõigega seotud, aga see on üks teine ja palju pikem teema.

Kultuuri võiksime võrrelda näiteks seeneniidistikuga, mille puhul on teada, et ainus mood teda käsitleda on teda lihtsalt mitte purustada. Me ei saa tellida ühes territooriumi punktis ühel kindlal ajal puravikku. Niimoodi ei saa me ka kultuuris tellida ühel aastal, ühel alal tippu. Kuid ei seda tippu ega seda puravikku ei teki, kui me oleme niidistiku hävitanud või purustanud või lasknud tal hukka saada. Mõelgem, muide, Balti Ühispank ja Tartu Kommertspank on, nagu selgub viimaste päevade lehtedest, taibanud kultuurisponsorluse olemust. See on äärmiselt meeldiv fakt. Kas meie oleme sel teel mõistmatumad? Meil ei ole eriti palju raha, kuid meie käes on hoovad ja need on küllalt mõjukad.

Ja veel sellest saalist ja selle saali küsimusest lõpetuseks. Me oleme siin saalis rääkinud palju ja räägime edaspidi teemadel, mida võib jagada tegelikult kolmeks. Need on poliitika, majandus ja keskkond (kui me peame silmas ühel ajal nii sotsiaalkeskonda kui looduskeskkonda). Need kolm terminit märkigu selle parlamentaarse ruumi kolme mõõdet, see on ilmselt nii selles näites. Kui me tahame siin parlamentaarses ruumis asuda tõelisesse aegruumi, siis on meil tarvis ka ajamõõdet. Ja selles näites tundub mulle ainsa võimaliku ajamõõtena kultuur. Proovigem siis oma parlamentaarsesse eluruumi see meid kõiki rikastav ajamõõde palju olulisemalt sisse tuua, kui see on senini olnud. Ma tänan tähelepanu eest ja vastan meelsasti küsimustele, kui neid on!

Juhataja

Suur tänu! Vähemasti kolm küsimust on kindlasti. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Jõerüüt! Teil ei pruugi kahelda, et need küsimused, millest te rääkisite, on mulle samavõrra hingelähedased nagu teile ja mind ei ole veenda selles asjas vaja. Kuid ometi on mul olulised kahtlused ettepanud projekti suhtes ja seetõttu on mul küsimus, miks komisjon ei arutanud selle probleemi lahendamisel lihtsamalt ja loogilisemalt. Nimelt võiks

teha ettepanekud maksuseaduse muutmiseks, mis vabastab kultuurile tehtavad annetused tulumaksust, ja suurendada vastavalt selle 2 miljoni võrra, kui see niimoodi saadaval on, kultuuriministeeriumi eelarvet. Ma ütlen ära põhilise kahtluse, mis mul selle projekti suhtes on. Praeguse variandi kohaselt on nii, et kui näiteks mõni Viljandi ettevõtte või firma tahab toetada "Ugala" teatrit, siis peab ta seda tegema läbi Tallinnas loodud uue kontori, mis kindlasti on ka luksustubades, nagu on Kultuurifond. Läbi selle kontoriga loodud nõukogu, kus hakatakse arutama, et võib-olla vajab rahvusmeeskoor suuremat abi kui "Ugala" teater. Ma arvan, et see arutelu on üldse objektitu, kuid kui te nüüd vastate, et annetus tuleb siiski kohe sinna, kuhu ta oli määratud, siis küsin, milleks on vaja kogu seda ringi ja kogu seda kontorit. Miks me loome juurde mingeid struktuure, kui seda asja saaks ju teha otse? Selles ongi küsimus.

J. Jõerüüt

Ma ei oska öelda, kas ma vastan rahuldavalt, sest see on tõepoolest lõputu teema, aga ma ei näe ka mitte mingisugust viga selles, kui keegi kellelegi üldse raha annab, see toimib niikuinii. Mis puutub sellesse, et võime muuta maksuseadust, siis see on omaette teema ja tuleb natukese aja pärast meil niikuinii ette. Mis puutub aga sellesse, et muuta maksuseadust ja selle arvel suurendada kultuuriministeeriumi eelarvet, siis on mu vastus väga lihtne. Jagades kõiki neid kahtlusi, kuidas asjad ikkagi hakkavad käima, saab ju igaüks väga hästi aru, ka minu nimekaim seal tagapingis, milline vahe on fondil ja ministeeriumil. Kui me vaatame 2. osa (fondi tulud võivad koosneda väga erinevatest laekumisallikatest tulevatest rahadest), siis on ju meile vist nii majanduslikult kui kultuuripoliitiliselt päris selge, et paljudelgi juhtudel ei tuleks nendest allikatest raha ühte riigiasutusse ehk ministeeriumisse, vaid läheks ikkagi sinna, kus eesotsas on ainult nii-öelda prominentsetest kultuuriinimestest koosnev nõukogu. See on sotsiaalsühholoogiline tõsiasi ja mina ei suuda seda muuta ka siis, kui ma seda väga tahaksin.

T. Mets

Härra Jõerüüt! Rahvuskultuuri päästefond kui institutsioon eesti kultuuri arengus ei kuulu vaidlustamisele. Kogemusi meil siin juba on. Ülemnõukogu eraldas ajakirjandusele dotatsiooniks 2,8 miljonit rubla, see on muidugi näide. Raha jaotamisel selgus, et see oli rohkem kui subjektiivne. Nii rabas ajakiri "Vikerkaar" õigustamatult endale kõige suurema suutäie. Kas hr. Jõerüüt näeks võimalust uue fondi summasid õiglasemalt kasutada, et pärast ei tekiks selliseid arusaamatusi, nagu meil hiljutine praktika esile tõi?

J. Jõerüüt

Armas Tõnis Mets! Üks kahtlus on meil mõlemal ühesugune, aga tunnistagem see pigem objektiivseks tõsiasiaks. Igasugune raha jagamine eile, eelmisel kuul, Eesti Vabariigis 1920. ja 1930. aastatel kultuurkapitali järgi või kusagil mujal tekitab paraku alati mõnes kõrvaltvaatajas tundmuse, et tegemist on subjektiivsusega. Kui suur on subjektiivsuse määr, on väga raske hinnata. Selleks ju mõõdupuud ei ole. Igatahes mul on tunne, et lahendus ei ole lisaallikate vähendamises, vaid siiski paindlikkuse suurendamises ja lisaallikate suurendamises. Ma ei näe siin imerohu võimalust, küll aga näen seda, et iga terakene selles sfääris, mida, ma kordan, ma päris hästi tunnen, siiski mõjub.

P. Priks

Lugupeetud hr. Jõerüüt! Nagu ma aru sain, te soovitasite punkti 9 üldse välja jätta. Mul tekkis selline mõte, et kas me selle väljajätmisega järsku ei kaota üksikisikust annetajaid. Küsimusi ei teki riigieelarveeraldiste puhul, aga just üksikisiku annetusega. Harilikult annetab üksikisik ikka mingi kindla asja jaoks. Kas me neid nii eemale ei lükka? Aitäh!

J. Jõerüüt

Aitäh küsimuse eest! See teema on olnud korduvalt arutusel komisjonis ja kohvilaudades, ning isegi mitte ainult viimaste nädalate jooksul, vaid tegelikult juba paar viimast aastat. Ja seotud on see eksisteeriva Kultuurifondiga. Me lihtsalt peame oma kogemustest õppima. Jah, võib-olla me kaotame sihtannetaja, ma ei eita seda, aga praegu on meil niisugune kurb olukord. On terve suur, mitu korda avaldatud nimekiri sihtannetustest, mis lihtsalt istuvad Kultuurifondis, ja need on keskeltläbi à 67 rbl. Mingisugune honorar on näiteks üle kantud selle ja selle inimese mälestuses jäädvustamiseks, 38 rbl. sellele või sellele majamuuseumile. Ja vaat seda on praktiliselt võimatu kasutada. Heast tahtest on sündinud nii palju surnud raha, et me lihtsalt pidasime vajalikuks majanduslikult teistsugune lahendus leida. Just nimelt ilma sihtannetuseta on selles metsikus inflatsioon, mis meil praegu on, võimalik raha kohe kasutada ja see on hädavajalik. Inflatsioonist ei ole mõtet pikalt rääkida. Praegu istub suur hulk heade inimeste raha ja inflatsioon närib seda otsast üha suuremate suutäitega.

T. Made

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleeg Jõerüüt! Eesti kultuuri finantseerimine on ahastamapanevalt masendavas olukorras, see on tõsi, ja teie algatus on teretulnud, et pöörata meie üldsuse tähelepanu sellele. Kuid kas teile ei tundu, et see on liiga keeruline tee, mis te

ette võtate? Kas ei oleks võinud näiteks mõelda niimoodi, et Ülemnõukogu kaudu nõuda praegu valitsuselt tema reservfondist 10 milj. rbl. sihtfinantseerimiseks, ükskõik siis missugustele objektidele, mida kultuuritöötajad vajalikuks peavad. Oleks olnud lihtne ja selge tee. Teine samm: nõuda ettevõtte tulumaksupoliitika muutmist selles suunas, et ettevõtetal tekiks stiimul kultuuriobjekte finantseerida, enne kui nad maksu maksma hakkavad. Nii oleks asi olnud palju lihtsamini lahendatav. Praegu on see keeruline, vaevaline, pikaajaline tee. Aitäh!

J. Jõerüüt

Aitäh, kolleeg Made! Ühes asjas me räägime päris ühte keelt – see on võimalik ettevõtetele stiimulite loomine. Ja nüüd ma põikan küll teise teemasse, aga olgu see siis selgituseks. Liberaalid on proovinud seda paar korda omapead juba algatada ja on pidanud ka valitsuse esindajatega läbirääkimisi. Nimelt teemal, et muuta seda ettevõtte brutokasumi 5%, näiteks muuta see maksuvaba viis protsenti kümneks protsendiks või hoopiski see protsent kaotada. Me oleme oma fraktsiooni ja valitsuse esindajate vahelistes ametlikes kokkupuudetes leppinud kokku, et niikaua kui ei ole tagasisidet – selle aasta esimesed kuud on vist liiga lühike aeg –, ei saa seda asja käsitleda. Niipea kui on mingisugunegi ettekujutus, kuidas see seaduse punkt töötab, tuleme kohe küsimuse juurde tagasi. Tähendab, ma olen täpselt sedasama meelt, et sponsorlust tuleb ka hoopis teiste aktidega ergutada.

Mis puutub aga sellesse, et küsida kohe rohkem raha, teha sellest üks ilus kamakas valmis ja hakata jagama, siis inimlikult oleks see muidugi imetore. Kõige toredam oleks, kui 10 miljonit oleks pealegi dollarites ja ma saaksin seda kõike jagada nendele üle Eesti laiali olevatele vaestele kultuuriasutustele. Tee on praegu võib-olla keerulisem, kuid tuletagem rahulikult ja majanduslikult meelde: riigieelarvetest saavad raha kultuuriministeerium ja haridusministeerium, saab teadusfond ja saavad teisedki asutused, mis kaudselt või otsesemalt kultuuriga kokku puutuvad. Praegu on küsimus hoopis milleski muus. Ja seda on ka seletuskirjas minu arvates võrdlemisi ilusti analüüsitud. Võib-olla on meie tee keeruline, kuid me peame siiski ette nägema seda, et luua niisugune annetamise võimalus, mille vastu väga erinevad annetajad tunnevad mingisugust usaldust. Ma saan aru, et minu vastusest võib hargneda järgmine küsimus: kuidas luua usaldust ühe või teise fondi vastu? See on omaette teema, see sõltub fondi pealikust, see sõltub fondi nõukogu koosolekust vaieldamatult, kuid üks asi on selge: kui me niisugust teed astuma ei hakka, siis jääbki kõik muu teooriaks. Sellest oli ka eile pikalt juttu ja ettekandja Rein Veidemann rääkis sellest juba. Praeguses majandusseisus on eesti kultuuri põhisambad sellises seisus, et need vajavad nii materiaalsel

kui moraalset, ma toonitan seda, siit saalist ja riiklikult tasemelt tulevat toetust. Ma olen selles lihtsalt veendunud.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker! Ma ei saa aru, kas me vastame küsimustele või on läbirääkimised. Ma tahaksin sõna võtta.

Juhataja

Ei, praegu on veel küsimuste esitamine.

Ü. Uluots

Siis ma vabandan.

J. Allik

Lugupeetud härra Jõerüüt! Te vist ei saanud minu küsimusest aru, tähendab, te ei vastanud sellele, mida ma küsisin. Loomulikult, ma ei ole mõelnud, et keegi hakkab kultuuriministeeriumile annetusi tegema. Ma arvasin, et need valitsuselt saadaolevad 2 miljonit võiks lihtsalt ministeeriumile kanda, ülejäänud annetused aga, mis Eestis kultuurile tehakse, vabastada tulumaksust. Siis ei ole vaja mingit aparaati ja igaüks võib teha annetuse tõesti sinna, kuhu ta tahab selle raha saata. Ühtlasi tahan ma öelda, et kui sellest projektist jääb välja punkt 9, nimelt sihtannetused, siis ma hääletan täie vastutustundega projekti vastu, sest ma saan suurepäraselt aru, et ükski kultuuriasutus, eriti veel Tallinnast kaugel olev, kellel ei ole kätt selle fondi nõukogus, sealt mingit raha saama ei hakka. Mul on siin isiklik kogemus – Viljandi vanamuusika kapellile kerjati riiete ja pillide ostmiseks Eesti Kultuurifondist toetust kahe aasta vältel ja see on jäänudki tulemusteta. Praegune Kultuurifondi nõukogu, kuhu kuulub ka härra Veidemann ja mida juhivad härra Kangilaski, on kindlasti väga prominentne, vaevalt uue fondi nõukogu veel prominentsem saab olema. Nii et sihtannetused peavad kindlasti olema, muidu on see puhas korrupsioon. Aitäh!

J. Jõerüüt

Armas nimekaim! Ma ei taha alustada meie kahe vahel diskussiooni, kas sihtannetused on piduriks või on nad tingimata vajalikud. Kui teisiti ei saa, siis tulevad loomulikult parandusettepanekud hääletusele. Küll aga ütleksin ma, et võib-olla just nimelt osal annetajaist on palju head tahet, nad on kompetentsed majanduselus, põllumajanduses või

muus, kuid mäletavad ehk ainult "Vanemuist" ja "Estoniat", aga vaat sedasama pisikest ääremaa kultuuripunkti või kultuuriinstitutsiooni ei mäleta mitte nemad, vaid siiski asjaga natuke kursis olevad inimesed. Samal ajal ma jagan muidugi kahtlust, et kui tekib jälle uus bürokraatia, kes garanteerib, et ta ei jaga mitte ainult omadele poistele jne., jne? Kuid oma kaasettekandes ma vist puudutasin seda punkti, et ärgem hakakem kõiki tulevasi intriige ennustama, me võiksime tegelikult kõikides sfäärides elu lõpetada ja asuda ainult ennustama, mis läheb pahasti.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Lubage, ma toon natuke selgust asjasse. Nimelt, Ülemnõukogu komisjon, kelle esimees esineb teie ees ettekandega, tegi ettepaneku pidada täna veel läbirääkimisi, kuid katkestada selle teema arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul. See ettepanek on reglemendiga kooskõlas, nii et ma ei pea seda isegi hääletamisele panema. Vaadake aga nüüd kella ning otsustagem, kas me soovime täna ka tööpäeva pikendada, et kuulata ära kõik sõnasoovijad, või mõeldakse ehk mõned ettepanekud tagasi võtta. Nikolai Aksinin.

N. Aksinin

Lugupeetud Ülo Nugis! Lugupeetud ettekandja! Võib-olla ma ei räägi sellest õigel ajal, aga varsti on Slaavi Kultuuriseltsi festival. Selle ürituse finantseerimine ei ole praegu veel päris selge, kuigi me arutasime seda küsimust siin parlamendis. Kuidas te üldse sellesse üritusse suhtute? Teine küsimus. Kas te teate, et Slaavi Kultuuriseltsi rongkäik lauluväljakule ei tohi kulgeda läbi kesklinna tänavate? Neile on määratud marsruut mööda teisejärgulisi tänavaid.

J. Jõerüüt

Minu vastused on lühikesed. Ma suhtun kõikidesse kultuurinähtustesse suurima sümpaatiaga, tulgu nad mis rahvuse hingepõhjust tahes. Mis puutub nüüd teise küsimusse, siis tundub mulle, et ma ei ole pädev vastama, see peaks minu arusaamise järgi kuuluma Tallinna linnavalitsuse kompetentsi.

Juhataja

Suur tänu! Samas ma tuletan meelde, kolleegid, et me arutame siiski praegu rahvuskultuuri päästefondi. Täna me laiemat teemat ette ei võta. Ivar Raig.

I. Raig

Täna, austatud spiiker! Härra Jõerüüt! Kas rahvuskultuuri päästefondi põhikirja sätted on kooskõlas selliste fondide rahvusvaheliste normidega? Ma pean silmas seda, et need fondid peaksid olema tõepoolest heategevuslikud, kasuandvad fondid, et sinna oleks võimalik põhikirja alusel annetusi teha ka rahvusvahelistel organisatsioonidel, kes neid sätteid kindlasti järgivad. Kas rahvusvaheline ekspertiis on tehtud? Täna!

J. Jõerüüt

Vastan otse: rahvusvaheline ekspertiis ei ole tehtud, aga samal ajal küsimuses peituv soov, nagu ma sellest aru saan, on meil ilmselt üks. Mulle tundub, et me ei komista liiga suurtele takistustele ja seda eesmärki, mis küsimuses sisaldus, me peame tingimata silmas. Kui me siin veel põhimõtteliselt fondi loomise üle vaidleme ja parandusettepanekuid teeme, saame ka seda küsimust kontrollida.

Juhataja

Suur tänu, Jaak Jõerüüt! Tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Meil on jäänud ametliku tööaja lõpuni 8 minutit ja sinna sisse mahub täpselt üks kõne. Peale seda ma panen Ülemnõukogu ette küsimuse, kas pikendada tööpäeva või mitte. Juhan Telgmaa, palume kõnetooli!

J. Telgmaa

Ma loodan, lugupeetud kolleegid, et te ei pane mulle pahaks võhiklikku ülesastumist, kuid nende võhikute taskust hakkab see raha kas otseselt või kaudselt tulema, mis sinna fondi läheb. Aga minu järel saab sõna asjatundja, see parandab asja. Üritus annab minu arust väga vähe lootust. Samas on aga eesti kultuuri olukord kahtlemata sügavalt muret tekitav ja seda tema kõikides avaldustes. Mõni miljon, võib-olla kümmekond, mida see rahvuskultuuri päästefond võib kokku tuua, ei päästa eriti midagi. Ja ei maksa vist loota, et praeguses majanduslikus laoses on endiselgi ebapiisaval tasemel võimalik toetada kultuuri tema kõikidel tasanditel küllalt professionaalsete tippudeni välja. See pole lihtsalt võimalik. Samuti pole mõtet rünnata siin mingite rahvuste või ma ei tea mille poolt. Midagi nähtavasti on määratudki varjusurma või pärisurma, just midagi sellest, mida me siin oleme harjunud kultuuriks nimetama. Võib-olla see ongi objektiivne protsess. Tundub, et sellises olukorras, kui üldse midagi päästa, peaks püüdma päästa kõrgkultuuri tippkollektiive. Võib-olla suudab end ise majandada Kaie Kõrb, aga mitte ialgi eesti ballett, võib-olla Peeter Lilje, aga mitte

iialgi ERSO. Vahest suudab ennast majandada kunstnik, kes müüb töid välismaale, aga mitte iialgi see, kellelt telliti seni võib-olla monumentaalkunsti suuri šedöövreid. Sest tellijaid on vähemaks jäänud. Ja teisest küljest, viimase aja isiklikud kogemused teatritest ja kontserdisaalidest on ka kaunis nirud. Tundub, et huvi asja vastu on langenud mõlema poole pealt, nii tegija kui vaataja poolt. Piletid on kallid, täissaalid tulevad tippteatritel, ei mujal. Mulle senitundmatu oli kehv kogemus "Vanemuise" balletietendusest, kus publikut oli 2/3 saalist. Veidi rohkem rahvast, aga kaugeltki mitte täissaali pole ka ERSO abonementkontserdil, mis peaks olema selle orkestri üks tippüritusi üldse läbi hooaja kestva sarjana. Nähtavasti mõjuvad need totralt suured raskused kõige tühisema igapäevamure lahendamisel nüristavalt nii kultuuri tarbijale kui ka tegijale. See kõik näitab, et omal jõul, s.t. tegijate ja konkreetsete tarbijate jõul siin midagi ära ei tee ja midagi välja ei vea. Ja on ju teada, et kultuur ei majanda end kusagil ise.

Keda siis see päästefond saaks realselt aidata? Nähtavasti siiski ainult üksikuid tippkollektiive üksikutel juhtudel, aga võib-olla on see ka asi. Ehk peletab see kas või üheks kontserdiks tulpimuse ERSO muusikute näolt. Võib-olla saaks kümnekond noort meest minna laia maailma õppima, nii nagu heal Eesti ajal Eesti kunstnikud käisid, võib-olla saaks ka mõni arhiiv uue sisustuse või uued riiulid, asi oleks seegi.

Ma rõhutan veel kord, et see teema, millel ma kõnelen, on kõõgipoolelt mulle kaunis vähe tuttav ja sellepärast ma ei teekski ettepanekuid. Siiski tahaks väljendada toetust eelnõu esitajatele, jagada nende muret ja anda ka paar soovitusi nii initsiaatoritele kui saalile.

Ma esiteks toetaks väga selles kirjas toodud põhimõtet, et fondi nõukogu peaks koosnema ainult tippkultuuri tegelikest tegijatest, kes on riiklikult kultuuriringkondades tingimusteta lugupeetavad. Usun, et seda väikest raha, nii vähestele kui seda üldse saab anda, on võimalik ainult selles seltskonnas jaotada.

Teiseks soovitaksin loobuda teise punkti seitsmendast alapunktist. Las äritegemine jääb ikkagi äri meestele ja majandustegevust peaks hoopis tugevdama Kultuurifond, mis on riiklik institutsioon. Mul on lihtsalt tunne, et praegu väljapakutud fondi põhikirja vaimuga ei ole see punkt sugugi kooskõlas.

Ja kolmandaks. Põhikirja punktis 8 tuleks kontrollida, kas see on ikka täies vastavuses Eesti Vabariigi maksuseadustega, ja võib-olla tõesti hoopis mõelda selle peale, mida pakkus Jaak Allik, s.t. täiustada meie maksuseadusi.

Nagu ma ütlesin, need on ainult soovitusel, millega eelnõu esitajad võivad toimida oma äranägemise järgi. Kuid siiski, lugupeetud kolleegid, loogem see fond kas või näitamaks kultuuriinimestele, et Ülemnõukogu on neid kuulnud, ja kui ta ka pole praegu suuteline

midagi põhimõtteliselt olukorda parandavat ette võtma, siis vähemalt mõistma ja kaasa muretsema küll. Kuigi jah, kõige selle juures tuleb mulle vägisi meelde tuttav olukord lehmalaudast, kus midagi reaalselt inimeste heaks teha suutmata antakse lüpsjale orden. Aga olgu kuidas on, mina olen poolt, kuigi ma sellest eriti midagi ei looda. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kell on 17.59. Meil on vaja otsustada, kas pikendame tööpäeva. Endiselt on jõus kaasettekandja ettepanek, et küsimuse arutelu katkestatakse ja jätkatakse järgmisel istungjärgul. Laekunud on üksainukene parandusettepanek Ülo Uluotsalt. Praegu sõnasoovijaid ei ole. Palun, Pavel Jermoškin!

P. Jermoškin

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud saadikud! Kuulanud ära ettekanded ja vastused esitatud küsimustele, jõudsime minu arvates järeldusele, et eesti rahvuskultuuri olukord vabariigis on tõepoolest vilets. Sellest lähtudes teen ettepaneku arutada lõpuni küsimus, mis just täna päevakorda võeti, ja pikendada istungi tööd.

Juhataja

Siis me läheksime vastuollu juba tehtud ettepanekuga, mida ei vaidlustata. Meie relemendis on selgelt öeldud, et katkestamise ettepaneku teeb ettekandja või kaasettekandja. Ka ettekandja tegi ettepaneku ja meil jääb üle seda ainult aktsepteerida. Ta tegi ka ettepaneku kuulata ära sõnavõttud, aga sõnavõtu või kõne taotlejad on oma soovid maha võtnud ja meil on probleem ära langenud. Nii et selle teema juurde tuleme järgmisel istungjärgul.

Homme algab istung nagu ikka kell 10. Alustame relemendi muudatusest. Head õhtut!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

40. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

16. mai 1991

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra osalise muutmise ja täiendamise kohta

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Alustame 40. istungjärgu viimase istungiga. Kontrollime, palju meid on. Kohaloleku kontroll. Kohal on 62 rahvasaadikut, puudub 42.

Lugupeetud kolleegid! Me ei ole sellel istungjärgul veel käsitlenud päevakorrapunkti, mis puudutab Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muudatust. Palume kõnetooli Ülemnõukogu liikme Valeri Koisi!

V. Kois

Kui te olete seaduseelnõu läbi vaadanud, siis teate, et see puudutab valitsuse moodustamise ja errumineku korda, sealhulgas sunnitud errumineku korda.

Enne kui seda eelnõu arutama hakata, tahaksin teha kolm selgitavat märkust.

Esiteks tahan märkida, et me mõistame mingit nähtust sageli paremini, kui see on seotud millegi konkreetsega. Seepärast võidakse esitatud eelnõust aru saada nii, et see on sihitud Eesti Vabariigi praeguse valitsuse vastu. Kui me hakkasime seda õiguskomisjonis arutama, siis tekkis isegi seal vaidlus, kes peab selle eelnõu teile siin esitama. Minu meelest tehti kõigepealt selline ettepanek Kaido Kamale, aga tema keeldus kohe, sest oli kindel, et siis arvatakse tingimata, et just tema tahab praeguse valitsuse laiali saata. Ka sõltumatute demokraatide esindaja härra Eller ei olnud nõus seda tegema. Tema sõnutsi oleks seda võidud sõltumatute demokraatide intriigiks pidada. Keeldus ka Hallaste. Lõppude lõpuks otsustati, et kuna tegemist on delikaatse ja ohtliku asjaga, siis peab selle Ülemnõukogule esitama naine. Lepiti kokku, et seda teeb Ülle Aaskivi. Ent tema sõitis kahjuks ära ja seepärast pidin mina kui asja algataja teie ette astuma. Palun saage aru, et see seaduseelnõu ei käi konkreetse valitsuse kohta!

Teine märkus on järgmist laadi. Saan väga hästi aru, et see ei ole reglemendiküsimus, vaid puudutab rohkem põhiseadust. Selle seaduseelnõu asemel oleks muidugi pidanud olema kolm dokumenti. Esiteks põhiseadus, teiseks seadus valitsuse kohta ja kolmandaks siis Ülemnõukogu reglement. Kuna me aga ise jääme seisukohale, et meil riiki pole, on teatud seisund ilma põhiseaduseta ja me juhime oma tegevuses põhiliselt ajutisest korrast, siis ma arvan, et te toetate ideed lahendada ka kõnealune küsimus ajutise variandina selle reglemendi raames.

Kolmas märkus puudutab taas meie konstitutsioonilisi sätteid. Asi on selles, et meil pole kindlaks määratud riigipea mõiste – kes see on. Ühtedes küsimustes oleks see nagu Ülemnõukogu Presiidium, teistes küsimustes aga kogu Ülemnõukogu. Esitatud seaduseelnõus kajastuvad ka need lahendamata vastuolud. Kuid need tulenevad riigi, Ülemnõukogu ja selle presiidiumi praegusest staatusest. Käesolevas seaduseelnõus on neid võimatu lahendada, kuni me pole ise kindlaks määranud riigipea staatust ning õiguste ja kohustuste subordinatsiooni meie võimuorganites. Seepärast on mõningane ebatäiuslikkus seaduseelnõus juba nii-öelda algselt sees, seda on võimatu vältida. Ja seetõttu paluksin suhtuda küsimusse pisut leebemalt. Minu arvates on see ajutine dokument. Kui me käesoleval aastal võtame vastu mingisugused põhiseaduse alused, siis saab need vead parandada.

Nüüd aga lähemalt seaduseelnõust. Tahan öelda, et selles on neli uut põhiaspekti, mida pean selgitama. Esimene on see, et siin on võetud kasutusele selline uus mõiste nagu ministrite kabinet. See kinnitatakse ühekorraga. Praegu kehtivas Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seaduses valitsuse kohta (mis küll eriti ei toimi) on kirjas, et Eesti valitsus koosneb valitsuse esimehest ja ministritest, kusjuures me määrame kohale esimehe ja seejärel kõik ministrid eraldi. Käesolevas seaduseelnõus soovitatakse seda korda muuta. Jutt on ministrite kabinetist kui ühtsest tervikust, mida võib ainult ühekorraga kinnitada. Mida see annab? Eelkõige seab see kindlatele rööbastele fraktsioonide ja parteide omavahelised suhted parlamendis. See annab neile võimaluse korraldada eelnevalt konsultatsioone, moodustada koalitsioonivalitsus ja kontrollida, et see valitsus just nimelt selles koosseisus kinnitatakse Ülemnõukogus. See on üks seaduseelnõu põhiseisukohti.

Teiseks. Nagu näete, selles on muudetud hääletamise korda. Seaduseelnõu soovib valitsuse ametisemääramise ja laialisaatmise puhul lahtist hääletamist. Lugupeetud kolleegid! Peaaegu kõigis demokraatlikes parlamentides peetakse üldse normaalseks lahtist hääletamist peaaegu kõigis küsimustes. Salajane hääletamine toimub ainult parlamendisestest asjades, näiteks spiikri valimisel. Kõik muu otsustatakse tavaliselt lahtise hääletamisega. See kätkeb endas nii positiivset kui ka negatiivset. Negatiivne on seotud sellega, et kõik oleme pärit totalitaarsest

süsteemist ja pole mingit tagatist, et me sinna tagasi ei satu. Me kõik oleme harjunud kartma tagajärgi, kui me avalikult ütleme midagi kellegi vastu, rääkimata juba valitsuse vastu väljaastumisest. See tähendaks ju siis riigivastast, valitsus- ja rahvavastast tegevust ning järelikult muutuks inimene otsekohe rahvavaenlaseks. Kõik oleneb sellest, milline poliitiline struktuur kogu Eestis ja parlamendis välja kujuneb. Kui totalitarism, siis see on tõepoolest väga hea vahend, et kontrollida iga üksiku saadiku käitumist. Siiski arvan, et Eesti ja kõik meie, siin elavad inimesed, oleme juba küllalt küpsed, et seda ohtu vältida. Pealegi, kui me jätame sisse lahtise hääletuse, siis on see veel üks ajend kõigile saadikutele ja parteidele püüelda selle poole, et meie riik oleks tõeliselt demokraatlik, mitte ainult nime poolest. Teist väljapääsu pole. Positiivne on käesolevas seaduseelnõus see, et esmakordselt saame tuua kogu kulissidetaguse võitluse avalikkuse ette, sest poliitiline võitlus peab normaalsetes tingimustes olema avalik. Fraktsioonide seisukohad peavad olema selged ja nendel peab olema teatud sisemine distsipliin. Meie praegune salajane hääletamine muudab parlamendi džungliks – ma võib-olla liialdan pisut –, kus käib kõikide sõda kõikide vastu ja viimase hetkeni pole võimalik midagi välja selgitada: kes on poolt, kes vastu – kõik otsustatakse salajase hääletamisega. Ma arvan, et eelnõu annab meile võimaluse moodustada tõelisi parlamendifraktsioone, kus valitseb teatud sisedistsipliin, kes tegutsevad vastavalt oma põhimõtetele ja saavutavad omavahel kindlal alusel põhinevaid kompromisse mis tahes küsimuses, mitte ainult valitsuse moodustamisel.

Kolmandaks on siin tegemist valitsuse ametisse määramise ja ametist vabastamise korra kehtestamisega. Viimastel aastakümnetel polnud meil ju tegelikult üldse võimalik tõstatada valitsuse lahkumise küsimust ja seda peetakse tänini peaaegu et riigivastaseks tegevuseks, kui valitsust hakatakse kritiseerima, rääkimata sellest, kui nõutakse valitsuse erruminekut. Kui me suudame pakutud mängureeglid kinnitada, siis muutub see tavaliseks nähtuseks. Üks valitsus lahkub, teine tuleb asemele, riik püsib ju ikka edasi. Seaduseelnõus on lihtsalt kirja pandud, milliseid mängureegleid peame seejuures järgima.

Neljas põhimõte on seotud tagasiside sisseseadmiselega – parlament vastutab valitsuse tegevuse ja üldse võimalike tagajärgede eest. Praegu aga on pilt kurb: meil on valitsus, kus näib olevat neli peaministrit, kes kõik tegutsevad ise suunas, omavahel asju kooskõlastamata. Valitsuskriis on käes. Mida teeb sel juhul parlament? Mäletatavasti ei lubanud parlament veebruarikuus seda valitsust reorganiseerida. Me istume siin rahulikult, justnagu ei kannakski selle eest mingit vastutust. Käesolevas seaduseelnõus on ette nähtud tagasiside, isegi kaks tagasisidet: valitsus võib ise tagasi astuda ja sundida parlamenti nende asjadega tegelema. Kui aga parlamendiliikmed ei suuda omavahel kokku leppida ja uut valitsust moodustada, siis

saadetakse normaalses ühiskonnas selline parlament laiali ja valitakse uus. Praegu aga kehtib meil selline töökord, et võime viis aastat rahulikult istuda ja jälgida valitsust, kes ei suuda funktsioneerida.

Tahan juhtida teie tähelepanu sellele, et seaduseelnõu mõnedes punktides on pakutud mitu varianti. Need puudutavad eelkõige seda, millise häälteenamusega me võime valitsuse ametisse määrata või laiali saata. Esimese variandi kohaselt saab seda teha lihthäälteenamusega ja teise variandi kohaselt absoluutse häälteenamusega. Mina isiklikult pooldan absoluutset häälteenamust, s.t. et säiliks 53 enamhääle süsteem, mis meil praegu kehtib teiste seaduste puhul. Ilmselt esitatakse vastuväiteid ja tehakse teisi ettepanekuid, aga mulle näib, et praegusel üleminekuperioodil peab valitsus siiski tuginema just nimelt absoluutsele häälteenamusele parlamendis. Seepärast soovitan teil hääletada teise variandi poolt.

Ja veel üks asi, millest ma tahaksin rääkida. Mulle näib, et see seaduseelnõu ei ammenda valitsuse moodustamise probleemi ja minu meelest on väga tähtis küsimus saadikute osavõtt valitsuse tööst, s.t. kas saadikul on õigus olla minister. Meie praeguse reglemendi ja valimisseaduse järgi tal seda õigust ei ole. Minu meelest on see ebanormaalne ja takistab käesoleval etapil tõeliste parteide väljakujunemist ning annab end tunda nii valitsuse kui parlamendi töös. Järgmisel nädalal hakatakse arutama saadikustaatuse seaduse eelnõu. Ausalt öeldes ei saanud ma seda asja päris selgeks, aga nagu mulle kinnitati, on seal ette nähtud just see, et saadikul on õigus saada ministriks oma saadikukohustusi maha panemata. Kui see on nii, siis olen nõus seda probleemi selle seaduseelnõu raames arutama. Kui ei, siis on mul ette valmistatud seaduseelnõu muudatuste tegemise kohta meie reglemendis ja ma esitan selle järgmisel nädalal. Kordan veel kord, et praegusel etapil on minu meelest väga tähtis, et partei liidrid saaksid olla valitsuse liikmed. Rohkem ma nendest seadustest rääkida ei tahaks. Kui on küsimusi, siis peatun neil üksikasjalikumalt.

Juhataja

Suur tänu ettekandjale! Tundub, et küsimusi on. Meil on kavas ära kuulata ka õiguskomisjoni kaasettekanne. Samas on minul niisugune ettepanek, et kaasettekandega esineks Jaak Allik. Jaak Allik saatis minule ja õiguskomisjonile kirja, tal on mõningates küsimustes eriarvamus. Ma usun, et kellelgi ei ole midagi selle vastu. Siis ma palun ka Jaak Allikul valmistuda kaasettekandeks! Johannes Kass, palun!

J. Kass

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Siin on määratletud, kuidas saab tõstatada valitsuse volituste lõpetamise küsimuse, kusjuures piiratud on Toompeaga ja presiidiumiga Kadriorus. Täiesti välja on jäetud ühiskonna teine osa – rahvas. Saadikute kaudu on rahvas muidugi sellega seotud, kuid ma leian, et ka neil peaks olema võimalus see küsimus otse tõstatada. Näiteks kolme registreeritud partei ametliku sellekohase avaldusega presiidiumile või nii edasi. Miks on ühiskonnalt otsene võimalus ära võetud? Tänan!

V. Kois

Ma lähtun sellest, et me rajame parlamentliku, mitte miitinguvabariigi. See tähendab, et riigiasjadele võivad mõju avaldada ainult need parteid, kes võitlesid kohtade eest parlamendis ja jõudsid sinna. Ja see, kui suurt mõju nad riigiasjadele avaldama hakkavad, oleneb sellest, kui palju kohti nad said. Kui nad aga ei tahtnud või ei saanud kohti, siis avaldagu mõju ajalehtede, avaliku arvamuse või parlamendiliikmete kaudu.

P. Priks

Härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus projekti § 20 kohta. Kes algatavad küsimuse kiireloomulisena? Punkt on selge – Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi ettepanekul. Ülemnõukogu Presiidium on 11 inimest, keda meie oleme valinud. Kõik oleks nagu selge. Võtame siis punkti c: vähemalt 1/5 Ülemnõukogu liikmete nõudmisel, see teeb välja 21 inimest. Punkt b ütleb, et vähemalt Ülemnõukogu 3 saadikurühma nõudmisel. Saadikurühm on 6 inimest, võtame ühe rühma, 3 hääletavad poolt, 3 on vastu. Ütleme, saadikurühma juht on poolt, et küsimust algatada. $3 \times 3 = 9$, järelikult viime selle lati nii madalale, et 9 praktiliselt juhuslikku inimest algatavad selle küsimuse.

V. Kois

Ma sain küsimuse mõttest aru. Aga esiteks on kogu selle seaduseelnõu eesmärk moodustada fraktsioonid või aidata neil välja kujuneda tõeliselt parlamentlikeks fraktsioonideks, kus peab olema teatud sisemine distsipliin. Ma ei näe midagi hirmsat selles, kui hääletamise tulemusena esineb saadikurühm ühtse tervikuna, isegi kui ülekaal oli väike. Teiseks, paljude maade seadustes ja konstitutsioonis on selline asi kindlaks määratud. Näiteks Portugalis võib mis tahes parlamendirühm seda nõuda. Ja üldarvuks on seal määratud 1/5. Paljudes maades, sealhulgas Hispaanias, Itaalias ja Prantsusmaal, on tavaline norm 1/10. Seepärast ei näe ma selles midagi kohutavat. Muide, Eesti Vabariigi esimeses põhiseaduses oli öeldud, et see arv

peab olema 1/4 Riigivolikogu seaduslikust koosseisust. Eri maades võib erinevalt toimida. Mina pakkusin välja ühe variandi, teie võite pakkuda teise. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Me palume kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni nimel proua Liia Hänni!

L. Hänni

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu 16. aprilli otsusega määrati härra Koisi poolt esitatud eelnõu juhtivkomisjoniks õiguskomisjon. Õiguskomisjon oli enne seda andnud toetava hinnangu härra Koisi eelnõu päevakorda võtmiseks. Komisjonis toimus kolm sisulist arutelu, mille juures viibis ka härra Kois. Õiguskomisjon tegi eelnõusse redaktsioonilisi parandusi, mida on arvestatud. Tõstatati ka rida sisulisi ettepanekuid. Kahtlust ei olnud selles, et praegu kehtiv ajutine töö- ja kodukord ei reguleeri kõiki valitsuse moodustamisega ja tema tegevusega seonduvaid küsimusi. Me oleme Eesti NSV ajast pärinud parlamentaarse riikluse alged, kuid selleks, et valitsuse ja seadusandja vahelkorda lõplikult reguleerida, tuleb olemasolevaid seadussätteid täiendada. Seni kehtivas ajutises töö- ja kodukorras oli nähtud ette, et valitsuse moodustamine tõstatub ainult seoses Ülemnõukogu uue koosseisu valimistega. Samal ajal võib elu meid seada fakti ette, kus valitsus võib lahkuda peaministri ettepanekul, ja on päris normaalne, et valitsus võib lahkuda ka seoses talle umbusalduse avaldamisega. Lahkumine seoses umbusaldusavaldusega oli senises töö- ja kodukorras täielikult reguleerimata. Muidugi on õige argument, et ajutine töö- ja kodukord ei ole kõige õigem koht selliste põhiseaduslike küsimuste lahendamiseks. Aga arvestades seda, et olukord vajab reguleerimist ja uued põhiseaduslikud alused võivad viibida, pidas õiguskomisjon vajalikuks esitatud eelnõu siiski arutlusele võtta.

Eelnõus on sätestatud umbusalduse avaldamise protseduur. Siin arutluse käigus väga suuri ja põhimõttelisi muudatusi ei tehtud. Ma mainiksin ainult seda, et härra Koisi esialgses ettepanekus võeti umbusaldusavalduse arutelu päevakorda 5 saadikurühma ettepanekul, praeguseks on seaduseelnõus 3 saadikurühma. Samuti oli härra Koisil pakutud, et 1/3 Ülemnõukogu liikmetest võiks selle küsimuse üles tõsta, eelnõu praeguses variandis on 1/5. Nii et umbusalduse avaldamise võimalust on lihtsustatud. Samuti on lisandunud säte, mille kohaselt volituste lõpetamise küsimust ei tohi arutama hakata enne 2 ööpäeva möödumist. See väldib juhuslikkuse umbusalduse avaldamisel ja võimaldab saadikurühmadel oma seisukohti lõplikult ning põhjalikumalt välja töötada. Umbusalduse avaldamiseks on vaja, et selle poolt

oleks üle poole Ülemnõukogu koosseisust. Härra Koisi ettepanekul peaks umbusalduse avaldamine olema lahtine. Eelmine ettekandja põhjendas, miks on vaja, et meie poliitika muutuks avalikuks. See on kahtlemata samm demokraatia poole. Seaduseelnõu näeb samuti ette, et valitsus võib valitsusjuhi ettepanekul oma volitused maha panna, esitades sellekohase teate Ülemnõukogu Presiidiumile. Esialgses projektis oli ettepanek, et ta esitab oma avalduse lahkumise kohta Ülemnõukogule. Kuid kuna valitsusjuhi kandidaadi nimetab Ülemnõukogu Presiidium, siis on eelnõus viidud need kaks külge omavahel kooskõlla.

Väga oluline muutus senikehtiva valitsuse moodustamise korraga võrreldes on valitsuse koosseisu esitamine Ülemnõukogule kinnitamiseks tervikuna. See võimaldab moodustada valitsuse kui tervikliku organi, pidada läbirääkimisi erinevate saadikurühmadega ja seega viia valitsus ja seadusandja omavahel kindlasse poliitilisse vastavusse. Õiguskomisjonis olid vaidlused selle üle, mis juhtub, kui peaministri kandidaat ei suuda etteantud aja jooksul valitsust moodustada. See aeg oli kaks nädalat. Kas siis võib esitada sama peaministri kandidaadi teistkordselt? Vahepealse võimalusena pakuti välja selline tee, et juhul, kui peaministri kandidaat ei tule toime kahe nädalaga, võib ta Ülemnõukogu Presiidiumilt ühe nädala pikendust paluda. Juhul, kui Ülemnõukogu valitsust ei kinnita, peab Ülemnõukogu Presiidium ühe nädala jooksul esitama uue peaministri kandidaadi. Õiguskomisjonis tekitas elava arutelu küsimus, milline peaks olema valitsuse ametisse määramisel hääletamise kord. Üsnagi üksmeelselt toetati härra Koisi ettepanekut, et valitsuse kinnitamine toimuks lahtisel hääletamisel. Selle poolt oli 9 komisjoni liiget ja 1 jäi erapooletuks. Me leidsime, et lahtine hääletamine on kooskõlas valitsuse moodustamise põhimõtetega, mis nõuavad poliitilisi läbirääkimisi ja annavad selge ülevaate valitsust toetavatest poliitilistest jõududest. Arvamused lahknesid selles suhtes, kas valitsus tuleks ametisse määrata liht- või absoluutse häälteenamusega. Hr. Koisi ettepanek oli absoluutne häälteenamus ja ta kinnitas seda täna ka oma ettekandes. Siiski leidis osa komisjoni liikmeid, et alternatiivse võimalusena tuleks teie ette tuua variant, kas valitsus määratakse ametisse lihthäälteenamusega. Komisjonis toetas 6 inimest lihthäälteenamust ja 5 absoluutset häälteenamust. Lihthäälteenamuse toetuseks võib tuua argumendi, et see võimaldaks moodustada ka vähemusvalitsuse, aga loomulikult ei välista see enamusvalitsuse moodustamist.

Väga oluline täiendus seni kehtivatele sätetele on § 20 punkt 9, kus on antud väljapääs võimukriisist, mis tekib juhul, kui ei õnnestu moodustada valitsust. Sel juhul peab Ülemnõukogu Presiidium viivitamatult välja kuulutama uued valimised. Võrreldes esialgse eelnõuga on täpsemini sätestatud, kes nimelt vastutab Ülemnõukogu uute valimiste väljakuulutamise eest. See kohustus on Ülemnõukogu Presiidiumil. Oluline küsimus, mida

herra Koisi eelnõu samuti sisaldab, on valitsuse reorganiseerimine. Reorganiseerimise vajadusega oleme juba kokku puutunud ja omamoodi ummikusse jõudnud. Praegune eelnõu näeb ette, et kui valitsuse reorganiseerimine kerkib üles mõne ministri lahkumisel omal soovil, siis ei pea Ülemnõukogu asja arutama. Küll aga arutab Ülemnõukogu ministri ametist vabastamist sel juhul, kui algatajaks on valitsusjuht. Sel juhul peab Ülemnõukogu väljendama oma arvamust hääletamise teel ja ka uus minister määratakse ametisse Ülemnõukogu nõusolekul. See tagab, et valitsuse moodustamisel sõlmitud lepingutest peetakse kinni ka valitsuse reorganiseerimisel.

Põhimõtteline küsimus on, kuidas peaks toimuma ministrite vabastamine, kas lihthäälteenamusega või absoluutse häälteenamusega. Siin on Ülemnõukogule jällegi jäetud otsustusvõimalus. Ülemnõukogu õiguskomisjon oli teadlik sellest, et esitatud kujul läheb eelnõu vastuollu mõningate seni kehtivate ajutise töö- ja kodukorra sätetega. Kui me arutelu käigus jõuame järeldusele, et oleme valmis lahtisel hääletusel määrama ametisse valitsuse, siis tuleb läbi vaadata ka need töö- ja kodukorra paragrahvid, mis näevad ette, et ametiisikud määratakse ametisse salajasel hääletusel. See ei tohiks olla väga suur probleem.

Kokkuvõtteks võib öelda, et õiguskomisjoni üldhinnang herra Koisi eelnõule oli toetav ja me võiksimme seda tõsiselt arutada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu ettekandjale! Meil on mõned küsimused. Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud herra esimees! Lugupeetud Liia Hänni! Kui me valisime Ülemnõukogu Presiidiumi, siis juhendusime sellest, et Ülemnõukogu Presiidium töötab Ülemnõukogu täiskogu puhkuse ajal. Järjest enam volitusi on Ülemnõukogu Presiidiumile üle läinud või üle antud, aga mind huvitab siinjuures hoopis organisatsiooniline küsimus. Mina olen saanud Ülemnõukogu Presiidiumi istungite protokollid ainult möödunud aasta ulatuses. Kuidas Ülemnõukogu täiskogu liikmed üldse saavad sellest teada, kui presiidium teeb valitsuse moodustamise ettepaneku ja valitsuse esimehel on õigus otsustada koosseisu üle, informeerides sellest ainult Ülemnõukogu Presiidiumi? Võib-olla me peaksime ka reglementi täiendama selles osas, et ühe-kahe päeva jooksul peale Ülemnõukogu Presiidiumi istungit saaksid vähemalt saadikud teada, mis seal toimus, et siia saali antaks ametlikud protokollid. Kuidas te sellesse suhtute? Tänan!

L. Hänni

Härra Leissoni küsimus puudutab informatsioonivahetust Ülemnõukogu Presiidiumi ja Ülemnõukogu vahel. See on seni tõepoolest reglementeerimata. Kui aga arvestada, et praegune presiidium on poliitiline organ, mis sisaldab erinevate saadikurühmade esindajaid, siis peaks selle poliitilise sideme kaudu olema tagatud ka informatsiooni liikumine. Aga ma olen nõus, et reglementeerida oleks vaja ka informatsiooni liikumine ja saadikud peaksid Ülemnõukogu Presiidiumi olulistest otsustest kohe teada saada. Nii et ma ei vaidle sellele vastu.

J. Kass

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Härra Leisson küsis lõviosa mu mõtetest ära, aga väike osa jäi siiski veel. Ettekandja nimetas, et valitsus võib ainuisikuliselt otsustada oma ameti mahapanemise, teatades presiidiumile, kuid Ülemnõukogu peab seda arutama. Käsitletavas eelnõus seda mõtet sees ei ole, et Ülemnõukogu peab asja arutama. Tänan!

L. Hänni

Seda kohustust, et Ülemnõukogu peab arutama valitsuse lahkumist, eelnõu ei sisalda. Kui seda peetakse vajalikuks, siis tuleb kuidugi valitsuse ameti mahapaneku protseduur täpsemalt sätestada.

Juhataja

Suur tänu! Proua Liia Hänni! Tundub, et saadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ja nüüd me paluksime kaasettekandeks kõnetooli härra Jaak Alliku!

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Minu kaasettekanne ei ole reglemendikomisjoni nimel, sest kaks komisjoni liiget on õiguskomisjoni koosseisus ja võtsid sellest tööst osa seal. Küll aga pidasin oma kohuseks informeerida Ülemnõukogu juhatajat sellest, et kui me kõnealuse projekti sellisel kujul vastu võtame, läheme vastuollu mitmete reglemendi ning ajutise töö- ja kodukorra sätetega, mis sel juhul samuti vajavad muutmist. Järelikult on vaja küsimust laiemalt vaadata ja korraga muuta siis ka neid sätteid. Ülemnõukogu juhatus palus, et ma tutvustaksin neid probleeme ka täiskogule.

Kõigepealt tahaksin toetada härra Koisi esitatud ja õiguskomisjoni poolt toetatud projekti põhimõtteliselt. Tehtud on tänuväärne töö ja reglementeeritud tõepoolest üks oluline punkt,

mis seni meie tegevuses on reglementeerimata. Projekt tuleks kahtlemata pärast läbi arutamist vastu võtta. Probleemid aga tekivad seal, kus projekti autorid on väljunud selle ülesande raamidest, et sätestada valitsuse ametisse määramise ja vabastamise kord, ning hakanud reglementeerima hääletamis- ja otsustamisprotseduuri Ülemnõukogus, mis on juba sätestatud Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra ning reglemendiga. Milles on siin probleemid? Proua Hänni sellele ka osaliselt vihjas. Kõigepealt see salajane ja avalik hääletamine. Projektis on nende protseduuride jaoks täiesti üheselt ette pandud ainult avalik hääletamine. Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra § 7 lõik 1 ütleb, et Eesti Ülemnõukogu esimees ja kõik teised Ülemnõukogu poolt oma volituste ajaks valitud või nimetatud ametiisikud valib Ülemnõukogu salajasel hääletamisel. Kui me härra Koisi projekti vastu võtame, on vaja seda paragrahvi muuta, tehes siia erandi – välja arvatud vabariigi valitsuse liikmed. Reglemendi § 10 lg. 1 ütleb, et hääletamine on avalik, salajane või nimeline jne. Ka seda on vaja siis muuta, tuues jälle sisse erandi – välja arvatud vabariigi valitsuse kinnitamine, mis on tingimata avalik. Kui te mäletate, eelmisel istungjärgul me püüdsime tuua sisse erandi tunduvalt vähem tähtsas küsimuses, nimelt reglementeerida päevakorra- ja protseduuriküsimustes ainult avaliku hääletamise, aga see ei saanud Ülemnõukogu saadikute enamiku poolthääli. Küsimus on ka mõnevõrra sisuline. Tähendab, siin võiks muidugi esitada vastu alternatiivse variandina, et see hääletamine on salajane. Kumb siis saab häälteenamuse? Me jõuame aga täpselt samasse absurdsesse seisule. Minu arvates oleks õige jätta selles küsimuses iga kord Ülemnõukogu otsustada, kas hääletamine on salajane, avalik või nimeline, nagu praegu reglement ette näeb. Isiklikult olen üldjuhul samuti salajase hääletamise vastu, nagu ka härra Kois siin ütles. Silmas pidades aga Ülemnõukogu praegust koosseisu ja poliitilise pluralismi väljakujunemise esimest etappi vabariigis, toetan ma endiselt salajast hääletamist konkreetsete isikute ametisse määramisel ja ametist vabastamisel. Avalikult võiks seda teha siis, kui tõesti oleks välja kujunenud erakondade süsteem, kindlad fraktsioonid ja kõik Ülemnõukogu saadikud oleksid kindla erakonna esindajad. Kuid veel olulisemana näen ma selles küsimuses seda, et paljud meist, tegelikult ju kõik, esindavad peale erakonna ka oma maakonda, oma linna, ning konkreetsele ametiisikule avalikult vastuhääletamine juhul, kui ametiisik jääb oma kohale või saab selle, tekitab pärast suhtlemisel temaga üsna suuri psühholoogilisi raskusi nii saadikule kui ka linnale, rajoonile, maakonnale, keda ta esindab. See aspekt on praegu siiski meie poliitilises tegevuses oluline ja seetõttu on Ülemnõukogus seni kehtiv kord, et isikute ametisse määramine ja vabastamine toimub salajase hääletuse teel, minu meelest antud hetkel ainuõige. Mis puutub valitsuse tervikuna ametisse nimetamise ja ametist vabastamise, siis see võiks jääda nii, nagu praegu reglemendis on: Ülemnõukogu otsustab vastavalt olukorrale,

kas teha seda salaja, avalikult või nimeliselt. Isiklikult mina oleksin ka avaliku poolt, aga ma arvan, et seda ei ole meil vaja otsuses üldse reglementeerida. Täiskogul endal on võimalik alati enne küsimuse arutamist otsustada. Teine vastuolu, mis tekib ajutise töö- ja kodukorraga, on liht- ja absoluuthäälteenamuse nõue. Ajutise töö- ja kodukorra § 16 lg. 1 ütleb, et Ülemnõukogu võtab oma akte vastu avalikul või salajasel hääletusel Ülemnõukogu valitud liikmete lihthäälteenamusega, välja arvatud Eesti seadused või käesolevas töökorras ette nähtud juhud. Muidugi, puhtformaalselt me võime selle juhu töökorras ette näha, nagu siin ka pakutakse, et vabariigi valitsus ja üksikud valitsuse liikmed nimetatakse ametisse või vabastatakse ametist mitte 53 häältega, vaid lihthäälteenamusega.

Ma tahaksin juhtida tähelepanu sellele, et ei ole ei loogiline ega vasta minu meelest ka õigusteadvusele, kui me absoluutse häälteenamuse nõude likvideerime lihthäälteenamusega, lihtsalt konkurentsi korras muudatuse tegemisega seadusprojekti käigus, nagu siin on ette pandud. Me võime saada 24 häält ühe variandi poolt ja 20 häält teise variandi poolt, kuid kuna selles küsimuses on konsensust üsna raske saavutada, võib see viia kogu seaduseelnõu või selle paragrahvi blokeerimisele, see ei saa siis nõutavat 53 häält. Ja seetõttu on mul ettepanek: võtta otsuse projektist välja kõik sätted, mis reglementeerivad hääletamise ja otsustamise korda neis küsimustes, ja lähtuda selles osas ajutises töö- ja kodukorras ning reglemendis normeeritust. Vaidlustes hääletamise korra üle on väga raske saavutada 53-häälelist konsensust, nagu eelmine istungjärk näitas. Me võime küll need alternatiivid siin läbi hääletada, kuid lõpuks võib blokeeruda ajutise töö- ja kodukorra üks või teine paragrahv, mida peaks eraldi läbi hääletama, või ka terve otsus. Tähendab, me oleme siis teinud tükk aega kasutatud tööd. Tähelepanu võiks koondada sellele protseduurile, mida härra Kois välja pakkus ja proua Hänni õiguskomisjonist toetas: reglementeerida protseduur ja jätta siis hääletamise ning otsustamise küsimused praeguse reglemendi ja töö- ja kodukorra määrata. Sel juhul on ülimalt tõenäone, et me teeme selle töö ära ja selline otsus võetakse vastu. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et härra Allikule küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli härra Peet Kase!

P. Kask

Lugupeetud härra juhataja! Kallid kolleegid! Mina kontsentreerin oma sõnavõtu ühele küsimusele, nimelt kas lihthäälteenamus või absoluutne häälteenamus nendes mängureeglites, mida me täna loodetavasti muudame. Mängureeglid on üldiselt väga püsiv nähtus. Kui me

kord ühed reeglid vastu võtame ja nende järgi tegutsema hakkame, siis ei maksa end petta sellega, et need on ajutised, et see akt kannab pealkirja "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutine töö- ja kodukord" ja et me niikuinii lähemas tulevikus muudame neid reegleid. Me harjume kord vastu võetud reeglitega ära ja iga ettepanek reegleid muuta tekitab peale loogilise vastuseisu lihtsalt harjumuslikku vastuseisu. Seetõttu peaksime täna olema eriti täpsed ja arvestama, et tõenäoliselt need mängureeglid püsivad Eestis aastaid ja aastakümneid. Nad määravad väga suurel määral seda poliitilise elu pilti, mis kujuneb lähemate aastakümnete jooksul Eestis. Üks tähtsamaid nõuandeid parlamendireeglitele on see, et nad peavad vältima ummikolukordi, nad peavad tagama lahenduse igas olukorras. Nad peavad vältima patiseisud, olukorrad, kus kehtivate reeglite alusel lahendust leida pole võimalik. Muidugi on reeglitele teisigi nõudeid, konkreetsel juhul peaksid need reeglid tagama valitsuse vahetamise optimaalsel hetkel (valitsuse vahetamine on normaalne olukord demokraatlikus süsteemis), peaksid võimaldama libedalt toimetada väiksemaid ümberkorraldusi valitsuse koosseisus ja lahendada sisekonflikte. Valitsuskriis on üks raskemaid patiseisu juhtumeid ja eriti rasked on patiseisud niisuguses ühiskonnas, kus meie praegu elame, kus on niikuinii üldine kriisiolukord, kus teise riigi sõjavägi kontrollib territooriumi ja piire jne. ning kus majandus on sellises olukorras, kus ta on. Valitsuskriis, nagu ma ütlesin, ei ole mitte see, et üks valitsus on kaotanud parlamendi usalduse ja ta vahetatakse teise vastu. Valitsuskriis on see, kui parlamendil ei õnnestu moodustada uut valitsust. Ja on ütlematagi selge, et ebaadekvaatsed parlamendireeglid soodustavad sellise olukorra kujunemist, kus tekkivad ummikuolukorrad, patiseisud ja sealhulgas valitsuskriis. Valitsuskriis, nagu näitab maailmakogemus, võib tekkida ka küllaltki rahuldavate parlamendireeglite korral. Näiteks Itaalias on valitsuskriis tavaline nähtus, ehkki seal kehtivad parlamendireeglid on võrdlemisi aktsepteeritavad. Üks kindlaimaid patiseisude tekitamise vahendeid on nõuda normaalsetes olukordades kvalifitseeritud häälteenamust. Ka see, kui me nõuame absoluutset häälteenamust, on kvalifitseeritud häälteenamust. Me nõuame rohkem kui lihthäälteenamust. Kui meil on kohal 70 saadikut ja me nõuame, et 53 neist peab olema poolt, siis on see kvalifitseeritud häälteenamust ja sellises olukorras ei ole garanteeritud, et leitakse üldse mingi lahendus. Ummikseis on determineeritud ebaadekvaatsete mängureeglitega. Ja kuna valitsuskriis on üks raskemaid ummikolukordi, mida ilmingimata tuleb vältida, siis peaks valitsuse moodustamine kindlasti käima lihthäälteenamusega. See jutt, et küll on hea, kui on konsensusdemokraatia ja me saame ülisuure koalitsiooni moodustada, see kõik on õige, aga ka konsensusdemokraatia riikides valitsevad adekvaatsed hääletusreeglid. Näiteks Austrias on täiesti tavaline, et valitsuskoalitsiooni toetus on üle 90%. Sellest hoolimata valitsus

moodustatakse ja kutsutakse tagasi lihthäälteenamusega. Nad ei saa endale lubada kvalifitseeritud häälteenamuse nõuet seal, kus see tekitab tõsise ohu riigile.

Ja lõpuks vähemusvalitsustest. Nagu näitab maailmakogemus, on ainult 83% juhtudest optimaalseks lahenduseks enamusvalitsuse moodustamine. 17% juhtudest on leitud, et parem on moodustada vähemusvalitsus. See rahuldab mõlemat poolt, nii valitsust moodustavat erakonda kui ka opositsiooni. Olukord on opositsiooni kontrolli all, sest ta võib iga hetk valitsuse maha võtta ja asendada millegi muuga. Ja paraku, kui me sätestame absoluutse häälteenamuse nõude valitsuse moodustamisel, siis me lõikame endal üleüldse ära tee sellise lahenduse kasutamiseks, nagu on vähemusvalitsus. Me nõuame iseendalt enamusvalitsust ka sellises olukorras, kus võib-olla oleks optimaalne vähemusvalitsus.

Neil kaalutlustel ma teen ettepaneku hääletada variandi 1 poolt niihästi § 28 alapunktis kui ka § 21 esimeses alapunktis. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas on veel sõnasoovijaid või kõnepidajaid? Kas võime lugeda läbirääkimised lõppenuks? Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! See ei ole sõnasoo, vaid protseduuriline ettepanek, et ärme lõpetame läbirääkimisi enne, kui rahva-keskfraktsioon on saanud 10 minutiks vaheaja.

Juhataja

Kas enne parandusettepanekute hääletamist, enne otsuse vastuvõtmist või enne läbirääkimiste lõpetamist?

I. Fjuk

Enne läbirääkimiste lõpetamist.

Juhataja

Mõistan. Niipalju teadmiseks ettekandjatele, et lõppsõnad tulevad veel. Kui läbirääkimised on lõppenud, siis anname laekunud parandusettepanekud ettekandjatele tutvumiseks ja ettekandjad teevad lõppsõna. Vaheaeg 7 minutit.

V a h e e g

Juhataja

Kontrollime kohalolekut. Kohal on 75 rahvasaadikut, puudub 29. Kas jätkame läbirääkimisi või lõpetame? Lõpetame. Liia Hänni.

L. Hänni

Lugupeetud kolleegid! Tundub, et sõnasoovijaid läbirääkimisteks ei ole, aga ma sooviksin öelda mõned laused lõppsõnaks.

Juhataja

Siis me otsustame läbirääkimised lõpetada ja sellele järgnevad kohe lõppsõnad. Ma jagan välja mõlemale ettekandjale laekunud parandusettepanekud, et te saaksite nendega tutvuda. Ma ei saa nüüd aru, kas läbirääkimisi ei taheta lõpetada? Palun, Liia Hänni!

L. Hänni

Me konsulteerisime siin veel. Kuna täna nagu neljapäeviti ikka on palju saadikuid puudu ja eelnõu on nii oluline, siis võib läbirääkimisi ka järgmisel nädalal jätkata ja täna esimese lugemise katkestada.

Juhataja

Meil ei ole tegemist seadusega, see on otsus.

L. Hänni

Katkestada arutelu täna.

Juhataja

Kui ma nüüd reglemendist õieti aru saan, siis seaduseelnõu teisel lugemisel on ettekandja, kaasettekandja või ka komisjoni soov seaduseks. Kuid otsuse arutelul teeb kaasettekandja ettepaneku ja otsustab Ülemnõukogu. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Ma siis teengi ettepaneku katkestada praegu selle otsuse arutamine. Kui vaja, vormistan selle kirjalikult.

Juhataja

Siis küll. Ma panen selle hääletusele. Fikseerime siis seisu. Ettekanded on kuulatud, läbirääkimised ei ole katkestatud, on laekunud hulgaliselt parandusettepanekuid. Sellelt seisult palutakse katkestada. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada päevakorras oleva punkti arutelu ja jätkata järgmisel, 41. istungjärgul? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 39 rahvasaadikut, vastu 19, erapooletuid on 10. Arutelu katkestatakse ja jätkatakse järgmisel istungjärgul.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete komandeerimise korra kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Juhatus palub täiendada käesoleva istungi päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega. Otsuse eelnõu on teile välja jagatud ja see puudutab Ülemnõukogu liikmete komandeerimise korda. Ma panen hääletusele vastavalt §-le 15, kas ollakse nõus, et täiendada päevakorda selle punkti aruteluga. Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 30.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda vastavalt §-le 15 ühe kiireloomulise küsimusega, mis puudutab Ülemnõukogu liikmete komandeerimise korda? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 5. Päevakorda täiendatakse. Ma paluksin juhatase nimel teha selles küsimuses ettekanne! Üks hetk. Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tahaks enne seda teha ühe väikese seletuse. Kõnealus küsimuses on Ülemnõukogu väliskomisjon mitu korda aru pidanud. On hea, et püütakse korrastada meie komandeerimise korda, see on sisemise töökorralduse küsimus, millega juhatus peaks tegelema. Juhatus otsuse esimeses kolmes punktis on märgitud komanderingusse mineku kord, mille järgi Ülemnõukogu liige esitab taotluse kas Ülemnõukogu esimehele, Ülemnõukogu juhatajale, komisjoni esimehele jne., jne., ning viseeritud taotlusega vormistatakse siis ka komandering. Kuid väliskomanderingute puhul saab siit välja lugeda, et taotlus esitatakse otseselt juhatusele ja juhatus teeb otsuse. Väliskomisjon sai 25. aprillil kolleeg Ülo Uluotsa järelepärimise Ülemnõukogu Presiidiumi

esimehele seoses Ameerikasse sõitnud Ülemnõukogu delegatsiooni komplekteerimisega. Sellele Ülo Uluotsa järelepärimisele on Ülemnõukogu esimees juurde andnud kaaskirja palvega Ülemnõukogu väliskomisjonile arutada välissõitude korraldamise põhimõtteid üldse. Ülemnõukogu väliskomisjon tegi seda kolmel korral ja leidis, et välissõitude korraldamine on erinev tavalistest komanderingutest. Väliskomisjon võttis ühehäälselt vastu vastuse Ülemnõukogu Presiidiumi esimehele, mille ma loen teile praegu ette:

"Väga austatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi esimees Arnold Rüütel. Vastusena teie kaaskirjale 24. aprillist s.a. nõudega arutada Ülemnõukogu väliskomisjonis Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete välissõitude korraldamise põhimõtteid peab märkima, et nimetatud küsimuses oli Ülemnõukogu juhatus võtnud vastu otsuse 23. aprillil s.a." Kaaskiri oli 24. aprillist. "Väliskomisjon on siiski arvamusel, et Ülemnõukogu liikmete sõidud ja esinemised välismaal on kaaluka poliitilise tähtsusega, mistõttu nende sõitude planeerimine ja isikute valik, viimaste võõrkeeleoskus, konkreetne ettevalmistatus, omab poliitilist tähtsust. Väliskomisjon leiab, et Ülemnõukogu liikmete väliskomanderingute üle otsustamine väljub Ülemnõukogu juhatuse kompetentsist, kuuludes Ülemnõukogu esimehe ja Ülemnõukogu Presiidiumi tegevusvälja.

Vastavalt demokraatlike riikide parlamentide tööpraktikale on väliskomisjonidel võimalus esitada oma seisukoht sõidu otstarbe ja komandeeritud isikute valiku suhtes, võimalus saada välissõitude tulemustest ülevaadet aruannete ärakuulamise näol ja muud sellesarnast.

Teie kirjast lähtudes peab väliskomisjon soovitavaks kujundada selged põhimõtted ja piiritleda erinevate Ülemnõukogu organite ülesanded Ülemnõukogu liikmete ametlike välissõitude korraldamisel. Ülemnõukogu väliskomisjon on valmis osutama nimetatud küsimuses jõukohast abi."

Seoses nende asjaoludega teen väliskomisjoni nimel ettepaneku käesoleva otsuse kinnitamise seni edasi lükata, kuni presiidium ja juhatus on need küsimused omavahel kooskõlastanud ning leidnud sobiva lahenduse selles suhtes, mis puudutab väliskomanderingutesse sõitmist. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Mis asi see siis nüüd oli, kolleegid? On siiski olemas reglementeeritud kord, kuidas päevakorrapunkte arutatakse. On ettekanded, kaasettekanded, sõnavõttud. Mis see siis nüüd oli? Oli see ettekanne? Sealt võis välja lugeda ettepaneku katkestada ja ma palun esitada see mulle kirjalikult. Katkestada selle punkti arutelu enne, kui me ettekannet oleme kuulnud. Ma paluksin ettekandeks kõnetooli juhatuse nimel hr. Jaak Jõerüüdi!

J. Jõerüüt

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Juhatus tegi mulle ülesandeks esitada juhatuse arvamus nimetatud otsuse eelnõu kohta ja pisut seda põhjendada. Ma tahaks algatuseks kohe võtta maha need juba lainetama hakanud emotsioonid, mis sellest esimesest, ettekande-eelsest sõnavõtust paistma hakkasid, sest kui oleks kuulatud natukene meie põhjendusi, oleksid mõned emotsioonid võib-olla ära jäänud. Kurb on see, et küsimus taandus kohe ühele nendest mitmest probleemist, mida üritatakse selle dokumendiga lahendada. Kahtlemata, see üks erutab meeli kohutavalt. Ja see on lühidalt öeldes Eesti riiki, tema parlamenti esindavate delegatsioonide lähetamine Ülemnõukogu poolt. Kuid ma juhiksin teie tähelepanu sellele, et peale delegatsioonina Kopenhaagenisse sõidu on veel mitmesuguseid muid lähetusi nii Keilasse kui Karagandasse kui mujale. Ja ka see on kõik praegu korraldamata.

Taandada kõik ainult ühele alusele ja seetõttu asi edasi lükata – see ei vii meid just eriti kaugemale. *Nota bene!* Ka lähetused rublatsoonis, mis toimuvad n.-ö. saadikute endi ettepanekul või siis delegatsioonidena – kõik see on korraldamata. Ja juhatus, kellele on pandud sellesama saali otsusega Ülemnõukogu töö korraldamise küsimused, tahakski töö korraldamisega tegelda. Ma ei välista absoluutselt, konsulteerimata ka siin praegu teiste juhatuse liikmetega, et otsuses ei võiks teha mõningaid parandusi või muudatusi, selleks me selle saali ju tõimegi. Juhatus pidas lihtsalt korrektseks tuua see küsimus saali, nii nagu me oleme toonud saali teisigi Ülemnõukogu töö korralduse küsimusi, alates kantselei moodustamisest, palkadest, struktuuridest – ja seda kavatsetakse ka edaspidi teha.

Ma juhin teie tähelepanu sellele, et juhatus tõi küsimuse kiireloomulisena ette täna, sõandades arvata, et leidub aega, kui päevakord on praktiliselt ammendatud ja sellega ei raisata kõige tähtsamate küsimuste aega. Sest ma ütlen ka otse: see võib olla erutav teema, kuid Eesti riigi seisukohalt ei ole see vaieldamatult tähtsaim küsimus.

Proovigem siis nüüd ilma emotsioonideta ja karmi loogikaga läheneda sellele dokumendile. Mis sorti lähetusi meil on? Ma nimetasin, delegatsioone saadetakse nii rublatsooni kui valuutatsooni (kasutan seda vaba terminit, see on minu enda välja mõeldud). Teiseks on taotlused, kus üksiksaadikud või väikesed saadikute rühmad taotleavad ise komanderingut, kuna nendel on mingi sihteesmärk kas rublatsoonis või valuutatsoonis. Need vahed peaksid olema absoluutselt selged ja meie ees seisab küsimus, kuidas asja lahendada. Kommentaariks neljandale punktile. Ehkki see ei ole siin kirjas, peaks olema iseenesest mõistetav, et Ülemnõukogu esimehe ehk riigipea ja Ülemnõukogu Presiidiumi ehk kollektiivse riigipea komanderingute küsimus on nende endi sisemise töökorralduse asi ja see ei tohiks selles neljandas punktis sisalduda.

Need on kõige olulisemad momendid, mille eristamine on võimalik lihtsalt loogika abil, ja sellelt aluselt paluksingi dokumenti käsitleda.

Kui on küsimusi, siis ma vastaksin nendele meelsasti. Kui ei ole, siis ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu ettekandjale! Tundub, et kõik oli selge. Avan läbirääkimised. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Ma palun teie ees vabandust, et väliskomisjon pisut kiirustas. Kuid see oluliselt midagi ei muuda. Küllap käsitletavas asjas on oma probleem, mis on tarvis ära lahendada.

Väliskomisjon arutas seda küsimust ja jõudis üksmeelselt arusaamisele, et siin on mõnesugune vastuolo juhatuse ja presiidiumi vahel. Näiteks kas või selles plaanis, et hr. Rütli kaaskirjaga Ülo Uluotsa pretensioon jõudis meieni 24. aprillil. Juhatuse 23. aprilli otsus jõudis meieni 25-ndal. Oli näha, et presiidium ei tea juhatuse otsusest ja juhatuse ei tea sellest kirjast, mille hr. Uluots oli saatnud.

Väliskomisjoni seisukoht on, et kõigepealt peaksid juhatuse ja presiidium omavahel need asjad kokku leppima. Praegu tundub, et kui juhatuse võtab enda peale väliskomandeeringutesse, ükskõik mis komandeeringutesse saatmise, siis järgneb sellele siiski veel teine samm presiidiumis, sest juhatusel ei ole raha. Raha saamiseks tuleb pöörduda presiidiumi poole. Täheleandub, üks etapp tuleb veel läbida. Niikuinii tuleb asi presiidiumiga kooskõlastada. Sellepärast on asja otsustamine täna mõneti enneaegne. Laskem presiidiumil täna seda oma istungil arutada. Nagu ma olen kuulnud, on see plaanis. Peame tõesti saama korraliku otsuse, looma korra majja igasugustesse komandeeringutesse saatmisel ja samuti ka aruandluses. Näiteks, mis puutub väliskomandeeringutesse, nende aruannetesse ja pärastisse infovahetamisse, siis siin pole olnud mingeid resultate. Väliskomisjonil oleks muidugi väga hea meel, kui selles korras oleks ka sees, et väliskomisjon võiks paluda kolleegide oma istungitele mõtteid vahetama, mis nad konkreetselt ühe või teise komandeeringu tagajärjel on saavutanud. Vastavalt sellele mõttevahetusele võiks seisukohti välja kujundada ja neid siis ka nii juhatusele kui presiidiumile edasi anda.

See kiri, mille Vello Pohla ette luges, on väliskomisjoni vastus härra Rütli järelepärimisele. Väliskomisjonil ei ole mingit õigust midagi ette dikteerida või konkreetselt öelda. Kuid komisjon võiks pakkuda omapoolset abi komandeerimise põhimõtete väljatöötamisel,

lähtudes arenenud riikide parlamentide kogemustest. Väliskomisjon on eelkõige nõuandva hääleõigusega ja seda ka arvatavasti Ülemnõukogu esimees arvestas, kui ta oma kirjaga meie poole pöördus. Juhatus aga ei ole väliskomisjoni poole pöördunud mingisuguse kirjaga, et saada arvamust komandeerimise asjade kohta.

Niisiis, kolleegid, mul on palve olla selles küsimuses pisut kannatlikum. Järgmisel nädalal võiks asja uuesti ette võtta, sest siis anname presiidiumile ka võimaluse täna seda asja arutada. Aitäh!

P. Kask

Kallid kolleegid! Väliskomandeedingud ei ole mitte ainult Ülemnõukogu tegevusvaldkond, välja sõidetakse ka teistes liinides. Stagnaajal oli tõesti nii, et kui inimene sai mingilt oma välismaiselt tuttavalt või koostööpartnerilt kutse, siis esitas ta taotluse väliskomandeedingusse sõiduks ja oli ka teatud organ, kes selle sõidu tavaliselt ära keelas. Kui stagnaaeg läbi sai, siis selle organi tegevus lõppes ja kõik välissõidud, mis toimuvad kutsuja kulul, enamasti ka tõepoolest toimuvad. Keegi ei pane jalga ette, kätt ette ega keela ära. Ja ma arvan, et nii peaks see olema ka Ülemnõukogus. Kui minule saadetakse kutse lubadusega sõit kinni maksta, mina esitan siin kellelegi avalduse ja keegi leiab, et ma olen liiga palju sõitnud või ei lubata mul sõita mõnel muul põhjusel, siis oleks välismaal elavale kutsujale väga keeruline selgitada, miks mul see sõit ära keelati. Ma arvan, et eelnõu, mis meile esitati, on küllalt hea. See välistab sellised keelud. Tõepoolest, iga ametnik, kellel on vähegi voli, võiks lubada niisuguse sõidu, kui see ei nõua meie poolt ressursse. Ja on väga loomulik nõuda, et üks organ, see võiks olla juhatus, jaotab neid ressursse siis, kui sõit toimub juba meie endi kulul. Aga teisest küljest see idee, mis kõlas, et aruandeid on meil liiga vähe, on tõepoolest õige. Aruandeid oleks vaja küll. See, et komandeedingust, väliskomandeedingust mingit jälge ei jää, on täiesti ebanormaalne. Mujal maailmas esitatakse ka komisjonide töö kohta regulaarselt aruandeid, mitte ainult ettekannete vormis, vaid ka kirjalikult. Ma arvan, et juhatus peaks ka seda tööd tõhustama. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Üks vaherepliik minu poolt: valuutaressursid ei ole presiidiumi käes. Jätkame sõnavõtte. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Tõenäoliselt saab nüüd uue interpretatsiooni ka mingisugune jõudude vahekorra määratlemine, antud juhul siis presiidiumi ja juhatuse poolelt. Nagu me ettepanud otsuse projekti neljandast punktist loeme, võtab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatuse vastu teatud otsuse ehk ütleb ei või jaa. Vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsusele 14. märtsist on Ülemnõukogu juhatusele vaid selleks, et abistada juhatajat. Sel juhul me võiksime öelda, et neljandas punktis võib asendada sõna "juhatuse" sõnaga "juhataja". Juhatajale vähemalt meie otsusega muid otsustamisõigusi ei ole antud, seda enam, et juhatuse on otsustusvõimeline kohalolijate arvust sõltumata. Seetõttu on punkt 4 üldse sobimatu demokraatlikusse poliitilisse kokkuleppesse. Teiseks on neljas punkt ka veidi konarlik ja arusaamatu. Ma ei saa aru, mille poolest minu kallis kolleeg hr. Kask ütleb, et see on hea. Siin ju just nõutakse, et komanderingut riikidesse, kus on vaja välisvaluutat, tuleb taotleda juhatusest. Seda aga, et siin taotletakse välisvaluutat, ei ole kirjas. Siit saab välja lugeda, et lisaks punktis 1 loetletule on vaja veel juhatuse poole pöörduda ja küsida, kas ma ikka võin sinna minna. Nii et siia peaks siis sisse kirjutama, et tahetakse saada sõiduks välisvaluutat. Ja nüüd me olemegi tagasi esimese küsimuse juures, et see ei ole juhatuse kompetents.

Kolmandaks tahan öelda, et juba kaks presiidiumi istungit tagasi esitasin presiidiumi aparaadile palve anda Ülemnõukogule ülevaade, kui palju ja millal on Ülemnõukogu liikmed saanud kasutada riigi välisvaluutat väliskomanderinguteks ning kas seda on antud päevarahadeks, ööbimisrahadeks või muidu sõitudeks. Tore oleks lihtsalt teada ka statistikat. Aitäh!

V. Kois

Lugupeetud kolleegid! Mulle näib, et punkti 4 asjus me pisut dramatiseerime olukorda ja tahame seda kujutada meie kahepealise juhtkonna – presiidiumi ja juhatuse – sisevõitlusena.

Asi on selles, et presiidium jääb meie parlamendi poliitiliseks tipuks, ükskõik kui palju me teda ka ei kritiseeriks. Seepärast kuulub ametlike delegatsioonide lähetamine tema kompetentsi. Kuid kõik muud komanderingud, stažeerimine ja seminarid on tõepoolest parlamendisise asi ja peab kuuluma eelkõige juhatuse kompetentsi.

Nüüd küsimuse teisest küljest. Täna juba oli juttu, et me ei saa õigel ajal teada, mida presiidiumis otsustati. Saame sellest teada 2 kuud hiljem, kui tuleb protokoll. Sama lugu on praegu Ülemnõukogu juhatusega. See asi tuleb kuidagi korrastada. Ma ei nõua, et meile iga nädal või iga päev esitataks protokollid. Aga ma arvan, et need protokollid peaksid olema ühes ruumis, kus me nendega igal ajal tutvuda ja kõigega kursis olla saaksime. Et pärast ei

tekiks arusaamatusi, kuulujutte jne. Üldiselt on juhatus minu arvates õigesti hakanud korraldama meie tööd parlamendis, aga edaspidi tuleb veel palju ära teha, eriti komisjonide töö korraldamisel. Näiteks mul oleks võib-olla huvitav osa võtta väliskomisjoni tööst, kui seal teatud küsimust arutatakse, kuid ma ei tea, millal seda tehakse. Komisjoni liikmeid kogu aeg selle küsimusega tülitada ka ei sobi. Oleks vaja, et saaksime pidevalt teavet komisjonide istungite ja nende päevakorra kohta.

Teen ettepaneku, et Ülemnõukogu juhatus ka seda probleemi arutaks. Tänan!

A. Sirendi

Austatud kolleegid! Mulle tundub, et kõige halvem on hakata kehtestama korda asjades, mis seni ilma igasuguse korrata või täieliku korralgeduse tingimustes liikusid kõige paremal viisil, mida võib üldse ette kujutada. Meid on välismaal seni esindanud ainult parimad inimesed ja seal on tekkinud teatud määral arusaamatus, miks meie asjad lähevad halvasti, kui meil on olemas ainult sellised inimesed, kes seal seni on käinud. Aeg-ajalt tuleks nähtavasti ka teisi saata, et seal oleks mingisugune ülevaade, kuidas meie asjad tegelikult on. Ja ma usun küll, et enne kui me seda asja arutame, oleks vaja mingisugust aruannet, kes on seni käinud, kui palju on raha kulutatud ja kuidas lähevad asjad. See huvitab ka neid, kes ise ei ole käinud. Ma usun ka, et kolleeg Kasel on tõepoolest raske selgitada oma välismaal viibivatele tuttavatele, miks teda ei lasta sõita, kuna ta on palju käinud. Palju kergem on selgitada neil, keda ka seni pole kunagi lastud. Välismaal on väga hästi aru saadud, et neid ei lastud ei stagnaajal ega perestroika ajal sõita sinna, kuhu nad oma asjaajamise ja ülesannetega peaksid sõitma. Nii et minu arust on see otsus praegustes tingimustes täiesti ülearune ja tuleks lihtsalt tagasi võtta. Tänan!

L. Annus

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud kolleegid! Jätkaksin sealt, kus kolleeg Arvo Sirendi katkestas oma esinemist, rääkides sellest, et meil on paremad inimesed, keda Ülemnõukogu lähetab komanderingusse, ja on mustad lambad, keda kunagi ei lähetata. Selles ma võisin veenduda ka ühel Ülemnõukogu Presiidiumi istungil. Kuna ma saan aru, et see otsus on tehtud eesmärgiga kuidagi korrastada komanderingutesse saatmise korda tervikuna, siis ma pakuksin välja võtta vastu esimesed kolm punkti ja väliskomisjon esitaks järgmisel nädalal kiireloomulise küsimusena neljanda punkti kohta juba oma variandi. Nii me tuleksime täna sellest ummikust välja. Või teine ettepanek on selline, et peale kolleegide esinemist

katkestada arutelu ja tulla küsimuse juurde tagasi juba siis, kui väliskomisjoni ettepanekud on kristalliseerunud. Aitäh tähelepanu eest!

J. Allik

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tahaks veel lisada kolm aspekti sellesse väga huvitavasse mõttevahetusse. Esiteks, kõige halvem, mis Ülemnõukogule võib juhtuda, on muidugi see, kui Ülemnõukogu hakkab korrumppeeruma. Vähemalt väljaspool Ülemnõukogu on selliseid hääli hakanud üha rohkem kõlama. See probleem, mida me siin praegu arutame, on üks võimalusi taolisteks häälteks ja need hääled juba kõlavad. Muide, see ei ole ainuke aspekt meie töös, mis võib lõhnata korrupsiooni järele, mistõttu see otsus on väga oluline. Teiseks tahaksin öelda, et täiesti ebahumaanne on olukord, kus Ülemnõukogu liige saab ajalehest tagantjärele teada, et Ülemnõukogu ametlik delegatsioon on sõitnud mingisse riiki. Loomulikult ei pea seda otsustama Ülemnõukogu täiskogu, aga informatsiooni täiskogule enne delegatsiooni väljasaatmist tuleks anda, sest võib-olla on mõnel Ülemnõukogu liikmel seal mingid sidemed või eelmistest kontaktidest pooleli jäänud asjad, mida võiks ju edasi anda. Praegu on see täiesti välistatud, asi käib tõesti nurga taga. Ja kolmas moment, miks ma toetaksin otsuse projekti punkti 4 just juhatuse osas, on see, et seni pole välisdelegatsioonide saatmisel minu meelest üldse arvestatud, kuidas ühe või teise inimese või inimestegrupi äraolek segab Ülemnõukogu tööd. Tähendab, väliskomandeeringu peaks otsustama organ, kellel on ülevaade Ülemnõukogu järgmise ja ülejärgmise nädala töögraafikust, sellest, millised küsimused tulevad arutusele ja millised ettekandjad või kaasettekandjad peaksid kohal olema. Me oleme mitu korda olnud olukorras, kus me ei saa asja arutada, sest ühte või teist inimest ei ole, ta on välismaal. Seepärast toetaksin mina küll varianti, et väliskomandeeringud otsustab siiski Ülemnõukogu juhatus, kellel on ülevaade eelolevast töönädalast. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Enne kui me otsustame läbirääkimiste saatuse, peaks vist otsustama, kas katkestada arutelu või mitte. Kui Ülemnõukogu soovib katkestada, siis oleks õigustatud läbirääkimiste jätkamine. Kui Ülemnõukogu ei pea võimalikuks katkestada, vaid jätkab täna, siis kaalume läbirääkimiste lõpetamist. Ollakse nõus?

Teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 76 rahvasaadikut, puudub 28.

Tiit Made teeb ettepaneku katkestada ja Vello Pohla sõnavõtust ma sain aru, et tähtpäev sõltub sellest, millal juhatus ja presiidium kokku lepivad, s.t. et praegu ei olekski võimalik

konkreetsed daatumit panna. Järgmisel istungjärgul? Nii siis on ettepanek antud päevakorrapunkti arutelu katkestada ja jätkata järgmisel istungjärgul. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada antud päevakorrapunkti arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 33 rahvasaadikut, vastu 34, erapooletuid on 7. Arutelu ei katkestata.

Kolleegid! Kuidas te suhtute sellesse, kui me teeksime praegu reglemendijärgse vaheaja ja vastavalt alustaksime varem tööd, 12.10? Palun katsuge selles küsimuses vaheajal selgusele jõuda!

V a h e a e g

Juhataja

Kohaoleku kontroll. Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 38.

Kolleegid! Kas me lõpetame läbirääkimised või jätkame? Ma teen ettepaneku läbirääkimised lõpetada.

Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti teemal? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 7 on erapooletud. Läbirääkimised lõpetatakse.

Kolleegid! Ma palun kõnetooli lõppsõnaks juhatuse nimel hr. Jaak Jõerüüdi!

J. Jõerüüt

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Teie lahkel loal kommenteeriksin kõigepealt sõnavõttu ja ütlen, et mulle meeldis kõige rohkem Jaak Alliku tähelepanek. Tunnistan üles, et ma lausa ootasin, kas saal märkab seda nüanssi, mille ma jätsin ütlemata. Nimelt peab töökorraldus, mis on juhatuse peaala, sisaldama ilmtingimata seda elementi (seda on meie tööpraktikas juba ette tulnud), et järgmise nädala päevakorra tegemisel oleks informatsioon, kes Ülemnõukogu liikmetest on ära ja kes on kohal. Muidu juhtub siin saalis segadusi ettekandjatega.

Peale selle on mitmed teisedki arvamused ja põhimõtteliselt näidanud, et inimesed saavad aru tarvidusest asja korrastada. Ma vaidleksin vastu kolleeg Ignar Fjukile, kes alustas oma juttu sellest, nagu oleks tegemist mingisuguste jõuvahekordadega. Jumala pärast, lõpetame arutlused niisuguselt lähtealuselt. Küsimus on asjade korrastamises. Valeri Kois juhtis tähelepanu ka sellele, et juhatuse tegevuse kohta võiks olla saalis rohkem

informatsiooni. Kahtlemata on tal selles suhtes õigus, mina pooldan ka igasugust informatsiooni edastamist kõikvõimalikes vormides. Küll aga tuletan meelde, et vähemalt põhiline on siiski tulnud saali, sest juhatuse töö tulemus ehk päevakord ja kõik sellega seotud kokkulepped ongi info juhatuse töö kohta. Seda ennekõike. Aga muidugi on võimalus alati leida reserve, nagu vanasti öeldi.

Edasi põhiküsimuse juurde: kes lähetab keda ja kuhu. On kõlanud ettepanekud jätta selle asja arutamine katki. Ütlen ausalt, et ma isiklikult küll ei toetaks niisugust ettepanekut. Vaadake rahulikult kella, meil on küllalt haruldane neljapäev, kus meil on suhteliselt palju aega. Ma ei usu, et me tuleval nädalal väga tähtsate otsuste vahepeal peaksime jälle hakkama iseendaga tegelema ja leidma selleks aega. Kasutagem see aeg vähemalt praegu maksimaalselt ära. Samal ajal ma pooldan täiesti seda mõtteviisi, et kõnealune otsus ei ole täiuslikult sõnastatud ja siin tuleks üht-teist kohe muuta.

On laekunud mitmesuguseid täiendusettepanekuid. Mõned neist on redaktsioonilist laadi ja mõned on põhimõttelist laadi. Üks põhimõtteline ettepanek Ignar Fjuki poolt sisaldab mõtte, et enne kui üldse mingit otsust vastu võtta, tuleb Ülemnõukogule esitada kirjalik aruanne valuuta kulutamisest väliskomandeeringutes ajavahemikus märts 1990 – mai 1991. Ma pooldan täielikult seda, et meil oleks aruanne, aga ma ei saa kuidagi aru loogikast, miks selle aruande puudumine takistab meil töökorralduslikku otsust langetamast.

Siis on Peet Kase, Arvo Junti ja Aleksandr Gussevi parandusettepanekud. Härra Gussevi ettepanek punkti 1 kohta, Peet Kase ettepanek punkti 4 kohta ja Arvo Junti täiendusettepanek. Aleksandr Gussevi ettepanek sisaldab mõtte, et punktile tuleks liita mõiste "fraktsioonid". Järelikult, et komandeerida võiksid peale nimetatute ka fraktsioonid. Peet Kask täpsustab minu arvates väga õieti punkti 4, selle praegust sõnastust ja lihvib mõned konarused, nagu ta juba ka ettekandes ütles. Arvo Junti täiendusettepanek on lisada punkt 5 järgmises sõnastuses: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ametliku delegatsiooni saatmise välisriikidesse otsustab Ülemnõukogu." See Arvo Junti mõte läheb kokku ka nende mõttevahetustega, mida vaheajal sai kiirkorras mitme saadikuga peetud ja mida mina põhimõtteliselt toetan.

Ma kutsuksin üles saadikuid lähtuma endiselt raudsest loogikast ja proovima vahet teha mitmel asjal. Minu arvates ei ole meil vaidlusküsimust niinimetatud rublakomandeeringute puhul. Me peame lihtsalt hääletama esimest punkti põhimõtteliselt nii- või teistsuguses redaktsioonis. Probleeme on valuuta kulutamisega puhtfinantsilises mõttes ja sellega, kes esindab Ülemnõukogu ametliku delegatsioonina või üksikisikuna ja kes selle esindamise nii-öelda määrab või lubab. Need asjad on minu arust täiesti hästi lahutatavad ja väidaksin endiselt, toetudes juhatuse, mitte iseenda arvamusele, et kui saadik esitab taotluse lähetada

teda mingis sisulises, temale olulises küsimuses sinna või teise paika ja soovib selleks kulutada vastavalt siis raha rublades või valuutas, siis see on täielikult töökorralduslik küsimus ja võiks jääda juhatuse kompetentsi. Küll aga tuleks sellest lahutada niinimetatud delegatsioonid. Mulle tundub, et siin läheb meie loogika kokku väliskomisjoni märgukirjaga. Arvo Junti on esitanud just nimelt selle kohta oma paranduse.

On võimalik ka teine variant, ma ütlesin selle mõtte nüüd välja lennult kirjapandud sõnastuses: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esindava isiku või delegatsiooni lähetuse otsustavad koos Ülemnõukogu Presiidium, juhatus ja väliskomisjon." See ei ole ka tehnoloogiliselt kuigi keeruline, sest nii presiidiumis kui juhatuses on teatavasti väliskomisjoni esindajad. Minu arvates saaksid kõik pooled siin rahuldatud.

Nüüd olen ma kandnud ette kõik selle, mis on paberi peal, ja edasise protseduuri juhtimise annaksin hr. Nugisele.

Juhataja

Suur tänu! Võib-olla me siiski teeksime seda koostöös ja kordame veel kord üle, mida juhatus Jaak Jõerüüdi isikus on aktsepteerinud ja mis läheb hääletamisele täiskogu ette.

J. Jõerüüt

Alustaksime vahest esimesest punktist, kui teil selle vastu midagi ei ole. Illar Hallaste on teinud veel ettepaneku jätta punktist välja sõnad "ja vastava alatise komisjoni esimees". Mul ei ole volitusi juhatuse nimel praegu kõiki nüansse otsustada, aga mina isiklikult ei toetaks seda. Komisjoni esimees, juhatuse liikmed peaksid olema informeeritud oma komisjoni liikmete sõitudest.

Juhataja

See läheb siis täiskogu ette hääletamisele. Mul on palve, Jaak Jõerüüt: teeme nii, nagu me seni ikka oleme teinud – te käite vahepeal kohapeal hääletamas.

Nüüd veel kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 30.

Kas Illar Hallaste parandusettepaneku sisu on mõistetav? On. Panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Illar Hallaste parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 9 rahvasaadikut, vastu 40, erapooletuid on 13. See ettepanek ei leidnud toetust.

J. Jõerüüt

Ma tõlgin Aleksandr Gussevi esimese punkti paranduse vabalt eesti keelde. Ta teeb ettepaneku lisada sõnade "vastava alatise komisjoni esimees" järele sõnad "või fraktsiooni esimees, mille koosseisu ta kuulub". On vist arusaadav?

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Aleksandr Gussevi parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 18 rahvasaadikut, vastu 35, erapooletuid on 12. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Jõerüüt

Punktide 2 ja 3 kohta ei ole parandusettepanekuid. Peet Kaselt on tulnud ettepanek sõnastada ümber punkt 4, ma loen selle ette: "Kui väliskomandeering nõuab kulutusi välisvaluutas, siis esitatakse taotlus valuuta eraldamiseks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatusele, kes võtab vastu asjakohase otsuse." Mina isiklikult aktsepteeriksin seda, lisades juurde, et 5. punktina tuleb meil niikuinii omaette otsustamisele, mismoodi lahendatakse ametlike delegatsioonide küsimus, ja seal on mitu varianti. Ma ei tea, kas Ülemnõukogu soovib hääletada või jääb minuga nõusse.

Juhataja

Kohustust hääletada ei ole. Kas keegi nõuab? Ei nõua. Võtame vastu.

J. Jõerüüt

Järgnevalt on siis Arvo Junti ettepanek lisada punkt 5 järgmises sõnastuses: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ametliku delegatsiooni saatmise välisriikidesse otsustab Ülemnõukogu." Ehkki läbirääkimised on lõppenud, võib keegi minu arvates ka praegu oma töökorralduse asjus kohapealt vastu vaielda, kui see ei sobi, aga ma sõandaksin teha ettepaneku, et paneme Arvo Junti ettepaneku hääletusele ja sinna kõrvale konkureerima teise variandi: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ametliku delegatsiooni saatmise välisriikidesse otsustavad koos Ülemnõukogu Presiidium, Ülemnõukogu juhatuse ja Ülemnõukogu väliskomisjon." Kui need kaks panna konkureerima, siis arvatavasti saab lahenduse ikkagi kätte.

Juhataja

Kolleegid! Kas need on alternatiivid? Paneme konkureerima, kumb saab rohkem poolthääli. Kas kõik on nõus? Esimene on Arvo Junti, teine Jaak Jõerüüdi variant. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Kas tohib esitada veel kolmanda alternatiivi? Ma pakuksin, et see õigus võiks olla Ülemnõukogu Presiidiumil ja Ülemnõukogu esimehel kah. Esitan kohe kirjalikult.

Juhataja

Ollakse nõus. Konkurss kolme ettepaneku vahel. Loevad poolthääled. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Arvo Junti esitatud variandi poolt, et ametliku delegatsiooni kinnitab Ülemnõukogu? Palun hääletada! 35 poolthäält.

J. Jõerüüt

Järgmiseks siis teine variant: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ametliku delegatsiooni saatmise välisriikidesse otsustavad koos Ülemnõukogu Presiidium, Ülemnõukogu juhatus ja Ülemnõukogu väliskomisjon."

Juhataja

Kes on Jaak Jõerüüdi ettepaneku poolt? Palun hääletada! 32 poolthäält.

J. Jõerüüt

Kolmandaks on Juhan Telgmaa ettepanek: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ametliku saatmise välisriikidesse otsustab Ülemnõukogu Presiidium või Ülemnõukogu esimees."

Juhataja

Kes on Juhan Telgmaa ettepaneku poolt? 23 poolthäält. Konkursi võitis Arvo Junti ettepanek.

J. Jõerüüt

Minu arvates tuleks korrektsuse huvides enne otsuse kinnitamist otsustada veel ühe põhimõtteliselt tehtud ettepaneku üle. See on Ignar Fjuki ettepanek, et enne otsuse vastuvõtmist esitada Ülemnõukogule kirjalikult aruanne valuuta kulutamisest selle Ülemnõukogu koosseisu liikmete väliskomanderingutele. Kas langetada otsus või võtta ette Fjuki pakutud tingimus?

Juhataja

Kui Ignar Fjuk oma ettepanekut maha ei võta, siis paneme hääletusele. Ignar Fjuki ettepaneku sisu on selline, et enne otsust mitte vastu võtta, kui on esitatud kogu selle koosseisu poolt, saadikute korpuse poolt väliskomandeeringute aruanne. Kas ma ütlesin midagi valesti, Ignar Fjuk?

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Oli mitu ebatäpsust. Esiteks, mitte see korpus ei pea esitama aruannet, vaid Ülemnõukogu Presiidium või Riigikantselei esitab meile informatsiooni valuutaeraldistest väliskomandeeringuteks. Saadikute aruannetega ei ole siin midagi pistmist. Lihtsalt ametlikus korras esitada meile informatsioon, palju valuutat on kas öörahadeks, päevarahadeks või sõitudeks kulutatud. See on kõik.

Juhataja

Selge pilt, oli erinevus. Kas Ülemnõukogu sai aru? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Ignar Fjuki ettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 23 rahvasaadikut, vastu 27, erapooletuid on 18. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Jõerüüt

Rohkem minu käes parandusettepanekuid ei ole. Jääb üle küsida ainult, kas väliskomisjon jääb ka pärast parandusettepanekute sisseviimist oma nõudmise juurde katkestada küsimus ja otsust mitte langetada.

Juhataja

See tuleb hääletusena. Nüüd on ainult protseduuriküsimused. Tiit Made.

T. Made

Ma sain aru niimoodi, et küsiti väliskomisjoni arvamust. Ei, seda pole tõesti vaja öelda, aga protseduuri kohta ma ütlesin niipalju, et Arvo Junti ettepaneku vastuvõtmine tähendab sisuliselt seda, et iga kord, kui Ülemnõukogu koosseis hakkab delegatsioone lähetama, on kõikidel komisjonidel võimalus selle asja kohta oma arvamus öelda, s.t. delegatsioon käib läbi ka kõikide komisjonide eest, kes seda soovivad, loomulikult. Aitäh!

T. Kork

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma paluksin natuke informatsiooni oma harimiseks enne lõplikku hääletamist. Mul ei ole viimasel ajal tehtud otsuste põhjal selge, mis saab Ülemnõukogu ametlikust delegatsioonist suvel, kui plenaaristungeid ei toimu. Kelle pädevuses ta siis on? Praegu me otsustasime ilusasti ära, et delegatsioonid arutame läbi plenaaristungil. Kas suvel teeb seda juhatus, presiidium või kes teeb?

Juhataja

Kolleegid! Siin on tõesti probleem olemas. Enne Tiit Made lausumist mulle selgitati, et reglemendis on olemas selline seisukoht, mis sätestab, et Ülemnõukogu töö vaheaegadel võtab otsused vastu presiidium. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Olukord on tõesti keeruline. On kaks võimalust: kas me teeme otsusesse täienduse selle kohta, mis toimub suvevaheajal, või võtame siiski veel esmaspäevani aja maha, et näiteks presiidium saaks seda asja täna arutada. Praegu paistab asi minevat väga kiirustades, ehkki meil on palju aega.

Juhataja

Millised on ametlikud ettepanekud?

J. Jõerüüt

Lugupeetud esimees ja täiskogu! Mul on tunne, et seda vaidlusküsimust on ka pärast konkurssi võimalik lahendada väga lihtsalt, et ei tekiks kaksipidi mõtlemist. Arvo Junti täiendusettepanek kõlab niimoodi: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ametliku delegatsiooni saatmise välisriikidesse otsustab Ülemnõukogu." Kahjuks ei ole Arvo Juntit näha. Ma küsiks sinu jaoks väga omavoliliselt: kas oleks õige lisada siia eksiarvamuste vältimiseks pärast koma "Ülemnõukogu töö vaheajal Ülemnõukogu Presiidium"?

Juhataja

Kuulame ära Heino Kostabi ettepaneku.

H. Kostabi

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mis saab siis, kui Ülemnõukogu delegatsiooni moodustamine on ajaliselt piiratud? Näiteks tuleb kutse, et saata ülehomme välja.

Juhataja

Reglemendi järgi on nii, et otsustab presiidium. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma vabandan, hetk ei ole võib-olla õige, aga läbirääkimiste ajal ma magasin selle aja maha. Ma tuletaksin veel kord meelde oma ettepanekut, mis konkurentsiga alla jäi, et me annaks selle õiguse Ülemnõukogu Presiidiumile või Ülemnõukogu esimehele, kes ainuisikuliselt võiks delegatsiooni välja saata. Me oleme kõik ise vabalt valinud ja miks me ei võiks neid siis usaldada? Miks me ei võiks usaldada oma presiidiumi või esimeest niisuguses asjas, kui on vaja mingi delegatsioon saata?

Juhataja

Presiidium on reglemendis juba sees.

J. Telgmaa

Ei ole.

Juhataja

On küll.

J. Telgmaa

Arvo Junti paranduse järgi on ainult Ülemnõukogu.

Juhataja

Kolleegid! Kas ollakse nõus, et igasuguste eksiarmuste ja segaduste ärahoidmiseks me aktsepteeriksime Arvo Junti konkursi võitnud ettepaneku ja lisaksime peale koma veel ühe lause, mis puudutab presiidiumi? Ollakse nõus. Kas nõutakse hääletusele panekut? Ei nõuta. Kolleegid, kas kellegi parandusettepanek on unustatud? Võime panna otsuse tervikuna hääletamisele. Teeme kindluse mõttes veel kohaloleku kontrolli. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 30.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ülemnõukogu liikmete komandeerimise korra kohta, arvesse võttes parandusettepanekuid? Palun hääletada! On vaja 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid on 6. Otsus on vastu võetud.

Kompensatsiooni maksmise kohta eluruumide vabastamise eest

Juhataja

Meil oli selle istungjärgu päevakorras veel üks kiireloomuline küsimus, mille arutelu katkes ja mis suunati õiguskomisjoni. Õiguskomisjon tegeles selle temaga põhjalikult ning esitas oma arvamuse, et probleemi ei saa lahendada mitte otsusega, vaid seadusega. Asjaosalised võtsid selle seisukoha teadmiseks, lähtudes aga sellest, et küsimus on päevakorras, on mul ettepanek selle teema arutelu jätkata ning nüüd juba mitte otsuse eelnõu aruteluna, vaid seaduse esimese lugemisenä. Kuna see oli kiireloomuline küsimus, siis teeme seda vastavalt §-le 16 ja esimesel lugemisel toimub juba põhjalik arutelu. Ma paluksin uuesti kõnetooli härra Toomas Korgi!

T. Kork

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nagu härra juhataja teid valgustas, läks käiku otsuse arutamisel tehtud kolleeg Valeri Koisi ettepanek, mida palavalt toetas õiguskomisjon: teha otsusest seadus. Eelnõu autorid nõustusid sellega ja praegu on see teie ees esimesel lugemisel. Kuna me alles sellel nädalal arutasime sedasama teemat otsusena, siis ma ei pea vajalikuks teha veel kord pikemat ettekannet, tooksin välja mõned punktid, mis on muutunud, võrreldes esmaspäeval teie ees olnud projektiga. Kõigepealt avaldan arvamust, et oleme saanud ta uuesti läbi kirjutades mõnevõrra paremasse keelde ja mõnevõrra täpsustanud ka normitehnilisi mõisteid.

Ma ei ole seejuures kaugeltki veendunud, et asi on ideaalne, aga niipalju kui me oskasime, püüdsime seda paremasse seisusse saada. Peale selle võtsime arvesse terve hulga kirjalikke ettepanekuid, samuti suulisi, mida kümnekond kolleegi tegi ja millest tulenevad ka mõningad muudatused. Kõigepealt, nagu te näete, on suurenenud paragrahvide arv ja suurenenud mitte niivõrd oluliselt sisu kasvu tõttu, kuivõrd täpsuse mõttes on pikemad laused ja lõigud viidud eraldi paragrahvidesse. Muutus ka paragrahvide järjestus ja võib arvata, et praegune on loogilisem. Võrreldes esmaspäeval lugemisel olnud variandiga, tulid täpsustused esimesse paragrahvi. Me ei loetlenud enam piirkondi ja vabariike. Ilmselt on korrektsem praegune

kuju: "... kes lahkuvad Eesti Vabariigist NSV Liidu praegustesse või endistesse liiduvabariikidesse". Küsimus oli nimelt selles, kas ja kui palju need piirkonnad praegu veel vabariigid on, kui neid ümbritseb Nõukogude piirivalve. Enampakkumise asendasime oksjoniga, mis on juriidiliselt ilmselt täpsem ja mis on ära seletatud ka teatmikes. § 3 lõpus on muudatus selles osas, et korteri privatiseerimisel arvestatakse oksjonil makstud summa korteri ostmisel tasutud osamaksuks terves ulatuses. Eelmises eelnõus oli määratletud, et osamaksuks läheb ainult bilansiline maksumus, kantud linnavalitsuse ametkonna või ettevõtte arvele, kelle bilansis maja asub.

§ 7 on juurde tulnud: "Käesoleva seaduse alusel saadud eluruumi asustamise õigus on pärandatav üldises korras." See ettepanek tuli kirjalikult kolleeg Reinsonilt, suuliselt veel mitmelt saadikult ja mõte on selles, et inimestel oleks asumisõiguse omandamisel kindlustunne natukene suurem. Täpsustasime teemat, mis on praeguses §-s 8, kus on väikeprivatiseerimise seaduse alusel loetletud objektid, mille kohta seadus ei kehti. Eelmises eelnõus oli meil nimetatud natsionaliseeritud elamuid, nüüd on ring mõnevõrra laiem. Nagu ma enne ütlesin, ma ei arva, et praegune tekst on ideaalne, kuid arvan, et esitatud kujul seaduse vastuvõtmine aitab midagi ära teha, aitab lahendada mõnda külge meie igapäevases elus. Ma olen täiesti nõus nende inimestega, kes tahavad kõiki asju teha väga kapitaalselt ja väga pikalt. Kuid olen seisukohal, et nendes küsimustes, mis ei ole nii printsiipiaalsed, nagu seda on omandiseadus ja maaseadus, on meie kohus oma võimaluste piires midagi ära teha üldise eesmärgi nimel. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! On küsimusi. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Mul on üks küsimus oksjoni korra kohta. Kas inimene võib mitte nõustuda oksjoni lõpptulemusega, kui ta on oma korteri oksjonile pannud ja selgub, et ta vastavat summat ei saa? Kui ta võib sellega mitte nõustuda, siis on kõik korras, kui aga ei või, siis tuleb välja, et oksjon on viimane instants. Kas ta võib müüa oma korteri ükskõik kellele, ei pea seda mitte tingimata oksjonile panema? Kas ta peab midagi maksma komisjonile või komiteele, kes oksjoni korraldab? Me räägime kogu aeg eraomandi paremusest, andkem siis teatud isikute ringile, näiteks kooperatiivkorterite omanikele, õigus oma korterit müüa. Seaduseelnõus ei ole kuigi täpselt määratletud oksjoni tingimused, protsendid ja kulutuste arvestamine. Oksjoni

korraldamise tulemusena võivad ju kulutused moodustada ka 90 protsenti. Kuidas sellega ikkagi on?

T. Kork

Lugupeetud kolleegid! See teemadering on olnud meil ka arutusel, kuid me nägime ette, et need küsimused täpsustatakse käesoleva seaduseelnõu § 9 sättega, mis kohustab Eesti Vabariigi Valitsust kehtestama 2 nädala jooksul käesoleva seaduse rakendumise korra. Rakendamise kord tehakse üldiselt teatavaks ja inimesele jääb otsustamise õigus, kas ta läheb oma korteriga oksjonile või ei lähe. Kui talle see kord ei sobi või ta leiab seal endale ja oma perekonnale mingit ohtu, siis ta ilmselt ei lähe. Kui ta seda ohtu ei näe või arvab, et risk on väiksem kui loodetav tulu, siis ta läheb. Selle seaduse vastuvõtmine ei kohusta minema inimest oksjonile. Jääb õigus müüa oma sõbrale või naisele või vennale või ükskõik kellele. (Hääl saalist.)

Juhataja

Kolleegid! Läbirääkimised veel järgnevad. Praegu me täpsustame asjaolusid. Nii et esitame küsimusi. Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Esiteks. Kuidas toimitakse siis, kui oksjonil makstakse korteri eest vähem, kui on selle bilansiline maksumus? Kes siis tasub oksjoniga seotud kulutused? Kas munitsipaliteet või Ülemnõukogu kui selle seaduse autor või keegi kolmas? Teiseks. Seaduseelnõu §-s 1 on juttu riiklikust ja ametkondlikust elamispinnast. Võtame konkreetse näite. Sillamäel on põlevkivikeemiatehasel töökollektiivi rahaga ehitatud elamud. Keegi lahkub sellelt elamispinnalt. Tehases on umbes 700 inimest korterijärjekorras. Miks peab tehas korraldama oksjoni selleks, et keegi saaks õiguse asuda elama tema elamispinnale? Mul on tunne, et selle seaduseelnõu koostanud inimesed elavad ise ilmselt Tallinnas ja arvavad, et igas linnas saab korteri müüa 150 000 rubla eest nagu siin. Komisjon ei ole ka nähtavasti pööranud tähelepanu sellele, et riiklik elamufond, ametkondlik elamufond ja erasektor on kõik ise asjad. Õelge palun, millistena te ise neid probleeme näete.

T. Kork

Lugupeetud kolleeg Novohatski! Selle seaduseelnõu koostamisel me ei eeldanud, et võib tulla selline seis, kus oksjonil makstakse bilansilisest maksumusest vähem. Niisugust olukorda ei

luba ennustada ka praegune majanduslik seis Eesti Vabariigis ja sellepärast me ei ole sellest lähtunud ka seaduse koostamisel. Mis puudutab teist küsimust, ametkondlikku elamufondi, siis selle termini ümber oli siin ka vaidlusi, oli erinevaid seisukohti õiguskomisjonis ja täiesti õigustatult. Praegune termin on siiski praktikas läbi löönud, seda kasutavad nn. elamujuristid ja seda kasutatakse ka kohtus. Kuid meil ei ole põhjust segi ajada seda, kas elamu on ettevõtte bilansis ja kas ta on ettevõtte oma. Seesama Sillamäe elamu, millest te praegu rääkisite, on tegelikult riigi omand, kuna see ettevõtte on riiklik ettevõtte ja minu arusaamise järgi on ta riikliku ettevõtte bilansis. Nii et siin ei ole põhjust vist väga suurt numbrit teha. Kui Sillamäe linnas on võimalik vastu tulla inimesele, kes tahab muuta oma elukohta, ja meie soovime seda soodustada, siis ma ei näe mingit keeldu, et seesama ettevõtte ei saaks toetada äraminejat. Kas või sellega, et ostab korteri oksjonil ära ja annab jälle kasutada oma töötajale. Ega Sillamäel sellel inimesel, kes korteri ostab, olegi palju mujale tööle minna kui sinnasamasse ettevõttesse. Nii et ma ei näe siin erilist probleemi. Võib-olla tõesti mõni üksik juhus tuleb, aga mingit globaalprobleemi siin ei ole. Aitäh!

L. Arro

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minul on küsimus § 2 ja 3 kohta. Ma loen §-st 2 välja niimoodi, et kui näiteks meil mõnes sovhoosis avaldavad inimesed soovi ära sõita – sovhoosides on meil päris palju inimesi väljastpoolt vabariiki –, siis jääb vallavalitsusele õigus see korter oksjonile panna ja maha müüa. Aga kui sovhoosil on kortereid vähe ja ta tahab ise oma uue lüpsja sinna paigutada, siis tekib selline olukord, et sovhoos peab hakkama enda maja tagasi ostma. Sovhoosid on aga ka praegu isemajandavad, riik nendele selleks ostmiseks raha juurde ei anna. Ma saan sedamoodi aru, et tegelikel majaomanikel pole siin enam midagi teha. Tuleb üks kohalik rahamees, kes võib selle korteri oksjonil pakutava hinnaga ära osta ja ongi lüpsja probleem lahendamata. See on esiteks. Teiseks. Ma ei pea õigeaks §-s 3 märgitud eluruumi bilansilist maksumust. Majad, mis on ehitatud 15 aastat, 20 aastat tagasi, olid väga odavad. Korteri maksumus oli 15 000 – 20 000 rubla, nüüd on maha läinud amortisatsioon ja korteri bilansiline maksumus on võib-olla kõigest 10 000 või 5000 rubla. Tänapäeval ehitatavad korterid aga maksavad 3–4 korda rohkem, 50 000 – 60 000 rubla. See, kes läheb välja vanemast korterist, saab kaasa suure raha, see aga, kes läheb ära uuemast korterist, ei saa praktiliselt midagi, kuna alghind on juba nii kõrge. Kas algmaksumust ei peaks määrama komisjon, kes oksjoni korraldab?

T. Kork

Ma ei jaga teie hirmusid. Mis puudutab § 2, siis sama paragrahvi lõpulõigus me sätestame, et isikud asustatakse kooskõlas kohalike omavalitsuste otsustega. Kohaliku omavalitsuse otsused ja Eesti Vabariigis kehtivad määrused, eeskirjad, mis puudutavad korterite asustamist, näevad ette, et see isik, kes hakkab korterit asustama, oleks enne seda elamispinna saamise või elamistingimuste parandamise järjekorras. Kui ta on järjekorras, siis ta saab võtta oksjonist osa ja majand saab korteri ka. Nii et sellega võib vajaduse korral osta kasutamisoiguse. Mis puutub kohalikesse rahameestesse, kellest te kardate, et nad tulevad konkurendiks majandile väga vajalikele töötajatele, siis suure tõenäosusega nad ei ole elamispinna parandamise järjekorras ega saagi oksjonile tulla. Sellesama küsimuse teine pool. Praegu väljapakutavaga me lahendame tõenäoliselt mõnevõrra sedasama sunnismaisuse probleemi, et töötaja peab tingimata elama selle ettevõtte elamispinnal, kui ei ole kusagil elada. Ja töölt ära minnes tõstetakse ta elamispinnalt välja. See on kõigi inimõigustega vastuolus ja võib-olla mõnevõrra peame ka seda silmas. Mis puudutab bilansilise maksumuse õigsust või ebaõigsust, siis siin on mitu varianti. Me oleme kaalunud ka seda varianti, et ettevõtte või linnavalitsus, kelle bilansis korter on, saab algmaksumuse. Teie pakkusite praegu välja variandi, et komisjon määrab algmaksumuse. Minu jaoks ei ole see eriti arusaadav, millega põhivahendid arvele võeti. Bilansilise maksumuse juures arvestame ka amortisatsiooni, samuti vahepeal tehtud kulusid ja selle aluseks võetakse ametlikud ümberhindlused. Kui mul õieti meeles on, oli üks suurem ümberhindlus 1972. aastal, siis kas 1985 või 1986. Nii et praegune bilansiline maksumus ei tähenda ainult hoone valmimisel olnud hinda miinus amortisatsioon. Me jäime selle praeguse variandi juurde, kuid kui teil on konkreetselt teine ettepanek, siis võime selle hääletamisele panna ja läbi arutada. Me jäime oma variandi juurde ka veel sellel põhjusel, et käesoleva seaduseelnõu põhieesmärk ei ole rikastada kohalikku omavalitsust, ettevõtet või ametkonda, kelle bilansis on maja, vaid aidata elu sisse sättida nendel inimestel, kes ei taha meil elada. Sellest peamisest eesmärgist lähtudes me ei pidanud võimalikuks seda alghinda väga kõrgeks tõsta.

P. Grigorjev

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud härra Kork! Ma tahan korrata seda, et me oleme kokku leppinud rajada demokraatlik õigusriik. Siin ei võetud vastu minu parandust selle kohta, et ei tohi teha vahet, kas inimene lahkub Eestist itta või läände. Miks me piirdume kompensatsiooni andmisega ainult nendele, kes lähevad itta? Lõpetame selle lause kompensatsiooni maksmise kohta siiski sõnadega "nendele, kes Eestist lahkuvad", tegemata

piiranguid selles suhtes, kuhu ta läheb. Inimene võib tunda kibedust, et talle kompensatsiooni ei pakutud, ka siis, kui ta Iisraeli või Austraaliasse elama läheb. Tänan!

T. Kork

Lugupeetud Pavel Grigorjev! Teie ettepanek oli meil arutamisel enam kui üks kord. Kuid autorid jäid praeguse juurde. Teie mõttel on iva sees ja siin on, mida arutada. Ma arvan, et kui te jääte oma ettepaneku juurde, siis me paneme selle saalis hääletamisele. Eelmine kord ma püüdsin ka põhjendada, miks minu arvates seda ei tuleks teha, ja ma ei taha täna korrata.

T. Kallas

Lugupeetud eesistuja ja ettekandja! Minu küsimus on veidi kõhklev ja natukene eetika valdkonda tikkuv, aga siiski. Enamasti on korterid, kust eeldatavasti hakatakse lahkuma, üsna keskpärased plokk-korterid, mis ei maksa tegelikult kuigi palju. Ja kui me selle seaduse vastu võtame – nähtavasti me peame selle vastu võtma –, kerkib minu jaoks üles üks tõsine mure. Aina ahtamaks jääb see võimaluste ring, kus keskmise, kasina stabiilse sissetulekuga inimene, ütleme kooliõpetaja, lasteaiakasvataja jne., üldse saab loota korteri taotlemisele. Kas mitte nende juba pruugitud korterite puhul ei oleks võimalik jätta ka mingi pilu nende jaoks?

T. Kork

Lugupeetud kolleeg Teet Kallas! Vastupidi teile ma näen just sellesama keskmise sissetulekuga intelligenti väljavaadete paranemist, kuna need, kes lähevad enampakkumisele korteri asustamise õigust omandama, on üldjuhul korterijärjekorras, elamistingimuste parandamise järjekorras. Ja tema sealt äraminekuga seesama järjekord juba iseenesest lüheneb ja õpetaja või mõni teine keskmise sissetulekuga inimene liigub üldises korteri saamise järjekorras ettepoole. Mina näen seda seisu nii. Kui ma eksin, siis parandage mind ja tooge mind maa peale tagasi.

Juhataja

Suur tänu! Ma oletan, et küsimusi rohkem ei ole. Suur tänu, Toomas Kork! Kas Tõnu Antonil on kaasettekanne? Sõnavõtt? Tõnu Anton, palun kõnetooli!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Ma tahan kõigepealt õiguskomisjoni nimel tänada vabariiklaste saadikurühma ja kolleeg Toomas Korki, kes osalesid selle küsimuse arutelus õiguskomisjonis

ning võtsid arvesse osa nendest kriitilistest märkustest ja ettepanekutest, mis tehti õiguskomisjoni istungil.

Nimetatud seaduseelnõu kompensatsioonist elamispinna vabastamise eest puudutab üht juriidilises mõttes keerukamat valdkonda – elamuõigust. Just seetõttu ma tahaksin veel kord rõhutada, et antud juhul tuleks valitsusele antav ülesanne – kehtestada 2 nädala jooksul käesoleva seaduse rakendamise kord – kooskõlastada valitsuse nende liikmetega või valitsuse aparaadiga, kes selle korra välja töötab. Isiklikult olen arvamisel, et 2 nädala jooksul antud valdkonnas niisugust korda, mis oleks süsteemne ja meid rahuldaks, välja töötada võimalik ei ole. Selle esimese probleemiga seoses ma peaksin normaalseks, et see oleks kooskõlastatud ka omavalitsusorganitega, linnadega ja maakondadega. Mõlemat süsteemi ühendab meil vastav liit ja ei oleks midagi paremat, kui meil oleks täna käe all ka mõlema nimetatud liidu seisukoht käsitletavas küsimuses.

Teine probleemide ring, millest oli juttu ka õiguskomisjoni istungil ja mis siiski sunnib veel kord nende asjade juurde tagasi tulema, puudutab antud seaduseelnõu "istutamist" meie niigi halvasti korrastatud õigussüsteemi. Härra Toomas Kork ei informeerinud meid täna, kas see valdkond on läbi töötatud, kas seaduseelnõu istub praegusesse õigussüsteemi valutult või on vaja muuta juba kehtivaid seadusi ja ka valitsuse akte.

Kolmas probleem seisneb selles, et ühelt poolt vajalik kiirustamine on toonud teiselt poolt kaasa teatud logisemise nii juriidilises kui ka keelelises mõttes. Seda kolmandat probleemi ma tahan täpsustada konkreetsete küsimuste ja väidetega seaduseelnõu üksikute paragrahvide kaupa.

§-s 1 kasutatakse mõisteid "riiklik ja ametkondlik elamufond", kusjuures need mõisted aga ei ole võrreldavad. Sellestki oli õiguskomisjoni istungil juttu ja soovitada tuleks, et nende üsna halvasti mõistetavate ja pärast tõlgendamist nõudvate mõistete asemel mindaks üle omandiõigust peegeldavatele mõistetele, mida on võimalik teha omandiseaduse alusel. See ettepanek pärineb samuti õiguskomisjonis toimunud arutelult.

§-s 2 on paremaks läinud termin, mis puudutab omavalitsust ja nüüd on kirjas "kohalike omavalitsuste täitevorganid". See pole ka veel hea. Küsimus on selles, milliste omavalitsusüksuste organitest jutt käib. Omavalitsusüksusi on meil kahel tasemel: valla tasemel, maakonna ja linna tasemel. Need asjad vajavad kindlasti klaarimist, sest palju on ka neid vastuolusid, mis on täna lahendamata erinevate omavalitsusüksuste tasemetel vahel. Endiselt kasutatakse mõistet "eluruumi asustamise õigus". Eluruumi asustamise õigus kui termin seondub orderi mõistega. Arvatavasti ei peeta siin siiski silmas mitte asustamise õigust, vaid eluruumi sihipärase kasutamise õigust.

Samas §-s 2 räägitakse vastaval haldusterritooriumil alaliselt elavatest isikutest. Ilmselt on vaja ka siin rääkida, millisest vastavast haldusterritooriumist jutt käib, ja samuti konkretiseerida, mida mõeldakse alaliselt elavate isikute all. Viimast mõistet on siingi saalis pruugitud väga tihti ja alati on selgunud, et me saame sellest erinevalt aru.

Samast paragrahvist on pärit nõue, et ettevõtte, asutus või organisatsioon peaks olema antud haldusterritooriumil registreeritud. Väidan, et suur osa ettevõtetest, asutustest ja organisatsioonidest on registreerimata ja vaja on selgitada, mida tähendab, et registreeritud peab olema ettevõtte, asutus või organisatsioon vastaval haldusterritooriumil.

§-s 4 puudutatakse elamukooperatiive ja tehakse seda minu arvates üsna jõhkral kombel, nägemata seda tausta, mis on elamukooperatiivide sisuks, ja nimelt, et neid institutsioone iseloomustab liikmelisus. Mis saab liikmelisusest, kui talitada nii, nagu on ette nähtud §-s 4?

§ 5 räägib eluruumi asustamise õiguse omandanud isiku täiendavatest õigustest. Ilmselt ei peeta silmas kõiki, ükskõik milliseid eluruume asustanud isikuid. Selleks, et § 5 mõte, mis õiguskomisjonis sai ehk selgeks, saaks selgeks ka kõigile selle seaduseelnõu lugejatele ja tulevikus seaduse lugejatele, on vaja seda mõistet täpsustada, kitsendada, piiritleda.

§ 7 on täielikult ebaõnnestunud. Julgen kinnitada, et õiguslikus mõttes on tegemist leiutisega, kui väidetakse, et käesoleva seaduse alusel saadud eluruumi asustamise õigust on võimalik parandada ja seda veel üldises korras.

Nimetatud kolme probleemi tõttu on mul ettepanek seaduseelnõu arutelu täna katkestada ja paluda veel kord, ma võtan õiguskomisjoni nimel endale sellise õiguse, vabariiklaste saadikurühmal ja lugupeetud kolleegil Toomas Korgil kaaluda neid mõtteid, mis avaldati õiguskomisjoni istungil. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Kuulame ära juba taotletud sõnavõttud ja siis otsustame katkestamise küsimuse. Ollakse nõus? Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Alustaks sellest, et tahaksin rõhutada selle seaduse vajalikkust ja ka õigeaegsust. Ma ise olen oma eriala tõttu selle asjaga olnud veidi seotud juba ligi kaks aastat ja näen, et see on väga tore jätk sellele, mida Tallinna linnavalitsus ja volikogu on teinud viimased aastad. Nagu ma olen informeeritud, on seda küsimust arutatud ka Tallinna linnavolikogul, kuni ta siis nüüd on jõudnud vabariiklaste sildi all meile siia. Kuid see ei tähenda, et see eelnõu oleks vaba puudustest ja ka ohtudest. §-s 1 on rõhutatud, et

kompenseerida saab korterit ainult Nõukogude Liitu või endistesse liiduvabariikidesse ümberasunutele. Võimalik, et seda sätet peab veelgi kindlustama, et see ei vallandaks paanilist rännet Eesti Vabariigist. Nüüd teine küsimus. §-s 2 on sõnastatud säte, mis annab võimaluse oksjonitel osaleda, ma tsiteerin: "... ja oma haldusterritooriumil registreeritud ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele jne." Selle seisukohaga ma ei ole nõus ja taotleksin, et see osa võtta seadusest välja. Miks? Praegu, omandireformi asutuse ja korterite privatiseerimise käigus ja ka elamureformi käigus üleüldse oleme jõudnud veendumusele, et ametkondlik pind kui selline on eelmise aja ...

Juhataja

Läks üle kahe minuti, tuleb katkestada.

A. Zöbin

Olen väga rahul härra Antoni sõnavõtuga. Ta näitas, et pakutud seadus on nõrk ja rohkem polegi siin midagi erilist öelda. Ükskõik, millist paragrahvi vaadata, kõik on lausa nonsens. Näiteks see, mis puutub pärandamisse. Mingisugune summa makstakse välja oksjonil, aga teadmata on, milline on summa selle korteri maksumuse põhjal. Kui inimene annab raha välja, siis peale omamise ja kasutamise õiguse peab tal olema ka omandi käsutamise õigus. Emigratsiooni korral, mida antud juhul eeldatakse, tekib ebavõrdsus väljamaksete maksmisel nendele, kes lahkuvad. Minu meelest tuleb need kaks küsimust teineteisest lahutada. Üks asi on korteriküsimus, teine aga väljamaksed remigrantidele, tulenevalt nende vara maksumusest. Seepärast ma arvan, et seaduseelnõu on väga nõrk ja seda ei saa mitte mingil juhul vastu võtta. Ent korteriprobleemid on vaja lahendada. Me oleme korteriprobleeme juba arutanud. Seejuures põrkusime takistustele ja lükkasime asja otsustamise edasi. Minu arvates tuleb järjekindlalt edasi liikuda. Kui me tahame luua korterituru ja mitte luua näiteks täitevkomiteede esimeeste monopoli, siis tuleb esmajärjekorras anda käsutamisõigus kõigi kooperatiivkorterite üle. Kui me seda teeme, siis vähendame ažiotaazi, vähemalt 150 000-rublalistele korteritele konjunktuuri ei kujune. Hakkame järk-järgult seda probleemi lahendada ja siis vaatame, mis saab kommunaal- ja muudest korteritest. Ma ei tea, kes selle seaduse välja töötas, aga iga asja tuleb enne vaagida. Minu meelest rääkis Anton väga hästi. See seaduseelnõu tuleks tagasi lükata, sest see ei vasta ei õiguslikele ega mingisugustele teistele normidele.

Juhataja

Suur tänu! Ignar Fjuk, palun kõnetooli! 7 minutit.

I. Fjuk

Lugupeetud kolleegid! Juhataja teab, et on niigi lugupeetud. Ma jätkan sealt, kus mind katkestati. §-s 2 ma tegin ettepaneku jätta välja juriidiliste isikute õigus osaleda oksjonitel. Tahaksin seda väga lühidalt motiveerida. Esiteks, ametkondlik pind kui selline on oma aja päritoluga ja meie tänasesse reformikonteksti see ei sobi. Teiseks, me teame, kuidas ametkonnad oma elamispinnaga paljudes suurtes Tallinna ettevõtetes, sealhulgas liiduettevõtetes, praktiliselt orjastavad oma töötajaid, võttes neilt tegelikult nende inimõigused ja kodanikuõigused. Me ei tohi anda neile võimalust manipuleerida inimestega. Kolmandaks, kuigi punktis 6 on öeldud, et korter asustatakse vastavalt kehtivale seadusandlusele, me teame, et näiteks suurtes mammutfirmades nagu "Dvigatel" jt. töötavad ilma sissekirjutuseta inimesed, ja me anname neile lihtsalt võimaluse jätkata sedasama traditsiooni. Tähendab, väljatöötatavas korras peab olema täpselt sees, et osaleda saavad ainult füüsilised isikud ja oksjonile saab tulla ikkagi vaid see, kellel on ka oksjonil osalemise avalduses kirjas, et ta tõesti vajab pinda või et ta sinna läheb. Kes oksjonil osaleb, ainult seda saab sisse kirjutada, nii et siin ei tohi olla mingisugust šantaaži. Ma toon näiteks ka selle aspekti, mis mujal maailmas väga olulise tähelepanu all. Nimelt see, et elamispinda ei saa muuta ükskõik mis pinnaks. Näiteks on Soomes kesklinna piirides täpselt määratletud, et teisel korrusel ja kõrgemal ei tohi teatud rajoonides olla üldse muud kui elukorterid, sinna ei tohi teha büroosid ega mingeid muid ettevõtteid, sest teatakse, et juriidilised isikud on nii rikkad, et nad saavad mis tahes elamispinna üle maksta. Aga et säilitada kesklinnades elamisfunktsiooni, on see seadusega keelatud. Meie peame ka sellest lähtuma. Või näiteks USA-s on nii, et kui mõni firma omanikuna lammutab mõne maja, kus on elukorterid, siis ta peab sellesamasse piirkonda ehitama samavõrd palju kortereid asemele. See nn. elamispinna puutumatus geograafilises mõttes on tähtis mõiste. Kui me anname aga juriidilisele isikule võimaluse osaleda oksjonil, siis ei ole tal mingi küsimus mis tahes eraisikut üle maksta. Juhul kui eraisik tahab abi juriidiliselt isikult, tehakse vastav kokkulepe ja ta saab toetuse oma ettevõttelt, kuid oksjonil esineb ikkagi füüsiline isik.

Ma tahaks ka kaasa rääkida hr. Arroga selles mõttes, et see bilansiline maksumus ei ole päris korrektne, siin peavad ikka sõltumatud komisjonid nimetama mingi alghinna, mille peale me võime prognoosida oksjoni tulemuse. Viimasel oksjonil Tallinnas müüdi korterid 140 000-ga,

järgmisel, ma kujutan ette, on hind 250 000. Sakusse ehitatakse praegu maju, mille hind on üle 400 000. Nii et see 50 000 ei ole enam tänasest päevast.

Ja lõpetuseks, peab olema paragrahv, mille järgi seadus jõustub ainult siis, kui on ka vastav kord välja töötatud. Võimalik, et Ülemnõukogu peaks ka seda nägema, või veelgi parem, kui seadus võetaks vastu üheskoos selle korraga. Aitäh, kolleegid!

L. Annus

Austatud spiiker! Lugupeetud rahvasaadikud! Ühinedes juba esinenud kolleegide poolt väljaöelduga, tahaks repliigi korras lisada, et arutlusel olev seaduseelnõu kujutab endast ainult poliitilist küsimuseasetust, mitte midagi enam. Väga kurb oli kuulda austatud Toomas Korgi teoreetilisi arutlusi, et õpetajale jääb ainult üks tee liikuda edasi korterijärjekorras. Aga, austatud Kork, seda me teiega koos endiste parteiaastate jooksul ju tegime. Kas me kanname selle siis jälle tänasesse ellu, et jätame õpetajale ainult järjekorras seismise ja mitte midagi muud? Toetaksin Tõnu Antoni esinemist ja teeksin ettepaneku seaduseelnõu arutelu täna katkestada. Täna tähelepanu eest ja palun panna see küsimus hääletamisele!

Juhataja

Suur tänu! Nagu öeldud, on tegemist kiireloomulise küsimusega ja põhimõtteliselt oleks pidanud toimuma selle seaduseelnõu sisuline arutamine esimesel lugemisel. Õiguskomisjon tegi ettepaneku katkestada, otsuse selle kohta peab vastu võtma Ülemnõukogu. Seda on ka sõnavõttudes toetatud. Sellest lähtudes ei ole alust tõstatada läbirääkimiste lõpetamise küsimust. Kas paneme hääletamisele? Toomas Kork! Peame meie dialoogi, kas jätkame järgmisel istungil.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja! Ma olen täiesti nõus õiguskomisjoni ettepanekuga katkestada ja jätkata järgmisel istungjärgul.

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 33. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu ja jätkata seda 41. istungjärgul? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 2. Arutelu katkestatakse.

Kolleegid! Kõik meie kinnitatud päevakorrapunktid on leidnud mingil moel käsitlemist. See tähendab, et me oleme praegu kokku hoidnud 25 minutit. Suur tänu! Täna teie head nägemist!